

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Четвърта извънредна сесия

63. заседание

София, петък, 11 април 1919 г.

(Открито отъ подпредседателя д-ръ И. Момчиловъ въ 4 ч. и 15 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Отъ 243 народни прѣдставители има разписани 196. Има нуждното число присѣстващи.

Обявявамъ заседанието за открито.

(По списъка отсъствуватъ народнитѣ прѣдставители: Мехмедъ Джелалъ Абединъ, Константинъ Апостоловъ, Щерю Атанасовъ, Иванъ Багаровъ, Христо Божички, Стоянъ Божковъ, Христо Бояджиевъ, Тома Вълчевъ, Георги Генковъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Дѣлчо Георгиевъ, Иванъ Гешовъ, Василь Гулевъ, Атанасъ Гайдаджиевъ, д-ръ Димитъръ Димитровъ, Василь Димчевъ, Станю Златевъ, Иванъ х. Ивановъ, Белизаръ Каракашевъ, Миле Каралеевъ, Василь Карапанджовъ, Мехмедъ Кемалъ, Георги Кирковъ, Ангелъ Крушковъ, Янко Куцаровъ, Тодоръ Лукановъ, Никола Марчевъ, Тодоръ Митевъ, Велю Недѣлковъ, Адамъ Нейчевъ, Василь Николовъ, Маню Облаковъ, Александъръ Пенчевъ, Тодоръ Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Христо Радойковъ, д-ръ Василь Радославовъ, Коста Ранковъ, Георги Стоиловъ, д-ръ Никола Стойчевъ, Якимъ Ушевъ, Исмаилъ Хакъ бей, Хашимъ бей, Хино Христовъ, Хюсни Хюсеиновъ, Коста Ципорановъ и х. Махмудъ Шукриевъ)

Съобщавамъ, че народниятъ прѣдставитель г. Гурко Серафимовъ моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ. Понеже не се е ползувалъ съ такъвъ, прѣдседателството му разрѣшава.

Народниятъ прѣдставитель г. Милушъ х. Вълчевъ моли да му се разрѣши 3-дневенъ отпускъ. Прѣдседателството му разрѣшава.

Народниятъ прѣдставитель г. Коста Ранковъ моли да му се разрѣши 6 дена отпускъ. Които сѣ съгласни, моля, да си вдигнатъ рѣжката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставитель г. Константинъ Апостоловъ отъ Стара Загора, по болезнени причини, моли да му се разрѣши 7 дена отпускъ. Които сѣ съгласни, моля, да си вдигнатъ рѣжката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставитель г. Василь Гулевъ моли да му се разрѣши 3 дена отпускъ по домашни причини. Прѣдседателството му разрѣшава.

И народниятъ прѣдставитель г. Паскалъ Паскалевъ моли да му се разрѣши 3 дена отпускъ. Прѣдседателството му разрѣшава.

Съобщавамъ сѣщо тъй, че е постѣпило отъ видинския народенъ прѣдставитель г. д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ прѣдложение за измѣнение чл. 131 отъ закона за адвокатитѣ.

Това прѣдложение ще се отпечати, ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се постави на дневенъ редъ.

Минаваме къмъ разглеждане въпроситѣ, поставени на дневенъ редъ.

На първо мѣсто отъ дневния редъ е: трето четене на законопроекта за нищожностъ на сдѣлки за недвижими имоти въ новитѣ земи.

Г. докладчикътъ ще го докладва.

Докладчикъ Р. Маджаровъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за нищожностъ на сдѣлки за недвижими имоти въ новитѣ земи.

Чл. 1. Считатъ се нищожни по право по отношение и въ полза на държавата всички частни сдѣлки, актове и принудителни продажби, отнасящи се до недвижими имоти въ новитѣ земи, ако сѣ извършени слѣдъ 5 октомврий 1912 г.

Чл. 2. Противъ автентичността на дубликати и прѣписи отъ официални документи за недвижими имоти, нахождящи се въ новитѣ земи и издадени слѣдъ 5 октомврий 1912 г. отъ учрѣжденията на съседни намъ държави може да се прѣдавява съмнѣние въ смисълъ на наредбитѣ, прѣдвидени въ чл. чл. 484 до 493 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство.

Чл. 3. Срѣщу държавата не могатъ да се водятъ искове за нарушено владѣние относително недвижими имоти въ новитѣ земи, освѣнъ ако заинтересованиятъ докаже, че е билъ владѣтель на тѣзи имоти прѣди 5 октомврий 1912 г.

Чл. 4. По отношение недвижимитѣ имоти въ новитѣ земи се прилагатъ въ полза на държавата членове 68, 71, 72, 75, 84, 85 и 130 отъ отоманския законъ за земитѣ, като законътъ за мораториума не спира течението на прѣдвиденитѣ за тѣзи случаи срокове.

Чл. 5. Нови земи въ смисълъ на настоящия законъ се разбиратъ земитѣ, които сѣ влѣзли въ прѣдѣлитѣ на бѣлгарското царство слѣдъ 5 октомврий 1912 г.“

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приеми на трето четене прочетения законпроектъ, моля, да си вдигнатъ рѣжката. Болшинство.

Слѣдва: трето четене на законопроекта за 6% народенъ заемъ отъ 1919 г.

Моля секретаря г. Зелковъ да го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ за 6% народен заемъ отъ 1919 г.

Чл. 1. За консолидиране на частъ отъ летиция държавен дългъ на държавата разрѣшава се на министра на финанситѣ да издаде единъ шестпроцентовъ заемъ въ неопредѣленъ размѣръ, нареченъ „Народенъ 6% заемъ отъ 1919 г.“

Чл. 2. Заемътъ ще се прѣдставлява отъ облигации на приносителя по 500 л. всѣка.

Облигациитѣ се състоятъ отъ отдѣлни отрѣзи и отрѣзки по петъ, десетъ и двадесетъ облигации. Количеството на всѣка категория отъ облигациитѣ се опрѣдѣля при подписката на заема отъ самитѣ подписвачи.

Текстътъ и формата на облигациитѣ се опрѣдѣля отъ министъра на финанситѣ.

Чл. 3. Всѣка облигация ще носи годишна лихва шестъ на сто (6%) върху номиналната стойностъ, платима на края на всѣко шестмѣсечие срѣщу шестмѣсечни купони, падежитѣ на които ще бждатъ опрѣдѣлени отъ министъра на финанситѣ.

Чл. 4. Погашението на заема ще стане по номиналната му стойностъ въ срокъ до 75 години чрѣзъ шестмѣсечни тегления по жребие, споредъ една таблица, напечатана на гърба на облигациитѣ, обемаща 150 равни шестмѣсечия за погашението и лихвитѣ.

Чл. 5. Първото теглене ще стане прѣзъ второто шестмѣсечие на 1920 г., единъ мѣсець прѣди падежа на купона за сѣщото шестмѣсечие.

Чл. 6. Изплащането на излѣзлитѣ въ погашение облигации ще става едновременно съ купона, чийто падежъ иде слѣдъ тиража. Описътъ на излѣзлитѣ въ погашение облигации се обнародва въ „Държавенъ вѣстникъ“.

Прѣдставенитѣ за изплащане облигации трѣбва да бждатъ придружени съ всичкитѣ купони, падежътъ на които не е настѣпилъ на опрѣдѣлената за изплащане дата; стойността слѣдва да се изплати на приносителя.

Чл. 7. Министърътъ на финанситѣ се упълномощава да направи конверсия или прѣдсрочно изплащане на неамортизиранитѣ облигации отъ заема, когато той намѣри това за добръ.

Рѣшението за конверсия или прѣдсрочно изплащане се оповѣстява три мѣсеца по-рано.

Чл. 8. Облигациитѣ и купонитѣ имъ се освобождаватъ отъ всѣкакви данѣци, такси или каквито и да било други налози, прѣдвидени или които биха се прѣдвидѣли отъ фискалнитѣ закони, съ изключение на закона за данѣка върху печалбитѣ отъ войната.

Чл. 9. Излѣзлитѣ въ тиражъ облигации, както и купонитѣ съ изтекли падежи, се приематъ по номиналната имъ стойностъ за изплащане на данѣци, такси, мита и други налози, които държавата събира.

Чл. 10. Непрѣдставенитѣ за изплащане въ продължение на петъ години излѣзли въ тиражъ облигации и купони съ изтекли падежи се покриватъ съ давностъ въ полза на държавното съкровище.

Чл. 11. Неизлѣзлитѣ въ погашение облигации се приематъ по номиналната имъ стойностъ въ всички държавни, общински и обществени учрѣждения за залогъ и гаранции.

Чл. 12. Издаването на заема ще стане чрѣзъ публична подписка на гишетата на държавнитѣ банки, пощенскитѣ спестовни каси, популярнитѣ банки, селскитѣ кредитни кооперации и при селскитѣ общински управления, както и при частнитѣ акционерни кредитни дружества и банки.

Чл. 13. Емиссионниятъ курсъ на облигациитѣ се опрѣдѣля на 480 л. минимумъ.

Чл. 14. Изплащането на записанитѣ облигации ще стане наведнѣжъ или на срокове, опрѣдѣлени отъ министъра на финанситѣ.

Чл. 15. Подписвачитѣ, които биха прѣдпочели да изплатятъ записанитѣ облигации на срокове, внасятъ и съответната лихва по 6% върху всѣка вноса отъ датата на подписката до опрѣдѣления день за внасяне.

Чл. 16. При подписката се издаватъ врѣмenni свидѣтелства, които ще бждатъ замѣнени съ оригинални облигации, снабдени съ шестмѣсечни купони.

Върху законитѣ вноски ще се събира 8% годишна лихва, която почва да тече отъ падежитѣ на опрѣдѣленитѣ срокове. Слѣдъ единъ мѣсець отъ крайния падежъ министърътъ на финанситѣ може да продаде на борсата недоплатенитѣ врѣмenni свидѣтелства и първитѣ вноски

по тѣхъ оставатъ въ полза на държавното съкровище, а послѣдующитѣ, ако сѣ направени такива, се връщатъ на вносителитѣ.

Чл. 17. Разрѣшава се на министъра на финанситѣ да заплати на селскитѣ общински кметове и секретарь-бирници, както и на директоритѣ на популярнитѣ банки и на касиеръ-дѣловодителитѣ на селскитѣ кредитни кооперации, и на частнитѣ акционерни дружества и банки до 2% комисионна върху номиналната стойностъ на записанитѣ при тѣхъ и напълно изплатени при подписката облигации.

Чл. 18. За покриване разносикитѣ по издаването на заема разрѣшава се на министъра на финанситѣ извънреденъ сврѣхсметенъ кредитъ отъ 10.000.000 л., която сума ще се вземе отъ произведението на този заемъ.

Чл. 19. Въ държавния бюджетъ се прѣдвижда ежегодно нужната сума за лихви и погашения на заема.

Чл. 20. Врѣмето и подробнитѣ условия по емисията на заема се опрѣдѣлятъ отъ Министерския съветъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да си вдигнатъ рѣката. Болшинство.

Слѣдва на трето четене законопроектътъ за измѣнение и дспълнение на чл. 15 п. п. 1 и 2 отъ закона за гражданското сждопроизводство.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение закона за гражданското сждопроизводство.

§ 1. Чл. 15 п. п. 1 и 2 отъ закона за гражданското сждопроизводство се измѣнява така:

На мировитѣ сждии сѣ подсждни.

1. Личнитѣ искове, граждански или търговски, на които цѣната не надминава три хиляди лева.

2. Вещнитѣ искове, на които цѣната не надминава три хиляди лева.

§ 2. Чл. 111 се измѣнява така: „Мировиятъ сждия рѣшава окончателно дѣлата по искове на сума не по-горѣ отъ 300 л.“

§ 3. Чл. 128 се измѣнява така: Думитѣ „сто лева“ се замѣнятъ съ думитѣ „триста лева“.

§ 4. Чл. 129 се измѣнява така: „Прѣдвяване на нови искания не се допуца въ въззивната жалба; нови доказателства могатъ да се поискатъ най-късно въ първото по дѣлото заседание.“

§ 5. Заведенитѣ вече дѣла се довършватъ по досегашната подсждностъ.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: По тоя законопроектъ има направено най-напрѣдъ прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. д-ръ Фаденхехтъ, съ което казва: (Чете) „Прѣдлагамъ въ второто прѣдложение на чл. 253: „Слѣдъ това сждътъ опрѣдѣля кои отъ посоченитѣ въ исковата молба и отговора и поддържани отъ странитѣ доказателства сѣ допустими и по кой редъ и начинъ да се събератъ тѣ“, вмѣсто думата „поддържани“, да се постави думата „допълнени“.

Имате думата, г. Фаденхехтъ.

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Г. г. народни прѣдставители! При второто четене на законодателното прѣдложение, което бѣше направено отъ Министерството на правосъдието за увеличение компетенцията на мировитѣ сждилища. . .

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Съгласни сме.

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Съгласни сте. Да обясня. — . . . въ комисията се измѣни и чл. 129 въ смисълъ, че въ първото заседание на окръжния сждъ може да се посочватъ доказателства извънъ ония, които сѣ посочени въ апелативната жалба. Въ свръзка съ това измѣнение, азъ прѣдлагамъ, щото да се даде възможностъ на странитѣ, пакъ въ окръжния сждъ, въ първото заседание по дѣла, които се гледатъ прѣдъ окръжния сждъ като първа инстанция, да могатъ да си допълнятъ доказателствата — ама само въ

първото заседание — извън онѣзи доказателства, които сѣ посочени отъ страна на ищеца въ исковата молба и отъ страна на отвѣтника въ писмения отговоръ. Защото днесъ, както сѣдилищата разбиратъ чл. 253, макаръ че той би могълъ и другояче да се тълкува, не се допускатъ никакви нови доказателства, освѣн онѣзи, които сѣ посочени въ исковата молба и въ писмения отговоръ. По този начинъ първата инстанция днесъ се явява принудителна напълно, и странитѣ трѣбва да отидатъ непрѣменно въ втората инстанция, за да си допълнятъ доказателствата. Особено е затруднено положението на ищеца, който не е въ състояние да прѣдвиди какви възражения може да му направи отвѣтникътъ, и макаръ и да заявява въ исковата молба, че си запазва правата, въ свръзка съ възраженията на отвѣтника, да посочи нови доказателства, такива не му се допускатъ, щомъ като не сѣ посочени въ исковата молба. Понеже цѣльта на закона трѣбва да бѣде въ първото заседание на окръжния съдъ да се изчерпи въпросътъ за доказателствата, като се отдѣли спорното отъ безспорното, както казва чл. 253, и да се даде възможностъ на първата инстанция да рѣши дѣлото при пълни доказателства, а не да се остави страната да допълни своитѣ доказателства непрѣменно въ втората инстанция, азъ прѣдлагамъ въ чл. 253 да се направи по-скоро една поправка, както трѣбва и да се разбира правилно законътъ, вмѣсто думата „поддържани“ — азъ ще прочета цѣлия текстъ — да се постави думата „допълнени“, и да се чете така: (Чете) „Въ първото по дѣлото заседание странитѣ сѣ длѣжни положително и ясно да обяснятъ както основанията на своитѣ искания и възражения, така сѣщо и фактическата страна на дѣлото, за да се отдѣли спорното отъ безспорното. Слѣдъ това съдътъ опрѣдѣля кои отъ посоченитѣ въ исковата молба и отговора и „допълнени“ — вмѣсто „поддържани“ — отъ странитѣ доказателства сѣ допустими и по кой редъ и начинъ да се събератъ тѣ. Ако допуснатитѣ доказателства сѣ налице, съдътъ рѣшава дѣлото въ сѣщото заседание. Въ противенъ случай съдътъ отлага дѣлото за друго заседание, като опрѣдѣля на странитѣ срокове за прѣдставяне на доказателства, за вънасяне на слѣдующитѣ се депозити за разноскитѣ по събиране на доказателствата и за извършване на други процесуални дѣйствия“.

Както е сега този текстъ и както се прилага, обикновено дѣлата въ първото заседание не се рѣшаватъ, тѣ се стлагатъ, защото и посоченитѣ въ исковата молба и писмения отговоръ доказателства не се прѣдставятъ въ съда, и въ първото заседание на съда се рѣшава, дали сѣ допустими онѣзи доказателства, които сѣ посочени въ исковата молба, дали сѣ допустими онѣзи доказателства, посочени въ писмения отговоръ, и като не сѣ налице, което е обикновено, дѣлото се отлага, но макаръ че се отлага, не се допуска на ищеца да посочи други доказателства, освѣн ония, посочени въ писмената молба, въ свръзка съ отговора на отвѣтника, нито пъкъ на отвѣтника се дава възможностъ да допълни доказателствата си. Азъ смѣтамъ, че цѣльта на законодателя е била тогава, въ първото заседание — това е заето отъ австрийската процедура — да се изчерпи въпросътъ за доказателствата. Найнапрѣдъ се отдѣля спорното отъ безспорното, и спорното ще трѣбва да се доказва, и странитѣ въ първото заседание трѣбва да си посочатъ доказателствата; ако не сѣ ги посочили въ исковата молба и въ отговора, нека въ първото заседание да иматъ основание да си ги допълнятъ. Че така би трѣбвало да се разбира законътъ, се вижда отъ чл. 254, който едновременно съ чл. 253 бѣше измѣненъ въ 1907 г. А именно, въ чл. 254 е казано: (Чете) „Подиръ първото заседание не се допускатъ нови доказателства при по-нататъшното разглеждане на дѣлото по сѣщество въ тая инстанция“. Значи, по argumentum ad contrarium отъ чл. 254 би трѣбвало да слѣдва, че въ първото заседание се допускатъ нови доказателства извънъ ония, посочени въ исковата молба и отговора, обаче сѣдилищата не разбиратъ така текста, а го прилагатъ буквално, като приематъ, че само онѣзи доказателства могатъ да се допускатъ въ първата инстанция, които сѣ посочени въ исковата молба, респективно въ писмения отговоръ, и да сѣ поддържани.

Азъ прѣдлагамъ именно въ първото заседание да могатъ да се допускатъ и доказателства извънъ посоченитѣ въ исковата молба, въ свръзка съ отговора, и нови доказателства, извънъ писмения отговоръ.

Г. Димовъ: Какъ е редактиранъ текстътъ?

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Редакцията е такава: (Чете) „Въ първото по дѣлото заседание странитѣ сѣ длѣжни положително и ясно да обяснятъ както основанията на своитѣ

искания и възраженията, така сѣщо и фактическата страна на дѣлото, за да се отдѣли спорното отъ безспорното. Слѣдъ това съдътъ опрѣдѣля кои отъ посоченитѣ въ исковата молба и въ отговора и допълнени отъ странитѣ доказателства сѣ допустими и по кой редъ и начинъ да се събератъ тѣ“. Думата „поддържани“ показва нѣщо, което се разбира отъ само себе си, защото само онѣзи доказателства ще бѣдатъ допустими, които сѣ поддържани.

Г. Димовъ: „Допълнени“ въ първото заседание.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Членътъ говори само за първото заседание. Чл. 253 започва така: (Чете) „Въ първото по дѣлото заседание странитѣ сѣ длѣжни положително и ясно да обяснятъ“ и т. н. и слѣдва: „Слѣдъ това съдътъ опрѣдѣля кои отъ посоченитѣ“ и пр.

К. Панайодовъ: Искамъ думата, г. прѣдседателю.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Нѣмате право на дума.

К. Панайодовъ: Това е съвършено новъ членъ. За чл. 253 се говори сега, при третото четене. Това не може да бѣде. Отъ министерството имаме законопроектъ за измѣнение на други членове. Това не може да бѣде. Ако може да бѣде, позволете ми да възража на това нѣщо.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Не сте ли съгласенъ, г. Панайодовъ?

К. Панайодовъ: Не съмъ съгласенъ и ще Ви кажа защо не съмъ съгласенъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Дѣйствително, г. Фаденхехтъ, това, което Вие прѣдлагате, не е минало на първо и второ четене.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Чл. 128 се измѣни, безъ да е въ проекта.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Процедирането винаги трѣбва да става правилно. Азъ внесохъ едно прѣдложение за измѣнение и допълнение на чл. 15 отъ гражданското съдопроизводство. Обаче комисията намѣри за необходимо да засегне и други членове отъ този законъ и вчера вие приехте на второ четене измѣнението на чл. чл. 111, 128 и 129 отъ гражданското съдопроизводство. Сега, като се има прѣдъ видъ, че ние по този въпросъ искѣме да помогнемъ на правораздаването, г. Фаденхехтъ повдигна въпросъ и азъ се съгласихъ да допуснемъ да се внесе едно пояснение чрѣзъ измѣнение на думата „поддържани“, да бѣде „допълнени“, да се направи едно разяснение, което е собствено и здравиятъ смисълъ на чл. 253 отъ гражданското съдопроизводство, но който смисълъ по една погрѣшна практика се тълкува другояче и се излагатъ странитѣ на рискове. Азъ приемамъ да стане това.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Това не може да стане.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Ако всички господа биха поискали това единодушно, то може да стане.

К. Панайодовъ: Нима не може да се дебатира по този въпросъ?

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Ако правите възражение...

К. Панайодовъ: Правимъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: ... ако мислите, че това е по общо съгласие на всичкитѣ народни прѣдставители необходимо, то е другъ въпросъ.

К. Панайодовъ: Не, не. Искамъ думата да говоря по този въпросъ, г. прѣдседателю.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Не мога да Ви дамъ думата.

К. Панайодовъ: Ама не може така.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Азъ нѣма да го гласувамъ.

Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Маринъ Ничовъ, което казва: (Чете) „Първо, личнитѣ искове, граждански или търговски, на които цѣната не надминава 2.000 л.; второ, вещнитѣ искове, на които цѣната не надминава 2.000 л.“

М. Ничовъ: Г. г. народни прѣдставители! Двѣ думи искамъ да кажа по това прѣдложение.

Внесениятъ отъ г. министра законопроектъ е за увеличаване компетенцията на мировитѣ сѣдилища отъ 1.000 л., каквато бѣше досега, да се покачи на 3.000 л. Менѣ ми се вижда, че тази компетенция много отведнѣжъ скача отъ 1.000 на 3.000 л.

И. Кирковъ: Напротивъ, и 5.000 л. ако е, пакъ е малко, защото тогавашнитѣ 1.000 л. сега сѣж 5.000 л.

М. Ничовъ: Азъ ще ви обясня, г. г. народни прѣдставители, мотивитѣ за внасянето на това мое прѣдложение; ако обичате, ще го приемете, ако ли не, ще го отхвърлите. Азъ ще моля да бѣде изслушанъ.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Нѣма защо да го обяснявате, ясно е.

М. Ничовъ: Моля Ви се. — Този въпросъ засѣга голѣмия въпросъ за децентрализациата на нашитѣ сѣдилища, а той не е така лесенъ въпросъ. Да не се централизира всичко въ окръгъ, а да се разпрѣдѣли въ околнѣта — това е хубаво. Но въ свръзка съ това прѣдложение, което ни се прави отъ г. министра на правосѣдието, трѣбваше да ни се внесе и законопроектъ за възстановяване на общинскитѣ сѣдилища, та по този начинъ работата на мировитѣ сѣдилища да се разреши. Защото съ този законопроектъ, който ни се внася, бѣдетъ увѣрени, мировитѣ сѣдилища ще се отрупатъ съ толкова много работа, че не ще иматъ възможностъ да си разглеждатъ дѣлата.

А. Коновъ: Г. министърътъ обѣща да прати помощи на мировитѣ сѣдии и ще се улесни работата.

М. Ничовъ: Мотивитѣ, които сѣ поставени като такива за приемането на законопроекта, не ми се виждатъ много убѣдителни. Тамъ се казва, че това се прави съ огледъ на поскупването на живота. Ако сега нѣщата се цѣнятъ и двойно и тройно, г. г. народни прѣдставители, това нѣщо е врѣменно и нека се надѣваме, че нормалниятъ животъ ще настѣпи много скоро и че тази аномалия ще бѣде прѣмахната. На второ мѣсто този мотивъ може да има своето оправдание само за вещнитѣ искове, за недвижимитѣ имоти, напр. Ако недвижимиятъ имотъ е поскупналъ отъ 1.000 на 3.000 л., не трѣбва да караме ние ищаца да ходи въ окръжнитѣ сѣдъ, а да го закараме въ мировия сѣдъ. Но за личнитѣ искове този законопроектъ е съвършено неприложимъ и мотивитѣ за личнитѣ искове сѣ съвършено неприемливи.

Другъ единъ въпросъ, г. г. народни прѣдставители, който е свръзанъ съ този, е този, който повдигна вчера г. Данаиловъ. Много отъ дѣлата, които сега ще пращаме въ мировитѣ сѣдилища, ще лишатъ фиска — и затова г. министърътъ на финанситѣ има думата — отъ единъ доходъ, защото много отъ дѣлата, които трѣбва да отиватъ въ окръжнитѣ сѣдилища и да плащатъ 2% мито, сега ще отиватъ въ мировитѣ сѣдилища и ще плащатъ само 1%, а ние би трѣбвало въ тѣзи трудни минути да засилимъ фиска, вмѣсто да го отслабаме. Това сѣж моитѣ съображения, по които ще моля г. министра на правосѣдието да се съгласи да приемемъ единъ размѣръ отъ 2.000 л., и ако той не се съгласи, моля васъ, г. г. народни прѣдставители, да се съгласите да го приемете, защото нийдѣ мировиятъ сѣдия нѣма компетенция за повече отъ 1.000 л., освѣнъ въ Англия.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ вчерашното засѣдание имаше двѣ прѣдложения: 2.000 и 5.000 л. За да се съгласуватъ тѣзи двѣ прѣдложения, азъ прѣдложихъ и вие единодушно гласувахте — 3.000 л. Азъ мисля, че нови мотиви не се дадохъ, и г. Ничовъ да не настоява.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прѣдложението на г. Ничова, моля, да си вдигнатъ ржката, Меншество.

Има прѣдложение отъ г. Садразановъ, което гласи: (Чете) „На мировитѣ сѣдилища сѣж подсѣдни: първо, личнитѣ искове, граждански или търговски, на които цѣната не надминава 5.000 л., второ, вещнитѣ искове, на които цѣната не надминава 5.000 л.“

Има думата г. Садразановъ.

А. Садразановъ: Г. г. народни прѣдставители! Вчера г. министърътъ на правосѣдието прѣдложи да се измѣни компетенцията на мировитѣ сѣдилища въ смисълъ тѣ да могатъ да разрешаватъ лични искове, граждански или търговски, както и вещи, на стойностъ до 3.000 л., а не до 5.000 л., както е било възприето отъ нѣкои членове на комисията, и безъ никакви дебати, съвсѣмъ прибрзано се прие това важно измѣнение на чл. 15 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство. Гласуването на това измѣнение стана, както ви е извѣстно, при общитѣ викове и протести на г. г. народнитѣ прѣдставители адвокати, които сѣж засегнати отъ това измѣнение на закона, тѣж като не можеха да не съзиратъ едно намаление на дѣлата въ окръжнитѣ сѣдилища и прѣхвърлянето имъ въ мировитѣ сѣдилища. Но ако се взематъ точно прѣдъ видъ интереситѣ на населението въ малкитѣ и голѣмитѣ околийски центрове и въ селата, ще се види, че това малко увеличение отъ 2.000 л. на компетенцията на мировитѣ сѣдии е съвсѣмъ противно на фактическото положение, на скѣпотията на живота. Мировиятъ сѣдия, съгласно това измѣнение, не ще може да разгледа едно дѣло за единъ волъ, чиято цѣна днесъ не е най-много 3.000 л., а е най-малко 5.000 л. Даже и други вещи искове и искове за недвижимими имоти не ще могатъ да разглеждатъ.

И. Кирковъ: За единъ волъ заинтересованитѣ ще трѣбва да отиватъ въ окръжнитѣ сѣдилища.

А. Садразановъ: Обикновени молби, които могатъ да станатъ прѣдметъ на единъ вещенъ искъ, сѣж съ стойностъ повече отъ 5.000 л. Значи, всички дѣла би трѣбвало да се прѣхвърлятъ въ окръжнитѣ сѣдилища. Ето защо, както отъ войната насамъ, така и занаятѣ ние ще принуждаваме населението за такива дѣла да се разтака по далечнитѣ окръжни сѣдилища, вмѣсто да се разглеждатъ сѣшитѣ дѣла въ близкитѣ мирови сѣдилища, отъ което населението ще спечели и срѣдства, и врѣме. Ето защо моля да бѣде приета тази поправка — до 5.000 л.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прѣдложението на г. Садразанова, да се каже „5.000 л.“, моля, да си вдигнатъ ржката. Меншество.

И. Кирковъ: Болшинство. Да се провѣри, г. прѣседателю!

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Вие си въобразявате, че можете да ме накарате подъ свирката Ви да играя?

И. Кирковъ: Ние оспорваме. Да се гласува противното. Може да има въздържатели. Ние имаме право да оспорваме. Гласувайте противното!

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ на трето четене закона, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Слѣдва второто четене на законопроекта за признаване права на индустриална концесия за минерални масла и тѣхнитѣ деривати отъ нефтошисти на Алфредъ Халидей Джаксонъ и Чарлсъ Търнеръ.

Както знаете, снощи приключихме дебатитѣ по заглавието, но не можахме да го гласуваме по липса на кворумъ.

Понеже г. министър-прѣдседателътъ желае да говори, давамъ му думата.

Министър-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ вчерашното засѣдание, при обсъждане заглавието на законопроекта, се изказаха нѣколко погрѣшни сѣждения по поводъ на законопроекта, които засегнаха цѣлия законопроектъ, и азъ считамъ за нужно, прѣди да се пристѣпи къмъ гласуването на заглавието и на слѣдующитѣ членове на законопроекта, да дамъ нѣкои освѣтления на Народното събрание върху смисъла и значението на тази концесия, която Министерскиятъ съвѣтъ е прѣдложилъ на вашето усмотрѣние и гласуване.

Най-напрѣдъ считамъ за нужно да ви дамъ нѣкои свѣдѣния, нѣкои фактически данни, какъ се е развила работата по тази концесия, а слѣдъ това ще разгледамъ и

аргументитѣ, които се прѣдставиха отъ нѣкои отъ говорившиятъ оратори. Концесията, която днесъ подлежи на гласуване на второ четене, е била поискана за пръвъ пѣтъ на 9 мартъ 1913 г., отъ сѣщитѣ тия лица, на името на които сега се иска да бѣде утвърдена. Индустриалниятъ сѣвѣтъ е взелъ рѣшение на 7 октомврий 1913 г. въ смисълъ, че концесионеритѣ заслужаватъ да получатъ тази концесия въ този районъ, който е обозначенъ сега въ законопроекта. Направена е била публикация на взетото рѣшение отъ индустриалния сѣвѣтъ, за да могатъ заинтересованитѣ лица да си направятъ възраженията — никой не е направилъ такива възражения — и министърътъ на търговията, промишлеността и труда на 3 декемврий 1913 г. е утвърдилъ тази концесия върху тия лица. Отъ този моментъ въпросната концесия подлежеше да бѣде внесена въ Народното събрание за утвърждение, защото законътъ, както азъ вчера имахъ честта да ви кажа, не дава право на Министерския сѣвѣтъ да даде индустриална концесия съ районъ, а му възлага да внесе въпроса въ Народното събрание, което единичко може да рѣши този въпросъ. Министерството на търговията, промишлеността и труда, както ви заяви вчера бившиятъ министъръ г. Жечо Бакаловъ, който тукъ много обстоятелствено разгледа въпроса и даде много цѣнни разяснения, е внесло въпроса въ Министерския сѣвѣтъ, и този послѣдниятъ е взелъ рѣшение за вънесане въ Народното събрание прѣдложение, за да бѣде дадена концесията, заедно съ 14 или 15 други концесии, които сѣ били поискани до него врѣме. Народното събрание е нѣмало врѣме да се занимае съ тѣзи концесии, не ги е разгледало, не се е произнесло и било затворено главно поради войната и поради другата работа, която е имало тогава. Втори пѣтъ въпросната концесия не е била внесена, внесени сѣ били другитѣ безъ нея, понеже тия лица сѣ чужди подданици отъ воюващитѣ съ насъ държави и невъзможно е било прѣзъ врѣме на войната на подданици на воюващи съ насъ държави да се дава концесия отъ Народното събрание. По тази причина този въпросъ е останалъ неразгледанъ до днесъ, до вънесането му сега въ Народното събрание. Паралелно съ искането на тази концесия сѣ се развили искания на други лица за минни концесии — не вече за индустриална концесия, които лица сѣ се опозирали впоследствие, опозиратъ се и сега съ нѣкои заявления до Народното събрание, до Министерския сѣвѣтъ и до Министерството на търговията на даването на тази концесия, възраженията на които не могатъ да не се иматъ прѣдъ видъ при даването на концесията, макаръ че тѣ не сѣ били направени въ онзи срокъ, когато е било публикувано рѣшението на индустриалния сѣвѣтъ. Но и сега, макаръ и късно, ако тѣ сѣ основателни, би могло въ Народното събрание пакъ да се уважатъ и да не се даде концесията. Тѣзи възражения произхождаха отъ двѣ лица: отъ наследницитѣ на бившия министъръ Франгя, и отъ г. Ахтаровъ, софийски жителъ. Тѣзи лица иматъ слѣднитѣ придобити права прѣзъ това врѣме не върху индустриална концесия, каквато се иска въ случая, а върху минни концесии въ сѣщия районъ. Покойниятъ Франгя е поискалъ периметъръ още на 19 юлий 1910 г. Този периметъръ прѣди изтичане на двегодишния срокъ е билъ прѣобърнатъ вече въ концесия, на 16 юлий 1912 г., като е дадена концесията подъ названието „Джаксонъ“. На нѣкои това може да направи впечатление. Ние не знаемъ, коя е причината, поради която Франгя е поискалъ концесията да се нарече „Джаксонъ“, но, знаейки, че единъ отъ концесионеритѣ, които сѣ подали заявление за индустриална концесия на 9 мартъ 1913 г., се вика Джаксонъ, трѣбва да приемемъ, че това е станало въ съгласие съ този именно Джаксонъ, който иска сега концесия, а не съ нѣкой другъ Джаксонъ, съ други думи, г. Франгя е поискалъ минна концесия на името на Джаксонъ. Интересна подробностъ е, че на 19 юлий 1912 г. е трѣбвало да се внесатъ въ депозитъ 1.200 л., за да стане специална провѣрка на периметра, и че тия 1.200 л. далъ въ министерството пакъ Джаксонъ, а не Франгя, и разписката за получената такса е издадена на негово име. Това сѣ свѣдѣния, които се взематъ отъ тамъ. На 12 априлъ 1914 г. едвамъ събитията и войнитѣ сѣ възпрѣпятствували, за да може да получи тази концесия по-нататъшно развитие, говоря за минната концесия на Франгя — се извършва провѣрка, дали трѣбва да се даде и може ли да се даде минна концесия. На 2 януарий 1915 г. станала е специална провѣрка, заслужава ли да получи концесия „Джаксонъ“ върху негово име и е било рѣшено въ положителенъ смисълъ, че заслужава и трѣбва да се даде. Обаче на 2 януарий 1915 г. покойниятъ Франгя е поискалъ да се промѣни името на концесията отъ „Джаксонъ“ на „Нафта“, защото това на-

звание повече съотвѣтствувало на естеството на самата концесия, и работата, която ще има да се върши въ нея. На 4 май 1915 г. Чарлсъ Търнеръ, другиятъ концесионеръ, който е заедно съ Джаксонъ, подава заявление и иска тази концесия да се даде на негово име — за минната концесия е сега думата — защото той се билъ споразумѣлъ съ Франгя да му я отстъпи срѣщу извѣстно възнаграждение. Обаче това не е било уважено по формална причина, защото нѣмало заявление отъ Франгя, надлежно завѣрено, и т. н. На 15 юний 1915 г. е била извършена специалната провѣрка, която е била поискана още на 12 априлъ 1914 г. и тогава, като се е намѣрило, че заслужава да се даде тази концесия вече върху Франгя, издаденъ е билъ указъ № 42 отъ 20 октомврий 1915 г., за една концесия съ името „Нафта“, отъ около 800 хектара въ с. с. Горни-Романци, Красава, Пицона и Ярославци. Това е минна концесия. Заедно съ тая минна концесия, която става вече на Франгя, респективно сега на неговитѣ наследници, понеже той се помина, има запазени периметри на името на Ахтаровъ за нафтошисти, но още не получили формата на концесии. Тая е фактическата обстановка. Значи, ние имаме едно искане за индустриална концесия, започващо отъ 9 мартъ 1913 г. досега отъ името на тия двама англичани — Джаксонъ и Търнеръ. Тая концесия е за изработване отъ нафтошисти на различни минерални масла съ районъ Софийския, Врачанския и Кюстендилския окрѣзи. Имаме едновременно съ това една минна концесия на Франгя въ тия четири села, съ районъ само 800 хектара, и имаме периметри на името на Ахтаровъ единъ или два. Не знаемъ, може да има и други периметри отъ подобно естество въ тия окрѣзи, но концесии не ми е извѣстно да има. Сега, може ли да се даде индустриална концесия на тѣзи хора или не, какво прѣпятствие има? Казахъ, че индустриалниятъ сѣвѣтъ, който е ималъ прѣдъ очи цѣлата тая прѣписка, всичкитѣ тия оспорвания, права и пр., е билъ на мнѣние, че трѣбва да се даде, че може да се даде, че това ще бѣде полезно за страната, че лицата, които искатъ тая концесия, даватъ нужната гаранция, тѣй да се каже, на почтеностъ, за да имъ се даде такава една концесия и бившиятъ Министерски сѣвѣтъ е намѣрилъ, че може и е внесълъ въпроса въ Народното събрание. Сегашиятъ Министерски сѣвѣтъ сѣщо така намира, че може, че трѣбва, че това ще бѣде полезно и пакъ го внася въ Народното събрание. Какво има да направи Народното събрание? Народното събрание въ случая може да се попита туй, което се е питалъ и индустриалниятъ сѣвѣтъ, което се е питалъ и Министерскиятъ сѣветъ, туй, което трѣбва да се попита всѣки единъ човѣкъ, който върши съзнателно една работа: тая концесия ще бѣде ли полезна за страната или не, ще уврѣжда ли тя въ нѣщо интереситѣ на държавата и на отдѣлнитѣ лица или не? Ако ще бѣде полезна и не уврѣжда никакви интереси, Народното събрание нѣма защо да я откаже. Но повидимому отъ станалитѣ тукъ дебати, отъ горещината, която се прояви въ нѣкои случаи отъ г. г. ораторитѣ, трѣбва да се заключи, че се правятъ извѣстни възражения противъ нейното одобрение. Министерскиятъ сѣвѣтъ е на мнѣние да се одобри тѣ, защото, когато Министерскиятъ сѣвѣтъ не е на мнѣние да се одобри нѣщо отъ Камарата, той нѣма да го прѣдложи. Това се разбира отъ само себе си. Едно принципиално възражение се направи отъ страна на групата на широкитѣ социалисти, а, може-би, и на тѣснитѣ — въобще отъ социалистическитѣ групи — което за насъ е понятно. Партиитѣ, които сѣ турили въ програмата си социализация на всички народни богатства, които сѣ гудили въ програмата си и социализация на всички индустрии въ страната, съ изключване на частната собственостъ върху индустрията и миннитѣ богатства въ страната, естествено, че по начало ще трѣбва да бждатъ противъ даването на такива концесии на отдѣлни лица. Но очевидно е, г. г. народни прѣдставители, че ние, другитѣ тукъ, които не изповѣдваме тая програма, ние, другитѣ, които въ миналото на България сме мислѣли съвсѣмъ иначе и сме законодателствували съвсѣмъ иначе, които сме разбирали, че не може държавата да се натовари съ грижата да обработва тѣ всичкитѣ минни богатства на страната, че тя не може да вземе върху си грижата да управлява всички индустрии: и спиртна, и брашна, и циментова, и хартийна и т. н., че трѣбва да се допусне частната инициатива, отдѣлни лица да се занимаватъ съ този родъ прѣдприятия, ние, които мислимъ по този начинъ, и сме създали върху тѣзи основи специални закони: законъ за минитѣ и законъ за насърчение на мѣстната индустрия, за насърчение, се разбира, на частнитѣ лица, ние не можемъ да усвоимъ това принципиално възражение, и не можемъ принципиално да кажемъ, че ще откажемъ тази концесия, защото имаме намѣрение да со-

циализираме всички индустрии и всички народни богатства въ страната. Ние ще вървим по нашите закони, по законите, които ние сме създали и които сега са в сила и задължение за нас, а когато държавният строй би се изменил в друг смисъл и тези закони биха се отменили с някой декрет или някое ново законоположение, ще кажем другояче. Затуй аз, като почитам принципалните възражения, които могат да се направят в този смисъл против въпросното предложение, мисля, че то не може да ангажира нас и ние не можем да го усвоим. Поне досега ние, като не сме отхвърлили по принцип нито една концесия, която е удовлетворила изискванията на закона, не можем да не направим в случая същото. Па даже аз ще кажа, че и онзи, който е за социализацията в бъдеще на всичките наши индустрии и народни богатства, и той би трябвало да се съгласи да се даде днес тая концесия, защото, ако искаме, тая концесия сега е социализирана, тя е на народа, тя му принадлежи от хиляди години, обаче той нищо не е получил от тези камънаци, от тези шисти, които стоят там. Ако ли ние ги дадем на отделни лица, които дойдат да внесат капиталите си и да направят от тия камънаци, от тия скали, от тия шисти, които никой не е използвал досега и не са дали изгоди за държавата нито за един лев, то ще можем да имаме подир една създадена индустрия, та ще има какво да социализираме. Ще плащаме ли после обезщетение за стойността, разбира се, която е вложена вътръ, за капиталите, или ще я вземем без пари — то е въпрос на онова време, когато ще се социализира. Но до него време, докато ще отидем да социализираме тази индустрия, ние имаме всички интерес, очевидно, най-напред да я създадем. Значи, туй възражение — аз не отивам по-нататък — не може да ни служи за мъродавно.

Има второ възражение, което е по-важно, дали с това нещо, с даването на тая концесия не се ощетяват интересите на онзи, които вече са придобили права за минни концесии. Още при първото четене на въпросния законопроект аз имах случай да изкажа моето мнение и мнението на Министерския съвет, което мнение е основано на закона — че придобитите права, при даването на някоя концесия, не могат да се отнемат. По-рано придобитите граждански права винаги се зачитат, и нашият законодател никога не може да законодателствува по начин, што да експроприира някоя права на някого, без да му даде обезщетение. При даването на концесия държавата може да даде само туй, което тя има, което не е консидирано по-напред някому в един по-голям или по-малък размер. Следователно, придобитите права, казах аз тогава, са запазени. Вчерта г. Бакалов, бивш министър на търговията, ви обясни, че, по силата на чл. 65 от закона за мините, хората, които имат концесии за минни, имат право да вадят тия изкопаеми вещества и да ги продават в суров вид, ако това са, напр., каменни въглища, но имат също така правото да изучават, да изваждат, да пръчистват, да пръработват и, въобще, да разполагат с тия вещества. Г. Бакалов подчерта думите на закона „да пръработват, да пръчистват“, за да ви покаже, че лицата, които имат минна концесия, в тия граници, въ които е тяхната концесия в пространството от 800 хектара за концесията на Ахтарова и Франга, в границите на периметрите, ако някога те се обвърнат в концесия, като изпълнят изискванията на закона, в границите на придобитите права, ще могат да пръработват изкопаемите вещества; ако там имаме нефтошисти, ще пръработват нефтошисти. Няма никой да им ги вземе насила. Но за мене е очевидно, че 800 хектара никога не могат да дадат възможност за една фабрична инсталация и да оправдаят разходите, които могат да бъдат десетки милиони, нужни за да се направи такава инсталация за добиване на минерални масла, защото тая индустрия — аз не съм техник — иска голъми познания, голъми опит и голъми капитали и чутъ-ли не въ целия свят е станала изключителна привилегия на англичаните, и специално на шотландците. Само те могат да създадат този вид индустрия с своята голъма опитност, с своите голъми познания, с своите голъми капитали; за други уста лъжица не е то, нито за Франга, нито за Теодор Теодоров, нито за Ахтаров, нито за Исмаил Османов; който от нас и да се заеме с това нещо, няма да го направи. Ако не дойдат такива хора, на които това е специалност, на които това е по сръдствата, туй ще стои още хиляда години и ще стърчи там, без да принася някому полза, както не е донесло досега никому нито връда, нито полза. Следователно, аз пръдолагам, че притежателите на мините Франга и Ахтаров не

могат да го направят, не ще им отърва да го направят. Но даже ако го направят, това не е причина да не дадем индустриална концесия на други, за да работят и те. Най-после, едно нещо е ясно — че онзи, който взема индустриален район, има всички интерес да вземе повече вещества и че той ще бъде принуден да купи — неможейки да го вземе с сила — онова пространство, което съдържа такива вещества. Но ако притежателът на мината би могъл да го използва фактически, добър, нека си го направи, никой няма да му спъне правата. Зададе се въпросът: държавата има мината „Перник“ въ този район; ако държавната мина, като изважда каменни въглища, изважда заедно с това и някоя вещества, които сега не служат за нищо, но които могат да бъдат използвани от тази фабрика за добиване на масла, или ако има такива слоеве въ тази концесия, които биха били годни за тази цъл, но не са годни, за да се вадят въглища, ще ли ги има концесионерът или не? Според мене, и минната концесия на държавата, тъй, както е ограничена, запазена по закона за мините, и тя ще си бъде въ сила и концесионерите не ще могат да пипат там, не ще могат и тази минна концесия да закачат. И ако държавата един ден — както се прави от други това нещо — би видела, че има смътка да си направи нова инсталация, вмъсто да продава материал на готовата инсталация, нека го направи и тя. Но хора техници, въщи въ тази работа, ни казват, че тя е въобще извънредно скъпа и не дава тъй голъма възможност всъкому да си направи по една фабрика — една работа твърд мъчна, и ако вие не я дадете с голъм район на хора, които имат голъми капитали, вие никога няма да използвате тези пластове.

От тази гледна точка, прочее, правата на трети лица, както и на държавата, въ нищо няма да бъдат засегнати от въпросната индустриална концесия, защото законът е такъв. Но понеже ние сме страхливи, понеже подозираме твърд често там, дѣто не трябва да бъдем подозрителни, и има нужда да се успокои всеки един за своето право, че няма да бъде нащърбено, аз сам пръдложих, што моите обяснения, които са обяснения на закона, да бъдат вписани въ този законопроект изрично въ един последен чл. 6. въ който тази мисъл се изразява специално, и прибавихме чл. 6: (Чете) „Всичките придобити права на минни концесии въ индустриалния район остават въ сила“. По този начин всички страхове, които можеха да се изкажат тук, всички заявления, които се подадоха до Камарата, до министерството, от тези трети лица, се изчерпват. Те остават съвършено безосновни и, слѣдователно, няма никакви прѣпятствия и от тази страна за да се даде самата концесия.

Но правят се възражения от гледна точка на закона. Самите тези оспорители на концесията казват, че въпросната концесия не трябва да се даде, защото била противна на чл. 14 от закона за насърчение на мѣстната индустрия; този член позволява да се даде район само двѣ-три околии, но не позволява да се дадат два-три окръга, и заради туй Народното събрание не може да даде една концесия, която е вън от закона. Ако това беше така, няма съмнение, то е сериозно възражение и аз съм първият, който щѣх да кажа, че това нещо не може, както бѣх този, който каза, че не може да се даде тази концесия за по-нататък от 1925 г., защото законът изрично постановява, че само дотогава могат да се дадат концесии, и не се съгласих да законодателствуваме по този прѣдмет и да измѣняваме днес закона. Но това възражение е съвършено неоснователно, защото въ чл. 14 се говори, че за един прѣдѣлен район, състоящ се от двѣ-три административни околии, за един срок от 15 години най-много, могат да се дават специални облаги за всякаква индустрия, която удовлетворява прѣдписанията на чл. 2 от закона. Думата е за специални облаги, а не за райони, когато се дават на индустриални концесии — специални облаги се дават за всяка една индустрия, която е прѣдвидена въ чл. 2. Ние не сме въ този случай, нашият случай е съвсѣм друг. Той се третира въ една специална глава, която започва от чл. 22 и гласи така: (Чете) „Гл. V. — Индустриални концесии“. Цѣлата тази глава няма нищо общо съ прѣдписанията на чл. 14, който говори за специални облаги, които се дават. Ние тук не предлагаме никакви специални облаги да се дадат на тези хора, а говорим за района, който трябва да се даде на тях, и там вече районът не е ограничен съ двѣ-три административни околии, а според естеството на индустрията, може да бъде и половината България, може да бъде и цѣла България, както напр., ние имаме памучната фабрика въ Варна

съ единъ индустриаленъ районъ, който обема почти половината България, и друга една въ Ямболъ, която обема другата половина. Всичко това зависи отъ естеството на прѣдприятието. Ако една индустрия, за да може да съществува, изисква, щото непременно да нѣма повече отъ двѣ фабрики въ страната, вие ще дадете районъ само на двѣ и ще разпрѣделите между тѣхъ страната, защото иначе нѣма да имате никаква фабрика. И въ тѣзи членове на закона е казано слѣдующето. Въ чл. 22 е казано: „Подъ индустриална концесия се разбира...“ — посочва се за какви прѣдприятия и подъ какви условия може да се получи индустриална концесия, а именно: капиталътъ трѣбва да бѣде най-малко 150 хиляди лева, трѣбва да има най-малко 50 работника и пр. — „и се ползува... и отъ правото на изключителното произвеждане извѣстни прѣдмети въ опрѣдѣленъ районъ до 31 декемврий 1925 г.“ — „опрѣдѣленъ районъ“. И тукъ вече не се казва отъ колко околии ще бѣде районътъ; оставено е съвършено на усмотрѣнието на Народното събрание да го опрѣдѣли. Чл. 23 казва: (Чете) „Индустриалните концесии се даватъ въ крѣга на настоящия законъ отъ Народното събрание съ законопроекта, внесенъ отъ Министерството на търговията и земледѣлието, слѣдъ като послѣдното вземе мнѣнието на индустриалния съвѣтъ“. Въ чл. 36, който е на края на тази глава за индустриалните концесии, се казва изрично: (Чете) „Размѣрътъ на районитѣ“ — за които е дума въ чл. 14 и 22 — „се опрѣдѣля за специалните области само отъ Министерството на търговията и земледѣлието, а за индустриалните концесии“ — се опрѣдѣля — „отъ Народното събрание, но въ единия и другия случай това става въз основа протокола на индустриалния съвѣтъ“. Значи, размѣрътъ на районитѣ въ този случай се опрѣдѣля отъ Народното събрание и никакви ограничения нѣма. Такова е било мнѣнието на индустриалния съвѣтъ, който прилага този законъ и той е обсъдилъ въпроса да се дадатъ ли два окрѣга, три или единъ и въ края на краищата е намѣрилъ, че трѣбва да се дадатъ три окрѣга. Г. Рашко Маджаровъ каза вчера дали не е голѣмъ районътъ, дали не трѣбва да го направимъ по-малкъ, защото колкото по-малкъ е районътъ, толкова по-добре за насъ. Безспорно, колкото е по-малкъ районътъ, по начало е по-добре, защото се дава възможностъ на повече хора да се конкуриратъ. Обаче този въпросъ не е отъ наша компетентностъ, а е преди всичко отъ компетентността на индустриалния съвѣтъ, той да обсъди дѣйствиелно ли е потребно да даде два или може да даде и три окрѣга. После е важно дали лицето ще се съгласи. Защото ние можемъ да му кажемъ: даваме ти районъ въ една околия или едно село, но то тогава може да се откаже. Самиятъ индустриалецъ, когато иска концесия, той си прави плана, той си прави смѣтката, излага ги на индустриалния съвѣтъ и послѣдниятъ ще намѣри, че трѣбва и може да каже: „Тази индустрия за пръвъ пѣтъ се явява у насъ“ — и дай, Боже, да се яви благодарение на рѣшението, което туй Народно събрание въ края на своята сесия ще вземе — „тази индустрия, за произвеждане на минерални масла отъ такива нафтошисти, би била отъ голѣма драгоцѣнность за България; тя не съществува на Балканския полуостровъ; тя е първа и оставатъ още много други окрѣжи свободни и ще има да дадемъ и на други, стига да се намѣрятъ желающии, които, слѣдъ като видятъ опита на тѣзи хора“ — и аслѣтъй става по-често; по-неопитнитѣ чакатъ опита на други по-опитни да направятъ опитъ и слѣдъ това да направятъ и тѣ — „да поискатъ и тѣ такава концесия“. Тѣй че не е голѣмо злочастие, че ние ще дадемъ за районъ три окрѣга, защото това е необходимо, споредъ мнѣнието на индустриалния съвѣтъ, и ние ще го дадемъ и трѣбва да го дадемъ, поне споредъ моето разбиране.

Друго едно възражение се направи и се каза: „Сериозни ли сѣ тѣзи хора, защото, ако сѣ сериозни, каза г. Рашко Маджаровъ, и азъ ще гласувамъ; това би било твърдѣ много полезно за страната, но да не би да не бѣдатъ сериозни хората и тогава нѣма да направятъ работа“. Г. г. народни прѣдставители! Сериозността на хората, които се явяватъ, е прѣди всичко работа, която се прѣцѣнява отъ вѣщи лица, каквито сѣ ония отъ индустриалния съвѣтъ и послѣ е въпросъ, който трѣбва да го прѣцѣни и министерството, когато внесе законопроекта. Но сериозността на хората, които искатъ концесия, не бива да се прѣцѣнява публично въ едно Народно събрание, което е най-малко компетентно да разрѣши този въпросъ, ако другитѣ учрѣждения сѣ го разрѣшили въ положителенъ смисълъ. Но и въ това отношение ще ви кажа, че законътъ е взелъ всички мѣрки противъ онѣзи лица, които биха се наели да вършатъ една работа, безъ да иматъ нужнитѣ срѣдства и способностъ за това. Членове 32, 33 и 34 отъ закона за насърчение на индустрията изрично казватъ, че лица, които получаватъ такава една концесия,

сѣ длѣжни въ извѣстенъ срокъ, откакъ имъ се съобщилъ, че е уважено тѣхното заявление, да прѣдставятъ планове за прѣдприятието си, оцѣнка на работата, да внесатъ залогъ 5% прѣдварително въ брой и въ извѣстенъ срокъ да започнатъ самата работа — въ шестъ мѣсеца и най-късно въ двѣ години да я свършатъ; не направятъ ли това, залогътъ се конфискува, работата се отнема и тѣ се изпращатъ тамъ, отдѣто сѣ дошли. Прочее, държавата нѣма какво да загуби, ако тѣзи хора не сѣ достатъчно сериозни и не биха имали нужнитѣ капитали. Ние ще загубимъ само шестъ мѣсеца; ще се прѣдставятъ планове, ще се прѣдставятъ оцѣнки и тѣзи планове и оцѣнки ще се проконтролиратъ отъ министерството; ще се поиска 5% залогъ; ако не го внесатъ, концесията пада; ако го внесатъ и не започнатъ до шестъ мѣсеца работата, концесията пакъ пада, а ако започнатъ и не доизкаратъ до двѣ години безъ уважителни причини, концесията сѣщо пада. Слѣдователно, всички законни гаранции въ това отношение за тѣзи, които като г. Маджарова се питатъ, аджаба, дали сѣ сериозни или не тѣзи хора, сѣ прѣдвидѣни. Азъ само едно ще кажа за сериозността или несериозността на прѣдприятието на тѣзи хора. Лично, прѣди да се явятъ прѣдъ мене, прѣди единъ мѣсець нѣщо, азъ ги не познавахъ. Тѣ дойдоха въ България по изключение отъ всички други английски граждани, защото английски граждани не сѣ стѣпили още въ България, както и французки, както и италиянски граждани, понеже не се позволява, докато не се склучи мирътъ, нито на тѣхни подданици да дойдатъ тукъ, нито наши подданици да отидатъ тамъ. Дойдоха, обаче, тѣзи хора, по специално разрѣшение, съ прѣпорѣжка, да защитятъ интереситѣ, които иматъ тукъ, която прѣпорѣжка сама по себе си бѣше заради мене, па трѣбва да бѣде и заради всички ни, като една специална прѣпорѣжка, катъ едно изключение, което се прави за тѣзи хора, за да се убѣдимъ, че хората сѣ сигурни и че ние можемъ да изложимъ нашия вотъ и да дадемъ на тѣхно име една концесия подъ условия, разбира се, да изпълнятъ всички прѣдписания въ закона. Азъ не зная дали други хора, които искатъ концесия, биха могли всѣкога да прѣдставятъ такава една макаръ морална поддрѣжка, такава една прѣпорѣжка, каквато тѣзи лица въ дадения случай, при даденитѣ обстоятелства, иматъ.

Г. Бакаловъ, който, както казахъ и по-рано, мотивира твърдѣ обстоятелствено полезността на тази индустрия, нуждата отъ да бѣде концесията дадена, нуждата отъ да бѣде тя възприета отъ Народното събрание, концесия, рѣшена по-рано отъ Министерския съвѣтъ и прѣдставена тукъ отъ него, г. Бакаловъ, казвамъ, направи само единъ укоръ и азъ искамъ този укоръ да го очисти. Той каза: „Азъ осѣждамъ правителството, само за едно, защо заедно съ тази концесия не внесе и други 14—15 концесии за стѣклени фабрики, за захарни фабрики, за циментови фабрики, за фабрики за копринени платове, които концесии сѣ поискани и сѣ отъ голѣма полза“. По-нататкъ той разви теорията, че Министерството на труда е било длѣжно да ги внесе въ Народното събрание, че то не може да ги държи въ себе си и трѣбва да ги внесе тукъ при първа възможностъ и се пита защо правителството не ги е внесло. Азъ считамъ за нужно да заява на Народното събрание, че ние не внесохме другитѣ концесии затуй, защото нито единъ отъ тѣзи 14, 15 концесионери не е дошълъ прѣзъ туй врѣме да каже: „Има решение на индустриалния съвѣтъ въ моя полза, азъ съмъ още живъ, ето ме, не съмъ умрѣлъ, не съмъ убитъ въ войната, не съмъ се отчаялъ, не съмъ загубенъ за българската индустрия, азъ искамъ да работя стѣклария, искамъ да произвеждамъ захаръ, внесете въ Народното събрание концесията ми“.

П. Даскаловъ: И да бѣха казали, нѣмаше да ги внесете въ Народното събрание, защото сѣ българци.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Онзи, който казва, че ако ни бѣха поискали други, не щѣхме да ги внесемъ, се лъже и той, когато ни атакува по този начинъ а priori и мисли, че бихме се отнесли неблагоприятно къмъ българската индустрия, прави една клевета по адресъ на българското правителство изобщо — не само на мене, а на всинца ни. Истината е, че подиръ тази война, която бѣше толкозъ продължителна, която тѣй съществено промѣни състоянието на много хора и която особено огне охотата на българскитѣ индустриалци да бѣдатъ индустриалци, човѣкъ може да се попита, дали ще се намѣрятъ още нѣкои, които да искатъ да строятъ фабрики за захаръ, когато знаемъ, че прѣди малко рискувахме да затворимъ окончателно захарнитѣ фабрики съ нашитѣ мѣроприятия. Особено когато се знае, че не постановихме задължителното засѣване на цвѣкло. Азъ

бихъ попиталъ, дали ще има още българи, които да искатъ да строятъ захарни фабрики?

П. Даскаловъ: Нѣма, защото ще имъ направите прѣчки.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Азъ съмъ съгласенъ, че условията, които сж създадени за българската индустрия, днесъ сж много лоши. и че ние трѣбва отново да започнемъ своята работа, за да може да се създаде охота въ българскитѣ граждани и по-нататѣкъ да създадатъ индустрия, да жертвуватъ живота, капиталитѣ и труда си въ подобни прѣдприятия. Това искамъ да кажа. И понеже не знаемъ, доколко въ хората е останала охота да искатъ това нѣщо, и понеже никой нѣма, който да каже, че е подалъ заявление, че г. Джидровъ или г. Теодоровъ не сж чули молбата и не сж го внесли въ Народното събрание, вие не трѣбва да вините насъ, че не сме се занимавали съ концеситѣ на други хора. Нѣма защо да се занимаваме съ концесии, които може би хората не желаятъ вече да предприематъ. И насила нѣма какво да дадешъ, а трѣбва хората да искатъ. Та, казвамъ, ние сме слѣдъ една война, която направи съществени промѣни и азъ не вѣрвамъ, че има днесъ българинъ съ умъ и пари да дойде да каже: „Дайте ми право да строя захарна фабрика!“ Ще му се изсмѣемъ всички и ще го попитаемъ: „Ти отъ луната ли си падналъ?“ Не вѣрвамъ да дойде нѣкой сега и да каже на Народното събрание: „Гласувайте, защото бързамъ, ще почна да строя наскоро стъкларска фабрика или фабрика за цементъ“. Нѣма такъвъ да дойде, защото условията на живота сж такива; трѣбва да бждатъ хората англичани, трѣбва да бждатъ хората отъ далечни страни, които да не знаятъ нашитѣ съвременни условия и начина, по който ние гледаме и третираме нашата индустрия, та да искатъ концесии. Ние гледаме индустрията по-скоро като единъ неприятелъ, отколкото като единъ източникъ за нашия напредѣкъ и благосъстояние, по-скоро съ отрицание, отколкото съ онѣзи задоволства, които тя може да даде.

А. Цанковъ: Кой я третира така?

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: И ако тѣ не сж искали, вие, г. г. народни представители, не можете да ни атакувате, когато ние ви внасяме само една отъ тѣхъ, която хората искатъ. А-а-а, понеже само тѣ искатъ, не бива да гласуваме, защото другитѣ не искатъ, или да укоряваме министерството, защото внася заявленията на тѣзи, които искатъ, а не внася на онѣзи, които не искатъ! Тѣй че и тукъ ние сме дѣйствували съвършено коректно въ изпълнение на нашитѣ длѣжности. Ние не сме спѣвали никой индустриалецъ-българинъ, който иска да вземе макаръ и тая индустрия, или друга, да дойде сега, утрѣ, другиденъ, докогато засѣдаваме, да иска да му дадемъ не само 3, но и 6 окръга за нафтошисти. Азъ ще бжда пръвъ, който ще дигна двѣтѣ рѣцѣ да му дадемъ и нѣма да ми бжде мѣчно, че ще му дадемъ скали, че ще му дадемъ черни земи, които не ще служатъ за нищо друго, освѣнъ за да може да изважда отъ тѣхъ минерални масла съ всички тѣхни деривати, за да създаде единъ източникъ за цѣлата наша индустрия, която страда толкова много отъ липсата на масла, както и желѣзницитѣ, които рискуватъ да спратъ, ако не получимъ поржчанитѣ въ Англия и Америка масла.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че разгледахъ всички доводи, собствено не доводи, а по-скоро съмнѣния върху полезността на тая индустрия. Считаю, че нѣма абсолютно никакви прѣпятствия, за да бжде дадена по-исканата концесия отъ двамата англичани и да имъ се даде всичкото съдѣйствие отъ бждащото правителство, което ще бжде подирѣ насъ, за да могатъ тѣ да затвърдятъ тази индустрия въ нашата страна. Г. г. народни прѣдставители! Ние въобще не сме много фаворизирани отъ английски капитали. Доколкото ми е извѣстно, само памучнитѣ фабрики въ Варна и Ямболъ, за които говорихъ, сж основани съ английски капитали. Навлизането, обаче, на английски капитали въ нашата страна азъ считамъ като единъ добъръ признакъ, първо, защото тѣзи капитали не могатъ да бждатъ, освѣнъ мощни съдѣйници за нашето материално благосъстояние и, второ, защото идването на английски капитали въ врѣмената, които ние прѣживяваме, сж единъ залогъ за довѣрието, което тази велика страна, съ своитѣ грамадни капитали, има въ нашето настояще и нашето бждаще развитие. И отъ тази гледна точка азъ не само че прѣпорѣчвамъ въпросната концесия за приемане отъ Народното събрание, но ще се радвамъ и гордѣя като министъръ-прѣдседателъ на едно българско правителство, че тази концесия дойде въ нашата страна.

Г. Димитровъ: Вие като адвокатъ изпълнявате своята длѣжностъ въ Народното събрание.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Този господинъ, който се отличава съ своята дързостъ, съ своята мерзостъ по всички направления, говори една дебела лъжа, защото азъ никога на тѣзи хора не съмъ билъ адвокатъ. Както ви казахъ, запознахъ се съ тѣхъ пръвъ пѣтъ прѣди 2 мѣсеца, като ми ги прѣдстави едно лице, което знаеше английски — чиновникътъ отъ Министерството на външнитѣ работи, Янкуловъ. До това врѣме тѣ не ме познаваха. Въ негово присѣствие тѣ ми се прѣпорѣчаха и въ негово присѣствие на английски — защото не знаеха френски — ми изложиха своята молба и въ негово присѣствие азъ, като министъръ на България, имъ казахъ, че щомъ концесията е отъ 1913 г. и щомъ въ тѣзи 6 години сте минали всички етапи и сте изпълнили всички условия на нашия законъ, щомъ вашата концесия е била веднажъ прѣдложена на Народното събрание, азъ ви гарантирамъ, че българското Народно събрание, което сега е сжщото, което е било и по-рано, ще се отнесе съ най-голъмо съчувствие къмъ вашитѣ прѣдприятия и ще посрещне съ готовностъ, съ задоволство идването на вашата опитностъ, на вашитѣ познания, на вашитѣ капитали въ нашата страна, защото ние сме бѣдни откъмъ капитали, бѣдни откъмъ технически способности, и ние не можемъ, освѣнъ да поздравимъ съ радостъ вашето идване“ и съвѣтвахъ ги да си отидатъ спокойно, защото тукъ има Народно събрание и министри, които ще се отнесатъ съвършено лоялно къмъ тѣхното искане и вѣроятно ще ги удовлетворятъ. И хората си отидоха съ туй съзнание. Ако тѣзи г-да (Сочи групата на тѣснитѣ социалисти) иматъ причини да ги изгонятъ отъ България, да не дойдатъ тукъ, защото искатъ да социализиратъ камѣнитѣ и голитѣ баири подирѣ, то е тѣхна работа, то сж тѣхни теории, но ние още, за щастие, не сме си изгубили ума да трѣгнемъ подирѣ тѣхъ, както трѣгнаха нашитѣ братушки въ Русия, и ние нѣма да слушаме тѣхнитѣ теории. (Ржкоплѣскане отъ народняшката група) Ние вече знаемъ вашитѣ теории къмъ какво водятъ — къмъ кръвъ, къмъ разорение, къмъ опустошение, къмъ бѣдствие, къмъ гражданска война — туй сж вашитѣ теории, както вече ги видѣхме на практика.

Т. Петровъ: Докарайте два погрома.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Знаемъ ги погромитѣ — погрома върху вашитѣ глави.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Христо Поповъ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Дебатитѣ сж приключени. Ще трѣбва да се гласува заглавието, и по-нататѣкъ по чл. 1 може да се говори.

П. Даскаловъ: Не е гласувано прѣкрятването на дебатитѣ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Не е гласувано, но сж приключени дебатитѣ.

Х. И. Поповъ: Г. министре! Когато сж прѣкратени дебатитѣ и не е говорила нѣкоя група, единъ ораторъ отъ тази група има право да говори.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Вие нѣма защо да се обяснявате съ г. министра. Ако Вие нѣмате право да говорите, азъ нѣма да Ви дамъ думата. Единъ пѣтъ съмъ Ви далъ думата, имате право да говорите, защото вашата група не се е изказала.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: (Къмъ Х. И. Поповъ) Нѣма да ви дадемъ да мислите, че не щемъ да ви оставимъ да говорите. Говорете!

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Г. Поповъ! Вие не оставихте да се разисква чл. 1 отъ законопроекта за административното правосъдие — помнете много добръ, нали?

Х. И. Поповъ: Какво искате да кажете?

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Вие при гласуването на вашия законопроектъ за измѣнение на закона за сждоустройството сжщо не допуснахте разисквания при второ четене — помнете и това, нали? По законопроекта, съ който се запрѣщаваше търговията съ чужденци, сжщо не допуснахте разисквания.

Х. И. Поповъ: Какво искате да кажете съ това? Кажете тѣзи работи на бюрото, а не на мене. Вие сте професоръ и знаете, че бюрото дава думата, а не азъ. Вие не приличате на професоръ. Кой дава думата? Азъ ли я давамъ?

И. Кирковъ: Г. прѣдседателю! Вие продължете снощната работа. Логично е сега да се гласува. Снощи Вие не гласувахте само защото нѣмаше кворумъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ако имаше кворумъ, щѣхъ да гласувамъ. Обявихъ дебатитѣ за приключени, както винаги се приключватъ, но понеже отъ групата на г. Поповъ никой не е говорилъ, споредъ правилника той има право да говори и азъ му давамъ думата.

Х. И. Поповъ: Разбрахте ли, г. Фаденхехтъ? Това е сѣщиятъ прѣдседателъ — на него говорете това, а не на менъ. Вие завчера довърше му гласувахте. Оставете ме сега да говоря. Обръщайте се къмъ хората, които сѣ вършили дѣянията, а не къмъ мене. Това е сѣщиятъ прѣдседателъ.

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Министъръ-прѣдседателътъ даваше тогава заповѣди, съ негово знание ставаше това, и вие тропяхте и не допуснахте разисквания.

Х. И. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! По настоящия въпросъ вие виждате, че министърътъ, който трѣбва да говори и който е отговоренъ по конституцията, нѣма го тукъ, не взема участие и се нарече регистраторъ на Министерския съвѣтъ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: По заглавието ли говорите?

Х. И. Поповъ: По какво азъ ще говоря, то е моя работа. Вие защо се бъркате?

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Вие искате да правите обструкция. Трѣбва да има редъ.

П. Даскаловъ: Вие, г. министре, цѣль частъ по заглавието ли говорихте? Чакайте и азъ ще кажа нѣщо, защото азъ считамъ, че нѣма прѣкратени дебати.

А. Цанковъ: (Възразява нѣщо)

П. Даскаловъ: Вие, г. г. широки социалисти, които въ вашитѣ програми пишете за социализация, които въ вашитѣ конгреси вземате рѣшения да не се даватъ концесии, кѣдѣ сте сега? Вашитѣ хора ги нѣма, нѣма го и онзи трибунъ Лулчевъ, който при други случаи толкова много шумъ вдига.

И. Кирковъ: Цѣль свѣтъ се убѣди, че не сте патриоти, че за васъ прѣдателитѣ сѣ най-големъ патриоти.

П. Даскаловъ: Съ манияци ще говоря. Идиотъ! Въ главата ти нѣма пипка.

И. Кирковъ: Петъ горини плачехте за кайзера. Разбрахте въ коя глава какво има. България опростихте и говорите въ коя глава какво имало. А въ твоята глава какво има? 200 хиляди невинни български жертви, нищо друго. Пролѣхте кръвта на 100 хиляди души и сега, когато хората сѣ загрижени за сѣдбата на страната, вие спъвате работата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Х. И. Поповъ: Съгласно чл. чл. 108 и 109 отъ конституцията, трѣбва да има надлежната инициатива по единъ законопроектъ: или единъ депутатъ внася законопроектъ, подписанъ надлежно отъ 1/4 отъ депутатитѣ, или единъ министъръ се явява и казва: „Подъ моя отговорностъ“. Тая инициатива е „царска инициатива“, той я прѣдставя тукъ и моли Народното събрание непрямо да приеме това. което той мисли, че е въ полза на държавата. Отъ това гледище този законопроектъ не е законопроектъ, защото вие чухте, че г. министърътъ ви казва: „Азъ бѣхъ принуденъ да го внеса, азъ съмъ единъ регистраторъ на съвѣта, азъ не съмъ за това“. Г. министъръ-прѣдседателътъ казва: „Азъ поемамъ този законопроектъ, азъ го внасямъ“.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Министерскиятъ съвѣтъ постанови.

Х. И. Поповъ: „Министерскиятъ съвѣтъ е постановилъ, азъ го внасямъ.“

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Да.

Х. И. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Доста е да прочете човѣкъ тѣзи членове 108 и 109...

И. Кирковъ: Когато дѣдо Радославовъ постанови да се прати Стамболийски въ Видинъ, Вие мълчахте, като министъръ на правосѣдието. Повтарямъ го да се запише, Вие мълчахте. Опровергайте ме, ако това е лъжа. Вие, министъръ на правосѣдието, мълчахте тогава.

А. Цанковъ: Г. Поповъ! Дали има конституция за тази работа или тя стана безъ конституция?

Х. И. Поповъ: Достатъчно е да прочетете чл. чл. 153 и 154 отъ конституцията, дѣто се казва, че всѣки министъръ отговаря за себе си, само общитѣ мѣрки сѣ подъ обща отговорностъ, а съгласно чл. 162 всѣко вѣдомство си има единъ началникъ, той е министърътъ, той се явява тукъ и докато поддържа внесения отъ него законопроектъ, дотогава Народното събрание се занимава съ него. Г. министъръ-прѣдседателътъ не иска да уважи тия членове. Той казва: „Азъ внасямъ този законопроектъ, защото Министерскиятъ съвѣтъ го е одобрилъ“. Това не е парламентарна практика, г. г. народни прѣдставители, защото никой министъръ, билъ той и министъръ-прѣдседателътъ — той е само *primus inter pares* — нѣма право да навлиза въ вѣдомството на други министри и да казва: „Макаръ той да не иска, азъ ще го защитавамъ“. Тая е една практика, както ви каза и г. Такевъ, която не се одобрява отъ никого; въ никой парламентъ това не може да стане, както става сега у насъ. Защо г. министъръ-прѣдседателътъ върши това? Това е неговата работа. Азъ искахъ да ви обърна вниманието, че министъръ Джидровъ трѣбва да се яви тукъ и да каже: „Г-да! Азъ поемамъ отговорността за това“. Защото не е г. министъръ-прѣдседателътъ, който е министъръ на външнитѣ работи, който ще има нѣкаква отговорностъ; изрични сѣ тия статии, които ви цитирахъ. Въ сѣщностъ всѣки министъръ трѣбва самъ да си защитава своя законопроектъ, а не винаги да се явява г. Теодоровъ адвокатъ на другитѣ прѣдъ видъ на това, че рѣшилъ това Министерскиятъ съвѣтъ и непрямо трѣбвало той да го защитава, даже и тогава, когато надлежниятъ министъръ казва: „Азъ не мога да поддържамъ законопроекта; азъ съмъ регистраторъ“.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Не е казалъ такова нѣщо.

Х. И. Поповъ: И това е много понятно, г. г. народни прѣдставители. Вие виждате тѣхния конгресъ да рѣшава, че никакви концесии въ България нѣма да се даватъ. Това е прѣсно-прѣсно въ ушитѣ му, той е дошълъ отъ конгреса, той е подписалъ тамъ, него сѣ го избрали да води тая партия и сега ви казва: „Менѣ ме натискатъ да ви внеса това; само защото ме натискатъ, го внасямъ“, и бѣга отъ това мѣсто, кѣдѣто трѣбва да стои. Виждате ли каква анархия е въ законодателството тукъ? Бѣга. Защо? Защото ще каже на своитѣ съмишленици: „Какво да правя, натиснаха ме“, както го каза официално безъ всѣкакво стѣснение: „Азъ съмъ за този принципъ — да се социализиратъ имотитѣ въ България, защото съмъ отъ тая партия; но кажете си вие думата.“ Какъ ще си кажемъ думата? Ние казваме думата си, когато надлежниятъ министъръ подъ своята надлежна отговорностъ вземе думата и говори, както говори тукъ уважаемиятъ министъръ-прѣдседателъ, че това е полезно за България, че азъ, като управляющъ това министерство, на основание на тѣзи и тѣзи данни, дохождамъ до заключението, че това е необходимо — затуй ли, че Англия сега го искала, по други ли нѣкои причини, той ще каже. Че може ли той да хвърли тази мантия и да каже, че Англия толкова настоява, че за двама нейни хора ще вземе да прави голѣма политика и т. н. — всичкитѣ тия думи, които се казватъ отъ г. министъръ-прѣдседателя, трѣбваше да се кажатъ отъ г. Джидрова. Не е вѣрно това, че като се рѣшила тази концесия отъ индустриалния съвѣтъ, всѣки министъръ билъ длъженъ да внесе това. Не, той е длъженъ, ако и той обсебва мнѣнието като министъръ. Той стои начело на управлението и когато вижда, че наистина индустриалниятъ съвѣтъ е правъ, че интереситѣ на държавата го изискватъ, тогава той, като министъръ, взема окончателно отговорността и дохожда да изложи своитѣ мотиви тукъ, които ще убѣдятъ или не Народното събрание — то е другъ въпросъ — но той трѣбва най-напрѣдъ

да вземе отговорността и да каже мотивите. Нищо по-добно вие не виждате тук, нали? Даже неговата партия тук, на основата на която стои като министър, и тя не поддържа проекта.

П. Даскалов: Той избѣга.

Х. И. Попов: Азъ питамъ конституционно, когато вие гласувате за този законопроектъ, кой ще отговаря за него? Г. министър-председателятъ иска да ме убѣди, че той ще отговаря.

А. Цанков: Който го приеме, той ще отговаря.

Х. И. Попов: Той нѣма да отговаря, защото надлежниятъ министъръ отговаря.

И. Кирков: Както не е отговарялъ и вашиятъ Радославовъ, но Теодоровъ е по-доблестенъ.

Х. И. Попов: Азъ, безъ да влизамъ въ сжществото на въпроса, казвамъ, че тази практика е неправилна.

И. Кирков: Вие имате сжщата практика.

Х. И. Попов: И само затуй, че законопроектътъ не е конституционно внесенъ, само затуй, че той не се защитава отъ надлежния министъръ, и само затуй, че г. министъръ Теодоровъ много се горещи по него, като-челитози законопроектъ е най-важниятъ, азъ нѣма да гласувамъ за него.

А. Цанков: Г. Поповъ! Ще ми позволите единъ въпросъ: дали бѣше конституционно, когато генералъ Найденовъ внесе законопроекта за наемитъ — една чисто юридическа материя? Помнете ли, аджеба, какъ стоеше тогава работата? Вие много добръ знаете, че отъ всѣки въпросъ не се прави кабинетенъ въпросъ. Когато единъ министъръ е несъгласенъ и остане въ малцинство въ Министерския съветъ по единъ въпросъ, не непременно отъ това взема поводъ да излѣзе — зависи отъ важността на въпроса. Кога ние ще влѣземъ въ кабинета, нѣма вие да ни продиктувате, и кога ние ще излѣземъ, тоже нѣма да Ви прѣдизвѣстимъ. За ваше удоволствие тамъ не сме отишли и за ваше удоволствие отъ тамъ нѣма да излѣземъ.

Х. И. Попов: Азъ благодаря за тѣзи конституционни съвети на г. Цанкова. Но азъ не говоря за широкитѣ социалисти да излѣзатъ тѣ или не отъ кабинета; съвсѣмъ малко се интересувамъ за това: ако щете седете, ако щете излѣзте. Азъ говоря, че единъ министъръ и една партия, които искатъ да се приеме единъ законопроектъ, трѣбва да иматъ куража да кажатъ, че настояватъ за него. Какво е това отъ васъ? Вчера г. министъръ Джидровъ искаше да се прѣреди дневниятъ редъ, затуй, че конгресътъ ви е рѣшилъ, че не ще концесии, а днесъ не ще да излѣзе. Дали България ще се занимава съ това, дали Джидровъ ще седи тукъ или нѣкой другъ, това съвсѣмъ не ме интересува и е срамътъ да го казвате.

А. Цанков: Вашия вотъ си опрѣдѣлете вие.

Х. И. Попов: Искамъ най-напрѣдъ да ви докажа, че и да приемете този законопроектъ, той нѣма да бѣде законъ; ще видите, че той ще бѣде оспорванъ, ще бѣде оспорванъ тамъ, дѣто трѣбва, защото тукъ се говори официално и то ще бѣде записано. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ ви моля да не гласувате този законопроектъ. Особено се обръщамъ къмъ г. г. земледѣлцитѣ, защото и тѣ иматъ сжщия този девизъ, и тѣ не искатъ концесии въ България, особено концесии въ минното производство.

Отъ групата на земледѣлцитѣ: Отъ Васъ акълъ не щемъ!

Х. И. Попов: Вие имате този принципъ и вие нѣма защо да гласувате, защото този народъ, който вие водите, и той не иска концесии. Не искатъ концесии и широкитѣ социалисти, не искатъ концесии и тѣснитѣ социалисти. Оказва се, че ги искатъ само едни народняцитѣ, единъ Теодоровъ. Позволете ми тогава да кажа, че г. Теодоровъ, колкото и да е силенъ опаторъ, трѣбва да държи смѣтка за народа, толкова повече, че той говори за социализация на частнитѣ имоти.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: И вие се сътихте най-сетнѣ за народа!

Х. И. Попов: Г. Фаденхехтъ се гордѣе, че ще социализира имотитѣ, а готовитѣ имоти ще ги десоциализира. Тукъ още за едно ще питамъ г. министър-председателя. Азъ чухъ — дали е истина не знамъ, нека той да го каже: по дѣло № 363 отъ 1915 г. той е защищавалъ концесионеритѣ въ окръжния съдъ. Ако той каже, че не ги е защищавалъ, азъ нѣма да го твърдя, обаче говори се. Въ всѣки случай само тая горещина на защитата, която той прави, ми дава съмнѣние, че този законопроектъ не е така чистъ, не е така идеаленъ, както трѣбва да бѣде. Вие виждате, че нито единъ министъръ, нито надлежниятъ министъръ въ това число, се явява да го защитава както трѣбва, а се явява да го защитава само г. Теодоровъ, министър-председателятъ, който има Министерството на външнитѣ работи и който би трѣбовало да се занимава съ други въпроси, отколкото съ една концесия, каквато е настоящата.

Ето защо азъ ви моля да не гласувате за този законопроектъ, който ми се вижда съвършено незаконенъ и тази незаконностъ се потвърждава отъ надлежния министъръ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчилов: Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ желяехъ да говоря колкото се може по-малко и не желяехъ да се горещя, обаче начинитѣ, по които извѣстни лица се отнасятъ въ Народното събрание по въпросния законопроектъ, ме принудиха да се горещя и да говоря нѣколко пѣти. Вината, прочее, ако азъ говоря повече или говоря съ повече или по-малко жаръ, не е моя, а на тѣзи, които ме прѣдизвикватъ. Азъ не можехъ да приема вчера едно прѣреждане на дневния редъ, когато е дошла въпросната концесия, защото то щѣше да има характеръ на единъ бламъ на кабинета и азъ трѣбваше да се горещя. Азъ искамъ да бждемъ на чисто. Ако Народното събрание мисли, че кабинетътъ, както е съставенъ днесъ, е врѣденъ за страната, не отговаря на очакванията на българския народъ и не заслужава неговото довѣрие, нѣма, освѣнъ да го каже, и ние ще си извадимъ отъ това заключението. Ние искаме да стоимъ тукъ по довѣрието на народното прѣдставителство, съ достоинство, а не да ставаме пачавра на тогызъ или оногызъ, когато го стѣга нѣкъдѣ ботушътъ. Затуй се горещихъ вчера, затуй се горещя и днесъ, не по моя вина, а защото ме прѣдизвикаха.

Азъ дадохъ преди малко нуждитѣ обяснения по самия законопроектъ. Нека кажа двѣ думи сега по туй, което каза г. Поповъ. Г. Поповъ не каза нищо противъ законопроекта, защото той го е гласувалъ въ Министерския съветъ, той го е внесълъ въ Народното събрание за одобрение — той не е въ положението на г. Джидрова, за когото казва, че не щѣлъ да го приеме, а той го е внесълъ тукъ — и азъ желя да зная какъ той ще има онази морална смѣлостъ сега да отиде да гласува противъ единъ законопроектъ, който той е внесълъ въ Народното събрание, който е одобренъ отъ неговъ колега въ Народното събрание. Въ интереса на България ли ще направи той това, въ изпълнение на единъ честенъ дългъ на единъ народенъ прѣдставителъ и бившъ министъръ ли ще направи той това, или ще го направи той иначе, ще го направи отъ злоба, ще го направи отъ желание да пакости на тази страна и на хората, които днесъ поеха отговорността зарадъ нея да я поведатъ въ пѣтя на спасението.

П. Даскалов: Какъ можете да говорите вие такива работи? Джаксонъ нѣма нищо общо съ спасението на България.

Министър-председателъ Т. Теодоровъ: Г. Поповъ не каза нищо противъ законопроекта, защото азъ мисля, че нищо не може да се каже противъ него, въ особености слѣдъ онази обстоятелствена рѣчь, не моя, а на неговия колега, който седи до него сега, на бившия министъръ на търговията г. Жечо Бакаловъ снощи.

Х. И. Попов: Кждѣ е сега Вашиятъ колега да отговаря?

Министър-председателъ Т. Теодоровъ: Но г. Поповъ, както знаете, се застъпва за конституцията; нему му е мѣчно за конституцията, както виждате вие.

Х. И. Попов: Да.

Министър-председателъ Т. Теодоровъ: И той става тукъ да иска да отхвърлите вие законопроекта не защото

той е лошъ по съществуто си, а защото ще потърпче конституцията. Азъ се много радвамъ да виждамъ въ лицето на г. Попова въ днешно врѣме единъ ревностенъ защитникъ на конституцията. Въ какво се нарушава конституцията? Че не министърътъ, който е внесълъ законопроекта, го защитава, а го защитава министъръ-председателътъ, по силата на едно рѣшение на Министерския съветъ. Че какво неконституционно има въ това? Ами че азъ имахъ и вчера случай да кажа въ присѣдствието на г. Попова: чудно ли е, че въ единъ кабинетъ, съставенъ отъ нѣколко различни партии, когато въ особености министритѣ сж отъ шесть партии — едно ново явление у насъ — когато шесть партии сж различни програми, въ много случаи съ съществуто противни начала, се съединяватъ въ името на извѣстни скѣпи интереси на отечеството, въ прѣходни врѣмена, въ името на спасението на страната, чудно ли е, че нѣкой министъръ отъ нѣкоя отъ тѣзи групи по нѣкои въпроси може да остане на особено мнѣние, но да намѣри, че този въпросъ, въ всѣки случай, не е отъ такова естество, че да го накара да напусне кабинета, да разстрои заради единъ въпросъ, който нѣма такова значение, коалицията, която е създадена не по капризъ, не по гешефтарски съображения, не по приятелски симпатии, а въ името на общитѣ интереси на страната, въ името на общото благо? Ами колко пѣти се случва това въ парламентарния животъ, дѣто не само единъ министъръ, а всички министри не правятъ въпросъ отъ нѣщо? Много пѣти министритѣ могатъ да оставятъ Народното събрание — и такива случаи сж тѣзи именно, като концесията — свършено свободно да се произнесе тъй или иначе, безъ да свързватъ съ неговия вѣтъ сѣдбата на кабинета. Много пѣти единъ министъръ може да отстъпи на колегитѣ си, когато види, че деветъ души сж противъ одного и сж на едно извѣстно мнѣние.

П. Даскаловъ: Да, но министърътъ поддържа това мнѣние.

Министъръ-председателъ Т. Теодоровъ: Министърътъ остава свободно Събранието да рѣши това, което ви каза и г. Джидровъ. Той не ви каза, че е противъ законопроекта — той го е внесълъ тукъ и неговиятъ подписъ стои тукъ на прѣдложението, съ което се внася — но той ви казва, че това е станало по рѣшение на Министерския съветъ и че неговото лично мнѣние остава вие да го разбирате какво е, знаейки принципитѣ на неговата група. Въ това нищо чудно нѣма. Ние едно врѣме въ 1894 г. видѣхме по провѣрката на избори кабинетътъ да заявява, че нѣма да прави никакъвъ въпросъ — покойниятъ Стоиловъ заяви това — отъ никакво рѣшение на Народното събрание, кого ще касира, кого ще утвърди. Вслѣдствие на това, ние видѣхме Стоиловъ и другаритѣ му да гласуватъ за утвърждаването избора на единъ депутатъ, а г. г. Радославовъ и Пешевъ, които бѣха въ кабинета, да вдигатъ рѣка противъ, така явно да гледатъ всички, че министритѣ не сж съгласни, че министритѣ сж на двѣ мнѣния. Та какво отъ туй, че министритѣ сж на двѣ мнѣния, когато министритѣ не правятъ кабинетенъ въпросъ отъ това, а оставятъ Народното събрание да гласува свободно, както намѣри за добръ? Но несъмнено е, че когато Министерскиятъ съветъ рѣшава нѣщо, той го рѣшава не отъ името на деветъ души, а отъ името на десетъ души и рѣшаването на Министерския съветъ ангажира всички. Който и да е билъ на особено мнѣние, той е вече ангажиранъ. На министра, който не е на това мнѣние, е прѣдоставена пълната свобода да каже, че той отъ това прави кабинетенъ въпросъ и си отива въ къщи, или да приеме мнѣнието на другитѣ. Това казахъ и вчера, това е ясно, това не може да съставя нѣкакво чудо и не дава право на г. Попова да ни чете тѣзи лекции по конституционно право, които той чете тукъ, и да отива до чудовищни заключения, че единъ законъ, който се защитава отъ министъръ-председателя, а не отъ съответния министъръ, ако се приеме отъ Народното събрание и има нужното болшинство, щѣлъ да бѣде невалиденъ законъ, щѣлъ да бѣде оспорванъ. Г. Поповъ трѣбваше да ни каже, както му се забѣлжи: ако единъ законъ се гласува на три четения, безъ да се дебатира и безъ да се даде думата на народни прѣдставители да говорятъ, а се гласува съ аklamация, законно ли е, конституционно ли е или не е конституционно? Г. Поповъ трѣбваше да отговори на тѣзи лица, които му казаха: „Единъ законъ за наемитѣ, който е отъ компетентността на министра на правосѣдието, ако се внесе отъ министра на войната, това законно ли е или не е законно, и съгласно съ конституцията ли е или не е съгласно съ нея? А г. Поповъ на тѣзи въпроси не можа да отговори и на маса други въпроси тоже, които азъ въ интереса на спокойствието на страната и въ интереса на недразнене на стра-

ститѣ не повдигамъ, защото българскитѣ народни прѣдставители и българскитѣ граждани и българскиятъ народъ иматъ нужда днесъ отъ дълно самообладание и да се не ръководятъ отъ страститѣ си и отъ личнитѣ си съревнования и вражди, а да разсѣждаватъ и да дѣйствуватъ само споредъ повеленията на ума и чистия патриотизмъ и на чистотата на сърцето и убѣжденията.

Х. И. Поповъ: Защо изоставяте тия въпроси?

Министъръ-председателъ Т. Теодоровъ: Изоставямъ ги, защото не е въ интереса на страната, нито е нужно за дебатитѣ, които днесъ тукъ станаха. Въ всѣки случай, тѣ станаха, за да докажатъ едно нѣщо, което е несъмнено — че цѣлата конституционна теория на г. Попова е много закъснѣла. Той трѣбваше да я приложи съ по-голямъ жаръ и съ по-големо усърдие наврѣмето още, когато стѣпиха на главата и на врата му други, а не сега.

Но г. Поповъ си позволи нѣщо повече, което азъ не очаквахъ отъ единъ бившъ министъръ на правосѣдието и още единъ виденъ човѣкъ въ Радославистката партия. Г. Поповъ си позволи тукъ да направи една инсинуация по мой адресъ.

Х. И. Поповъ: Не е инсинуация; азъ питахъ да ми отговорите.

Министъръ-председателъ Т. Теодоровъ: Моля Ви се, Вие ме повикахте да Ви отговоря, мѣлчете сега, чуйте ме! Вие искахте да Ви отговоря, чакайте сега — азъ Ви отговарямъ! (Възражения отъ либералнитѣ групи)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звѣни)

Х. И. Поповъ: Бждете спокойни.

Министъръ-председателъ Т. Теодоровъ: „Не знамъ, дали е вѣрно или не, но азъ питамъ г. министъръ-председателя да ми каже по дѣло № 363 или № 360 — колко бѣше не знамъ — отъ еди-коя си година, . . .“

Х. И. Поповъ: Прѣзъ 1915 г.

Министъръ-председателъ Т. Теодоровъ: „ . . . дали не съмъ азъ билъ повѣреникъ на тѣзи хора“.

Х. И. Поповъ: Тѣй. Азъ казахъ, че Вие ще кажете, и азъ ще Ви повѣрвамъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звѣни)

Министъръ-председателъ Т. Теодоровъ: Виждамъ съ каква храна се хранятъ и подхранватъ страститѣ въ туй Събрание и това е, което не само че може да ме горещи, но това може да ме възмущава, това може да учудва всѣки единъ човѣкъ, който работи съ честъ въ тая страна и който скѣпи за честъта си.

П. Даскаловъ: То не се знае.

Министъръ-председателъ Т. Теодоровъ: Виждамъ азъ, и тукъ го констатирахъ и отъ други — и то не ме очудва; очудва ме, че единъ бившъ министъръ на правосѣдието, като него, го казва, и азъ ви казахъ и по-рано — отъ туй, което съмъ казвалъ, азъ никога не съмъ отстъпвалъ и никога не съмъ билъ изобличенъ досега въ непослѣдователностъ и лѣжа — азъ не съмъ билъ по никакво дѣло на тѣзи хора повѣреникъ на одного или на двамата, нито по № 363, нито по № 865, нито по № 143, нито въ тази година, нито въ онази година, нито въ третата година. И азъ ви казахъ по-рано, че тѣзи двама хора бѣха въведени въ кабинета ми, въ Министерския съветъ за първи пѣтъ часа въ 3 — министритѣ бѣха събрани вече на заседание — отъ г. Янкулова, чиновникъ въ Министерството на външнитѣ работи, взетъ отъ тѣхъ като човѣкъ, който знае английски, понеже се освѣдомили, че министъръ-председателятъ не знае английски, а пѣкъ тѣ не знаеха френски. Чрѣзъ него тѣ ми казаха всичката си болка; чрѣзъ него азъ имъ казахъ успокоителнитѣ думи, че слѣдъ тѣзи страдания и изтезания въ продължение на 6 години, които не сж имъ позволили да взематъ концесията, слѣдъ като сж изпълнили вече всичкитѣ изисквания на закона до внасянето на прѣдложение въ Народното събрание, тѣ могатъ да бждатъ спокойни, защото българското Народно събрание нѣма да имъ откаже едно тѣхно законно искане, което се основава на законитѣ, че то нѣма да погледне враж-

дебно на влизането на английски капитали въ страната ни, че тѣ ще бждатъ добръ приети, добръ посрещнати и че нѣма нужда да стоятъ даже въ страната да харчатъ пари по хотели и да чакатъ рѣшението на Народното събрание, че тѣ могатъ да си отидатъ, че тѣхното искане ще бжде изново внесено, щомъ е тѣй, както ми казаха — дошло до Министерския съвѣтъ — азъ и това не знаехъ — дошло въ Народното събрание и неразгледано поради войната. И когато имъ казаха това, тѣзи хора почувствуваха едно облекчение, като-че-ли бѣха смаяни отъ този лояленъ отговоръ. И само защото не разбрали, че трѣбва да подадатъ нѣкакво заявление, стояли тукъ още нѣколко дена, за да чуятъ рѣшението на Народното събрание. Трѣбваше г. Каранджоловъ, прокуроръ въ Касаціонния съдъ, да ме срѣдне единъ пѣтъ и да ми каже: „Тукъ има двама англичани, чакатъ за нѣкаква концесия. Защо имъ я бавите?“

И. Х. Поповъ: Той защо се бърка въ тази работа?

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Хайде, вземете и него да подозирате! Защото е прѣдседателъ на Македонския комитетъ и защото е ималъ случай да срещне тѣзи хора — знае английски и английски възпитаникъ е. Тогава азъ имъ казахъ, че трѣбва да подадатъ заявление. Нищо повече. Щомъ свършихъ разговора си съ тѣхъ, азъ ми нахъ въ Министерския съвѣтъ и доложихъ за цѣлѣта на тѣхното посѣщение, доложихъ появяването на двама англичани, частни лица, за пръвъ пѣтъ въ България съ тая и тая мисия. Още тогава въ Министерския съвѣтъ единодушно бѣше възприето миѣнието, че концесията на тѣзи хора трѣбва да се внесе въ Народното събрание. Туй е рѣшението на Министерския съвѣтъ. За оформяване на туй рѣшение, което не бѣше още писмено, трѣбваше да подадатъ едно заявление до г. министра на търговията, което подиръ нѣколко врѣме подадохъ и си отидоха. Заявлението бѣше внесено въ Министерския съвѣтъ, взето бѣше формално рѣшение и се прѣдстави тукъ. Това е моето познание съ тѣзи хора. На трѣгване, слѣдъ като подали заявлението и се научили, че минало въ Министерския съвѣтъ, дойдоха въ Министерството на външните работи пакъ двамата съ Янкуловъ, за да ми изкажатъ благодарността си и да взематъ сбогомъ. Ето моитѣ двѣ срѣщи въ присѣдствіето на трето лице при водене разговора на английски и познанието ми съ тѣхъ. Никакви дѣла, никакви тѣхни ходатайства въ миналото азъ не съмъ ималъ. И когато положението е такова и въ тая ограда се намиратъ хора, като г. Попова, които не си даватъ трудъ да отидатъ да намѣрятъ дѣло № 363 и да видятъ, има ли тамъ името на Теодоръ Теодоровъ, а идатъ отъ свещената трибуна на Народното събрание да хвърлятъ такава една гнусна инсинуация противъ единъ министъръ-прѣдседателъ, азъ оставямъ на васъ и на българския народъ да рѣши каква е съвѣстѣта, каква е честѣта, какво е понятието за човѣшко достоинство на човѣка, който може би сѣди за хората по себе си. (Ржкоплѣскане отъ групитѣ на блока)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Петъръ Даскаловъ.

П. Даскаловъ: Г. г. народни прѣдставители! Нито по интерпелацията, която направиха турцитѣ по тракийския въпросъ, . . .

А. Цанковъ: Дебатитѣ сж прѣкратени.

П. Даскаловъ: Дебатитѣ не сж прѣкратени. Азъ имамъ право да говоря.

А. Цанковъ: Г. Жечо Бакаловъ говори отъ вашата група.

П. Даскаловъ: Нѣма гласувано прѣдложение да се прѣкратятъ дебатитѣ. Ако имаше такова, азъ нѣмаше да говоря.

И. Кирковъ: Очевидно е, че тукъ се прави обструкция.

П. Даскаловъ: Васъ ви стѣга ботушѣтъ, затова не искате да говоря. — . . . нито по въпроситѣ, които се отнасяха до сѣдбата на Тракия, нито по другитѣ въпроси, които се касаеха до нашето бжде, г. Теодоровъ не е ходилъ въ комисіитѣ, нито тукъ е говорилъ три часа съ жаръ — както каза г. Поповъ — съ страсть и увлѣчение, както гсбори по една обикновена работа за една концесия.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Всѣкога съмъ говорилъ съ страсть, когато е трѣбвало да отговарямъ на миѣниѣта като Васъ.

П. Даскаловъ: Вие сте мискинъ — азъ Ви плащамъ съ сѣщата монета. Понеже ме прѣдизвиква по такъвъ начинъ г. министъръ-прѣдседателѣтъ, слушайте ме тогава да ви говоря още по-открито. Въ 1913 г., 24 юний, г. д-ръ Даневъ и г. Теодоровъ, като министъръ на финанситѣ, викатъ въ Министерския съвѣтъ всички партийни шефове, защото България се бѣше запалила, защото се намираше въ една криза, защото въ Кочане бѣше дошла катастрофата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Даскаловъ! Какво общо има това съ концесията?

П. Даскаловъ: Азъ ще Ви кажа, какво общо има. — Когато всички отидоха, за да се рѣшава изгубената вече сѣдба на България, вкарана въ катастрофа отъ политиката на тогавашното правителство, слѣдъ като се разисква въпросътъ каква интервенция да направи България прѣдъ Русия или прѣдъ Австрия, какъвъ пѣтъ да се вземе, слѣдъ като си изказватъ миѣнията всички партийни шефове, въ туй число и тогавашнитѣ г. г. министри, г. Теодоровъ на свършекъ каза: — всички мислятъ и говорятъ подъ впечатлението на страшната катастрофа, всички мислятъ, че и г. Теодоровъ ще говори за тая катастрофа — „Г-да, това е свършено, но азъ имамъ утрѣ да внеса въ Народното събрание договора за откупуване линията Солунъ—Деде-Агачъ и ви моля да се гласува“.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Една дебела, гнусна лъжа.

П. Даскаловъ: Когато България бѣше изгубена, г. Теодоровъ мислѣше за своя договоръ, който бѣше сключилъ съ една чужда компания, като мислѣше, че по този начинъ ще спечели Франция, французкото обществено миѣние за насъ, за България. Той казваше: „Съ жертви, съ каквото ще да е, азъ искамъ да имаме на страната си една велика сила“. Този човѣкъ, който тогава бѣше финансовъ министъръ, който днесъ е министъръ-прѣдседателъ на България, туря своето съществуване, като министъръ, да зависи отъ такава концесия, отъ такава една спекула на двама души. Азъ лично нѣмамъ нищо противъ една концесия. Въ България концесіитѣ се раздаватъ по законъ: минаватъ прѣзъ индустриалния съвѣтъ, минаватъ прѣзъ Министерството на търговията и прѣзъ Министерския съвѣтъ, влизатъ тукъ да се разгледатъ и могатъ да се отхвърлятъ или да се приематъ. Азъ не съмъ отъ тѣзи, които сж противъ влизането на чужди капитали въ България, азъ не съмъ отъ тѣзи, които желаятъ унищожението на българската търговия, на българската индустрия, напротивъ, азъ виждамъ всичко, което се направи отъ правителството съ законитѣ, които досега се внесоха, за да се смаже българската търговия и индустрия. Но менъ ми е чудно едно нѣщо: днесъ, когато се рѣшаватъ сѣдбинитѣ на България, днесъ, когато имаме по-други нѣща, които сж прѣдъ очитѣ ни, нима Министерскиятъ съвѣтъ, съставенъ отъ шестъ партии, трѣбваше да остави всички работи, та да ни занимае съ една концесия на двама англичани? И нима днесъ той избра момента да прѣдлага тая работа и г. Теодоровъ да ходи въ комисіята и тукъ съ жаръ да я защищава, за да види цѣль свѣтъ, че има лична заинтересованостъ — не материялна — защото е далъ дума на тия двама англичани и защото мисли, както мислѣше въ 1913 г., че съ това прави голѣма политика? Имайте прѣдъ видъ, г-да, едно нѣщо, а именно, че днесъ, когато ще се рѣшава сѣдбата на България въ Парижъ, никой нѣма да пита г. Теодорова; българскиятъ въпросъ ще се рѣши тѣй, както трѣбва да се рѣши, както изискватъ интереситѣ на великитѣ сили, които ще го рѣшаватъ и както най-сетнѣ тѣ виждатъ за добръ и правилно да се разрѣши този въпросъ. Ние ще получимъ това, което трѣбва да получимъ; дали го заслужаваме или не, то е другъ въпросъ. Но да излѣзе днесъ министърѣтъ на външните работи да ни прѣдлага и говори цѣли три дни за една концесия, азъ това нѣщо не разбирамъ, азъ считамъ, че туй е профанация и на управление, и на държавническа мисль, и на всичко. Онова, което г. Поповъ говори, е вѣрно, а именно, че министърѣтъ, който внася единъ законъ, трѣбва да стои тукъ да го поддържа, а не да бѣга. Г. Джидровъ бѣше тукъ по-напрѣдъ и при неговото излизане азъ го попитахъ: „Къдѣ отивашъ, защо бѣгашъ“. Когато Широкосоциалистическата партия има взето рѣшение вчера и напечатано въ вѣстника ѝ, че е противъ концесіитѣ, да излѣзе днесъ г. министъръ-прѣдседателѣтъ и да иска да прави този въпросъ кабинетенъ, това е нечувано въ никой парламентъ и въ никоя държава, която има понятие отъ парламентарно управление. Азъ считамъ, че въ днешно врѣме да се занимаваме съ въпросъ за концесия е една безсмислица,

едно ненормално нѣщо, едно нѣщо, което отъ всички трѣбва да се осѣди. Азъ съмъ противъ не затоа, че тия англичани нѣматъ право да взематъ концесията, не затоа, че ние трѣбва да се обявимъ противъ чуждитѣ капитали, но затуй, защото то е една тенденциозна работа, защото човѣкъ трѣбва да се възмути, когато вижда това да става въ такава едно врѣме, когато правителството е дошло въ името на нѣкакви реформи, когато въ него има нѣкакви си лѣви партии, които не знаятъ какво правятъ и прѣдставителитѣ на които прѣскачатъ отъ министерския столъ въ министерската стая, когато става въпросъ за концесии. Азъ мисля, че въ това врѣме се налага дългъ да изоста-вимъ този въпросъ, да не се занимаваме съ него и да не вдигаме рѣка за него.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ Ляпчевъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Единъ инцидентъ съ министра на труда или по-скоро съ управляющия Министерството на търговията и труда бѣ като-че-ли достатъченъ, щото нѣкои народни прѣдстави-тели, и то тѣзи, които се занимаватъ съ най-висшиятѣ по-литически въпроси на страната, да дерайлиратъ, да забравятъ положението на нашата държава, да забравятъ дългъ на българина, да забравятъ собствения си дългъ като народни прѣдставители въ това Сѣбрание и да ни занима-ватъ само съ инциденти, да прѣтупатъ всичко друго, да не обръщатъ внимание на нищо друго и дори да отиватъ дотамъ да кажатъ: „Само затуй ще бждемъ противъ, за-щото съ еди-кой си министъръ еди-како си е станало“. Г. г. народни прѣдставители! Ако има задача, която трѣбва да прѣслѣдва не само правителството, а всички ние трѣбва да прѣслѣдваме, то тя е една единствена: да намалимъ всички упрѣци, и най-малкитѣ, най-дребнитѣ противъ насъ. На тази политика служи днешното правителство. Едно азъ слѣдя и внимавамъ на всѣка стѣпка: по възможность да нѣма никъдѣ причина да се каже нѣщо противъ насъ. Случаятъ съ тази концесия какъвъ е? Бившиятъ мини-стеръ на търговията и труда г. Бакаловъ ви го разясни; г. министъръ-прѣдседателтъ ви го освѣтли. Въ два думи, той е слѣдниятъ: хората не могатъ да разбератъ какъ така въ тази държава, дѣто единъ индустриаленъ съвѣтъ има право — той има право и никой другъ — да зачете едно заявление и да даде по него права, какъ въ тази дър-жава, повтарямъ, не се внася този въпросъ въ Народното сѣбрание да се утвърди или да се отхвърли. Азъ не вли-замъ въ всичкитѣ работи, които компрометиратъ съ това протакане нашата държава. Каза ви се, че тия хора дой-доха въ нашата държава сега, напоследѣтъ, когато не може свободно да се идва. Тѣзи хора трѣбваше отъ тукъ да си отидатъ успокоени, че въ тази държава, която се казва България, законитѣ сѣ еднакви за всички безъ раз-лика. И наистина, ние имаме да прилагаме въ случая единъ законъ, който не прави разлика между чужденци и бъл-гари. Имаме да се произнесемъ върху едно прѣдложение, одобрено отъ индустриалния съвѣтъ, одобрено отъ Ми-нистерския съвѣтъ — прѣдшиниятъ — внесено въ Наро-дното сѣбрание, но по една или друга причина не успѣло да бжде разгледано. И азъ, който имахъ единствена срѣща съ тия хора и за пръвъ пѣтъ имъ видѣхъ сурата въ тази срѣща, макаръ въ София да срѣскахъ прѣди години единия да се разхожда и макаръ да ми правѣше впечатление, си позволихъ да имъ кажа слѣднитѣ думи: бждете спокойни, въ тази държава прѣди всичко законността господствува. Тия думи азъ ги казахъ и въ Виена, и Берлинъ, когато бѣхъ тамъ въ 1917 г., че всѣки има възможность да бжде гарантиранъ, че каквото се надѣва да получи споредъ за-конитѣ, ще го получи и нѣма да стане узурпация. Азъ бѣхъ длъженъ, като българинъ, да кажа тѣзи успокои-телни думи. Хората си отидоха. Какво прѣдстои намъ? Да внесемъ прѣдъ народното прѣдставителство този въпросъ, не отъ насъ създаденъ, въпросъ съ една история отъ шестъ години насамъ съществуваща, и да направимъ единъ апелъ къмъ народното прѣдставителство: дайте едно раз-рѣшение на въпроса. Какво да бжде то? За насъ то трѣбва да бжде утвърдително. Защо утвърдително? Има ли нужда да ви разказвамъ слѣдъ всичко онова, което се разясни? То е безсмислица да се разказва. Азъ само ще прибавя едно по същество. Въ интереса на страната и въ интереса на тѣзи, които сѣ ужъ противъ концесията, е да се даде тя на тѣзи англичани, защото азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че и за 30, и за 50 години нѣма кой да се намѣри да създаде тая индустрия въ България. То е — позволете ми — едно лошо пророчество, то е едно лошо прѣдсказа-ние, но такава е тази индустрия. Азъ се много съмнѣвамъ дали и тѣ ще използватъ концесията. Ето единъ инже-неръ, г. Манафовъ, който разбира отъ въпроса и когото чухъ снощи да казва, че по тази индустрия въ Франция

фалирватъ хората, а и не искатъ да я започватъ. Такъвъ е въпросътъ. Заслужава ли по всичко това толкова споръ, заслужава ли този упрѣкъ, заслужава ли този инцидентъ да ни взема ума отъ главата и само тѣй, по едно моментно увлѣчение въ едно или друго направление, да извършимъ безспорно една грѣшка спрѣмо общитѣ интереси на на-шата държава?

Д-ръ Ф. Симеоновъ: Убѣдете г. Джидровъ, г. мини-стре. Защо убѣждавате насъ?

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ви казахъ, че вие вземате единъ инцидентъ и си изгубвате ума и утрѣ може да дойде другъ инцидентъ и ние ще се запилѣемъ по дяволитѣ. Може ли така да се създава? Можемъ ли ние така да ръководимъ съвѣди-нитѣ на България въ днешния моментъ? Ами че имъ ли нужда азъ да ви припомнямъ какви грижи не само ние, но и вие, всѣки отъ васъ, употребяваме да прѣдразполо-жимъ хората, които и да сѣ тѣ, да ги прѣдразположимъ не съ жертви за страната — тукъ не се касае жертви да се даватъ — а да признаемъ законността въ тази страна, да отхвърлимъ упрѣка, че ние сме дѣйствително едни зло-умишленици спрѣмо едни или други? Затоа се касае да махнемъ едно петно, което всѣки единъ, не вникналъ въ работата, по външнитѣ признаци на работата ще има право да хвърли върху ни. Е, за Бога, има ли нѣщо друго, което всѣки единъ българинъ да е длъженъ днесъ да извърши — и всички го вършатъ — въ по-големъ размѣръ? Защо тогава тукъ по този въпросъ да бждемъ противни? Нѣма абсолютно никакви мотиви. Азъ даже чухъ единъ ора-торъ, г. Райко Маджаровъ — съжالياвамъ, че го нѣма тукъ — който направи апелъ къмъ мене и напомни какво съмъ говорилъ за бензина и пр. Азъ съжالياвамъ, че тукъ често пѣти се говори, безъ да се изчерпватъ въпроситѣ. Азъ говорихъ за бензина и петрола въ слѣдния смисълъ, че не е хубаво да се свързваме съ цѣни за петрола, по-неже петролтъ е трицитъ, а брашното е бензинътъ. Бжда-щето на тия деривати е такава, че петролтъ ще остане въ голѣмо изобилие за пласиране, а бензинътъ ще се употре-бява много и ще има много по-големи цѣни и затоа е неудобно да се прави новъ контрактъ съ дългътъ срокъ, когато се касае за монопола на петрола. Абсолютно никаква връзка нѣма този въпросъ. Говори се тукъ за нѣкакви си трѣстове. Тия трѣстове ние нито ще ги надвишемъ, нито по този въпросъ може да става дума за тѣхъ; абсолютно не. Тѣмъ този въпросъ ако би се разрѣшилъ така, както смѣтатъ тѣзи, които мислятъ да взематъ концесията, би се дало още едно оръжие на България, за да се бори. Дали ще се постигне това, не зная, обаче това въ днешния мо-ментъ, г. г. народни прѣдставители, не ме интересува тол-кова много, даже никакъ не ме интересува. Въ днешния мо-ментъ ме интересува само едно: да успокоимъ всички хора, да отхвърлимъ упрѣцитѣ, които се хвърлятъ противъ насъ, да махнемъ всички петна, които се хвърлятъ неосно-вателно върху ни. И единствено затоа и азъ, и г. мини-стеръ-прѣдседателтъ тѣмъ затоа, защото е министъръ на външнитѣ работи, . . .

П. Даскаловъ: А-а-а!

Министъръ А. Ляпчевъ: Да, да, Вие разсѣждавайте и правете каквото щете. — . . . сме длъжни да направимъ този апелъ къмъ васъ и да изпълнимъ единъ дългъ. Рѣ-шавайте въпроса, както обичате.

Д-ръ Ф. Симеоновъ: Защо Джидровъ не е съгласенъ?

Министъръ А. Ляпчевъ: Отъ много приказки нѣма нужда — изчерпа се въпросътъ въ всѣко едно отношение.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще гласу-ваме. Които приематъ заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да си вдигнатъ рѣката.

Обаждатъ се: Меншество.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Понеже става споръ, дали е болшинство или меншество, моля, който е за, да си вдигне рѣката. Болшинство.

Секретаръ Н. Калчевъ: (Чете)

„Чл. 1. Признаватъ се права на индустриална концесия: На Алфредъ Халидей Джаксонъ и Чарлсъ Търнеръ, инженеръ, първиятъ отъ гр. Харогейтъ, а вториятъ отъ Ирландъ при Манчестеръ (Англия), английски подданици, за производство на минерални масла и тѣхнитѣ деривати отъ нафтошисти въ запазенъ районъ отъ околнитѣ: Со-фийски. Врачански и Кюстендилски.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-матъ чл. 1, както се прочете, моля, да си вдигнатъ рѣ-ката. Болшинство.

Секретарь Н. Калчевъ: (Чете)

„Чл. 2. Ако най-късно до шест мѣсеци отъ съобщаване рѣшението на Народното събрание концесионерътъ не внесе въ Българската народна банка прѣдвидения въ чл. 32 отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия залогътъ и не изпълни изискванията на чл. 33 отъ сѣщия законъ или изпълни послѣдното изискване, а не внесе залога и обратното, той губи даденитѣ му концесионни права, залогътъ се конфискува, ако е внесенъ, и районътъ се обявява отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда, за свободенъ.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 2, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретарь Н. Калчевъ: (Чете)

„Чл. 3. Съобщаване рѣшението на Народното Събрание на заинтересования става въ мѣсеченъ срокъ отъ влизането въ сила на настоящия законъ. Датата на настоящето съобщение на концесионера съ неизвѣстно мѣстожителство се счита деньтъ слѣдъ трикратното подъ редъ обнародване на самото съобщение въ „Държавенъ вѣстникъ“.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 3, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретарь Н. Калчевъ: (Чете)

„Чл. 4. Подъ първоначални дивизи се разбираатъ прѣдставенитѣ такива при искането на концесионнитѣ облиги. Залогъ 5% се внася върху цѣлата, посочена въ тия дивизи (за машинария, здания, приспособления и пр.), сума“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретарь Н. Калчевъ: (Чете)

„Чл. 5. Концесионерното прѣдприятие се счита, че е турено въ пълно дѣйствие, щомъ си служи съ машини и работници, прѣдвидени въ чл. 22 отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия, и произвежда всички артикули, за които е дадена концесията. Ако слѣдъ изтичането на законния за реализирането на концесията срокъ, се констатира, че производството не обхваща всички артикули, Министерскиятъ съветъ, по докладъ на министъра на търговията, промишлеността и труда, основанъ върху мотивитѣ и рѣшенията на индустриалния съветъ, обявява района за свободенъ по отношение непроектиранитѣ артикули, а може, ако намѣри за нужно, като вземе въ съображение полезността на индустрията, вложени въ нея капитали и реализираното производство, да намали района на дѣйствующото концесионирано прѣдприятие.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 5, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретарь Н. Калчевъ: Има прибавенъ новъ чл. 6. (Чете)

„Чл. 6. Всичкитѣ придобити права на минни концесии въ индустриалния районъ оставатъ въ сила“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 6, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Слѣдва: второ четене на законопроекта за отнемане въ полза на държавата незаконно придобититѣ имоти.

Има думата г. докладчикътъ.

П. Пешевъ: Докладътъ на комисията, напечатанъ, е раздаденъ днесъ. По чл. 43 отъ правилника, трѣбва да бѣде раздаденъ 24 часа по-рано, за да иматъ възможностъ народнитѣ прѣдставители да го изучатъ и да могатъ съ пълно съзнание да говорятъ. (Възражение отъ групитѣ на блока)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателътъ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Първоначално се мислѣше законопроектъ да бѣде внесенъ безъ докладъ, и ако бѣше внесенъ безъ докладъ, нѣмаше да има никакви възражения. Докладътъ се направи за улеснение само на народнитѣ прѣдставители. Обаче въ комисията всички разбирахме, че законопроектъ трѣбва да се гласува съ спѣшностъ, но понеже Народното събрание не е гласувало спѣшностъ, азъ го моля сега да гласува тази спѣшностъ, защото всички измѣнения, които станаха въ законопроекта, се приеха почти съ единодушие, и азъ очаквамъ не само да го гласу-

сватъ съ спѣшностъ, но и да го приеме вече безъ по-нататъшно разискване слѣдъ онѣзи обстоятелствени разисквания, които станаха. Въ всѣки случай, понеже врѣмето, което ни остава още да засѣдаваме, е вече твърдѣ късо, азъ моля да се гласува съ спѣшностъ и да се приеме сега на второ четене.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има прѣдложение да стане второто четене на законопроекта сега, по спѣшностъ, безъ да се спазва срокътъ, прѣдвиденъ въ правилника. Които сж съгласни съ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за отнемане въ полза на държавата на незаконно придобити имоти“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, както се прочете, ...

А. Механджийски: Искамъ думата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: ... моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Г. Механджийски: Нѣма да Ви дамъ думата по заглавието, а по чл. 1.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 1. Незаконно придобити имоти сж:

1. Имотитѣ, които обществени служители, включително министри и народни прѣдставители, сж придобили вслѣдствие или въ връзка съ извършено отъ тѣхъ прѣстѣпление или нарушение на служебна длъжностъ, както и чрѣзъ използване на своето служебно или политическо положение;

2. Имотитѣ, които частни физически или юридически лица сж придобили: а) вслѣдствие или въ връзка съ извършено отъ тѣхъ прѣстѣпление; б) чрѣзъ използване на извършено отъ общественъ служител прѣстѣпление или нарушение на служебна длъжностъ; в) чрѣзъ пристрастно облагодѣтелствуване отъ страна на държавни органи;

3. Имотитѣ, придобити чрѣзъ използване затруднението на пазара посрѣдствомъ спекулации, забранени отъ законнитѣ разпоредби.“

Този членъ се прие безъ измѣнение, обаче има да направя едно изъяснение отъ името на комисията.

При приемането на чл. 1 отъ законопроекта комисията рѣши, щото докладчикътъ да обясни на Събранието, че въ п. 1 понятието „използуване на своето служебно положение“ се отнася до обществени служители, държавни, окръжни и общински, както и до министритѣ; а понятието „използуване на своето политическо положение“ се отнася само за народни прѣдставители и упражнено спрѣмо обществени служители.

Въ п. 3 на сѣщия членъ комисията разбира онѣзи потребителни материяли и стоки, които сж били прѣдметъ на уредба отъ специални закони, като закона за стопански грижи и обществена прѣдвидивостъ, закона за централата на девизитѣ и други подобни, стоки, обявени подъ възбрана, признати за такива отъ първа необходимостъ и пр. Това е, въ всѣки случай, едно обяснение на болшинството отъ комисията.

И. Януловъ: Нека се гласува членътъ както е; никакви подобни тълкувания!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Александъръ Механджийски.

А. Механджийски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Сложенъ е на гласуване законопроектъ за конфискацията на незаконно придобититѣ богатства отъ 17 септември 1912 г. насамъ. Ние сме напълно съгласни съ него и, както го гласувахме на първо четене, ще го гласуваме и сега. Обаче въ разискванията по принципъ на този законопроектъ се казаха много приказки по адресъ на земеделската група, а най-вече по мой адресъ. Вземахъ думата не да оспорвамъ законопроекта или нѣкое рѣшение на комисията, която е направила прибавки къмъ този законъ; вземахъ думата, казвамъ, за да отхвърля онѣя клевети, онѣя неприлични приказки отъ почтени наши другари, колеги, народни прѣдставители. Г. Григоръ Василевъ, нашъ колега тукъ, отъ тази трибуна излѣзе съ много нелѣпости, съ много приказки, които едва ли той самъ разбира какво значение иматъ или, ако ги разбира, като единъ добъръ, хитъръ адвокатъ, той иска да имъ придаде друго значение. Затова вземахъ думата, за да

дамъ пояснение и да отхвърля оная клевета, която се пуска тукъ по нашъ адресъ. Вѣрно е, г. г. народни прѣдставители, че българскиятъ народъ, който ни е пратилъ тукъ, въ тази свещена ограда, да се занимаваме, да рѣшаваме и да му дадемъ закони за неговото бѣдаще и за неговото благоденствие, българскиятъ народъ ни даде довѣрието си не да партизаниствуваме, не да правимъ политика на „наци“ и „чужди“, не да обвиняваме нашитѣ политически противници, а да му дадемъ закони, които да отговарятъ на неговитѣ интереси и на интереситѣ на България. Но, за голѣмо съжаление, тукъ, въ тази ограда, се подмѣтатъ думи, които не бива да се подмѣтатъ, тукъ се хвърлятъ клевети, които не бива да се хвърлятъ.

Г. г. народни прѣдставители! Петъ години вече откакъ злочестата европейска война съществува и измѣчва българския народъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: На прѣдмета, г. Механджийски.

А. Механджийски: Г. прѣдседателю! Много рѣдко вземамъ думата и ще ми дадете право не като на Механджийски, а като на български народенъ прѣдставителъ, да си кажа думата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Като български народенъ прѣдставителъ Ви каня да говорите по прѣдмета.

А. Механджийски: По прѣдмета говоря.

Г. Димитровъ: (Възразява нѣщо)

А. Механджийски: Нѣма, г. Георги Димитровъ, защото ти се скри въ дупка, когато азъ бѣхъ съ войскитѣ и моето богатство бѣше на разположението на българския народъ. Вие се скрихте. Срамота е да приказвате! Недѣйте заблуждава българския народъ. Крайни революционери! Язък! Ако ме обвиняватъ тѣзи, които искаха да ми взематъ живота, поне Вие мълчете, защото е срамота! (Възражение отъ групата на тѣснитѣ социалисти)

Г. Серафимовъ: Г. Механджийски! Търсихте ли ги тѣхъ? (Прѣдседателското мѣсто заема прѣдседателътъ)

А. Механджийски: Г. г. народни прѣдставители! Създава се единъ законъ за конфискацията. Най-малко иматъ право отъ тукъ и отъ тукъ (Сочи групата на тѣснитѣ социалисти и демократическата група) да ми подхвърлятъ приказки за милиони. Закона го гласувахме. Нашиятъ другаръ г. Омарчевски направи декларация отъ тукъ, че ще гласуваме закона даже и съ още по-строги мѣрки. Азъ съмъ съгласенъ да го гласуваме. Азъ вдигнахъ ръка, гласувахъ го и декларирамъ, че ще го гласувамъ. Имате ли нѣщо да кажете на това? (Възражение отъ групата на тѣснитѣ социалисти) Ако моето богатство е незаконно, заповѣдайте, то ще бѣде на България. Но, г. г. народни прѣдставители, богатствата ли сѣ бѣдствие на народа или алчността за забогатяване? Този въпросъ ние трѣбва да си отгнемъ.

И. Кирковъ: Г. Симеоновъ! Добръ е да кажете на Чапраникова да излѣзе да направи същата декларация тукъ.

И. Симеоновъ: Не ме прѣдизвиквай, мълчи! Гледамъ, че и ти си понадебелѣлъ. (Общъ смѣхъ)

И. Кирковъ: Азъ може да се отличавамъ само въ едно отношение — че много не се дразня, но Вие сте способенъ да раздразните и най-мѣдритѣ хора затуй, защото си правите самъ атестация. Който смѣта самъ себе си за мѣдъръ, той е повече лудъ.

Прѣдседателътъ: (Звѣни)

И. Симеоновъ: (Възразява нѣщо)

Прѣдседателътъ: (Звѣни)

И. Кирковъ: Г. Механджийски прави една декларация, която му прави честь, и ние ще искаме той да устои на нея, но ще искаме и отъ Чапраникова и отъ всички милионери да направятъ такава декларация.

Х. Гендовичъ: Азъ съмъ за закона и нека се конфискува всичко. Тебе ще конфискуваме най-напрѣдъ, защото на Гендовичъ богатството е отъ 50 години.

И. Кирковъ: За тѣзи изявления Ви поздравявамъ, г. Гендовичъ!

Х. Гендовичъ: А тъй кажи. (Смѣхъ)

А. Механджийски: Г. г. народни прѣдставители! За да взема думата, прѣдизвиканъ съмъ пакъ отъ г. Григоръ Василевъ, който е прочелъ едно писмо отъ фирмата ми до почитаемата Дирекция на прѣхраната. Г. Григоръ Василевъ е прочелъ цитати, пасажитѣ отъ писмото, които на него отгърватъ, но Григоръ Василевъ не е прочелъ по-нататъкъ писмото: г. Григоръ Василевъ не си е далъ трудъ да се вслуша въ нуждитѣ на българския народъ и да види нашата дирекция какво е направила, за да задоволи нуждитѣ на българския народъ. Вѣрно е, че дадохъ писмо — писмото е тукъ, ще го прочета. Писмото е прочетено отъ г. Григоръ Василевъ, само че той не е допѣлнилъ, че чужда валута, прѣводи на пари не искамъ.

Г. Василевъ: Казахъ го.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Това той подчерта.

А. Механджийски: Г. г. народни прѣдставители! Не е моето състояние, а моятъ кредитъ, може би, който кара моитѣ противници да не пропускатъ брой, за да не засегнатъ името ми, да не хвърлятъ прахъ въ очитѣ на българския народъ, за да оклеветятъ други хора, за да се укрятъ тѣ задъ тѣхъ, да не види българскиятъ народъ г. Григоръ Василевъ, юрисконсулта на бившия главнокомандующъ Жековъ, на когото той е кръстникъ. Г. Василевъ е прочелъ само едно писмо, а подирѣ вече е прѣминалъ само на клевети.

Г. г. народни прѣдставители! Вѣрно е, че българскиятъ народъ имаше нужда — и това дирекцията обяви въ вѣстникитѣ — отъ 2½ милиона килограма памучна прежда и че дирекцията позволява на всички фирми да направятъ своитѣ прѣдложения. Ако има нужда, ще ви прочета вѣстникитѣ. Това дирекцията го обяви публично. Прѣдложението ми се състоеше въ това. Едно французско застрахователно дружество, което разполагаше съ тия стоки, се яви чрѣзъ свой делегатъ въ София и, слѣдъ като събрахъ референции, яви се да иска чрѣзъ мене да достави тѣзи стоки. Когато азъ отидохъ въ дирекцията при директора, когато му съобщихъ всичко това, че това дружество има довѣрие въ България, че то вѣрва въ българския народъ, че то е готово по нормирани цѣни отъ дирекцията да достави стоки, безъ да иска валута и че то ме натоварва и упълномощава, тогава азъ направихъ прѣдложението. Прѣдложението бѣше за 2½ милиона килограма памучна прежда, за 400.000 кгр. дървено масло, за 400.000 кгр. сапунъ за пране. Дървеното масло стоеше въ устието на Мѣста, а параходътъ съ преждата стоеше въ пристанището на островъ Тасосъ. Чакахъ отговора на дирекцията. Ако не бихъ ви отегчилъ, цѣлата кореспонденция е прѣдъ мене, мога да ви я прочета. За голѣмо съжаление, нашата дирекция търсѣше прѣдлози, за да отхвърли това прѣдложение — вие сте въ състоянието да министъръ иска да гласувате законъ за вѣтрѣшенъ на прѣцѣните това — и то когато отъ тукъ г. финансовиятъ роденъ заемъ, когато българскиятъ народъ казва: „Дайте ми обѣкло“ и се обръща къмъ дирекцията. Ако прѣстѣплението ми е, че като търговецъ съмъ направилъ прѣдложение, по-голѣмо прѣстѣпление е направила дирекцията, че не го е приела, защото прѣдложението не е по цѣни, които ние искаме, а по цѣни, каквито опрѣдѣли дирекцията. Второ, дирекцията се опираше и казваше: „Чужди пари нѣма“. Ами че хората не искатъ чужди пари; а казватъ: „Не шемъ валута; когато България стѣпи на крака, когато нѣма централа на девизитѣ, тогава ще искаме да приберемъ паритѣ или ще вземемъ стоки за тѣхъ“. Това не бѣше нищо друго, г. г. народни прѣдставители, освѣнъ единъ безсроченъ заемъ и едно улеснение на българския народъ, който е 5 милиона и който е голъ. Оставете настрана Механджийски, вземете прѣдъ видъ онова, което е днесъ. Виждате, свинската масъ е 60 л., кравето масло 50—60 л. и то при дървено масло, цѣната на което бѣше опрѣдѣлена отъ дирекцията и чакаше всѣки день, всѣки моментъ да дойде. Но за голѣмо съжаление, г. Григоръ Василевъ и компанията, която е създадена въ дирекцията, систематически, заедно съ г. директора, отлагаха отговора на тѣзи писма. Първото писмо подавамъ на 3 февруарий, а отговоръ получавамъ едва на 28 мартъ, когато вече всичко бѣше отишло на друга страна, когато нѣмаше нищо. Прѣдложихъ на дирекцията: оставете Механджийски настрана, недейте чака Механджийски да ви прѣдлага; ето ви фирмата, ето ви стокатъ, вземете я и я дайте на българския народъ. Какво прѣстѣпление има, г. г. народни прѣдставители, въ това? Ние или трѣбва да имаме законъ, или не трѣбва да имаме. Има ли нѣкакво закононарушение, че фирмата Механджийски е направила такива прѣдложения? Отговорътъ

е — не. Защото има дирекция, която има право, има съдства, има морална отговорност пред България, че ако не достави стока, рискува българският народ да негодува, да роптае и да се възбунтува.

Това е резултатът, г. г. народни представители, от моите предложения, направени на дирекцията. Върно е, че общата стойност е 140 милиона лева, а не както г. Григоръ Василевъ ги увеличава на 400 милиона лева, според неговата сметка.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Той каза 160 милиона.

А. Механджийски: Единъ път 160, другъ път 140, ставатъ толкозъ.

Г. г. народни представители! Сега ще кажа няколко приказки за г. Григоръ Василевъ, на които искамъ да ми отговори. Г. Григоръ Василевъ, който бѣше юрисконсултъ на генералъ Жекова и който е юрисконсултъ, ортакъ на дирекцията . . .

Г. Серафимовъ: Ортакъ ли?

А. Механджийски: . . . е взелъ 1 милионъ лева. . .

Отъ либералнитъ групи: А-а-а!

А. Механджийски: . . . отъ единъ испански подданикъ, който се казва Кори, за да му уреди захарната сдѣлка. Този испански подданикъ преди двѣ или три години, ако се не лъжа, е ималъ да прѣнесе транзитъ презъ България 20—30 вагона захаръ, която дирекцията тогава и правителството сж му я взели. Г. Григоръ Василевъ по единъ такъвъ начинъ, който е дѣйствително беззаконенъ, можа да се обогати. Лично дойде при мене г. Кори и ми каза: „Съжалявамъ, вземаха ми захарта; г. Григоръ Василевъ дойде да ми каже, че може да уреди работата; Богъ сполай, уреди се чрезъ Министерския съветъ, но по-нататкъ се спрѣ работата. Дирекцията ми обѣща да ми даде 7 вагона захаръ, която да продамъ на произволна цѣна“, а произволна цѣна, г-да, днесъ се разбира по 60 л. килограма, значи 70 по 60, вижте каква цифра може да се получи. Отъ цѣлата тая сдѣлка този фабрикантъ ми каза, че е обѣщавалъ на г. Григоръ Василевъ само единъ милионъ лева.

Г. Серафимовъ: А-а-а! Хайде честито!

А. Механджийски: Г. г. народни представители! Често пъти името ми въ почитаемия вѣстникъ на Демократическата партия „Прѣпорецъ“ се визира, но нищо тамъ не пишавъ за труповетъ, за убийствата въ Драмско, които днесъ се приписватъ като прѣстѣпления на българския народъ. Тамъ има хора хвърлени въ бунара, които не българскиятъ народъ е избивалъ, а сж били избивани подъ диктовката на г. Григоръ Василевъ. . . .

Отъ либералнитъ групи: А-а-а!

А. Механджийски: . . . подъ диктовката на групата, която командуваше досега дивизия въ лицето на г. Семерджиевъ, който сега има честта да лежи въ затвора въ Гюмюрджина. Той бѣше комендантъ и тѣ тамъ убиваха и обираха населението. Това имамъ да кажа.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Само че това не е по първия членъ на законопроекта.

А. Механджийски: Моля Ви се, г. министре. — Законътъ засѣга г. Григоръ Василевъ и по 30-тъ хиляди лева социалистически пари на неговитъ бивши другари, които той, струва ми се, бѣше взелъ за една обща стачка.

А. Цанковъ: Абсолютно нѣма такова нѣщо.

А. Механджийски: Недѣйте си криви душата.

А. Цанковъ: Въ положение съмъ да заявя положително, че колкото за послѣдното, нѣма нищо върно. Не 30 хиляди лева, а 30 ст. не е взелъ.

А. Механджийски: Защо го изключихте отъ партията, кажете?

А. Цанковъ: За работи, които цѣлъ свѣтъ знае, които нѣматъ нищо общо съ нѣкаква такава афера.

А. Механджийски: Г. г. народни прѣдставители! Имамъ да заявя още слѣдното. Съ обвиненията и подозрѣнията, които се хвърлятъ, най-малко искатъ да оклеветаятъ г. Стамболийски, който е днесъ министъръ и нѣма честта да присѣтствува тукъ, въ Камарата. Г. Григоръ Василевъ, дали самъ, по своя инициатива, или поради системата на нашитъ почтени ортаци, демократитъ, излѣзе да го на рече отъ тукъ, отъ това свещено мѣсто, Кортеза, пророкиня, лудъ човѣкъ. Върно ли е това, г. г. народни прѣдставители, питатъ себе си, питатъ и васъ? Кой бѣше човѣкътъ, който отиде преди 3, преди 4 години да каже на Фердинанда, че пѣтя, по който той води българския народъ, е катастрофаленъ? Кортеза ли е г. Стамболийски, за да бѣде подиграванъ въ една нечиста уста на г. Григоръ Василевъ?

И. Кирковъ: И кой другъ човѣкъ въ села и градове излизатъ да го посрѣщатъ несприноудено?

А. Ботевъ: Г. Механджийски! Оставете защитата на Стамболийски. Той нѣма нужда отъ твоята и моята защита — самъ нека си я направи.

А. Механджийски: Азъ не зная, колко това е почтено по този начинъ да се нахвърля човѣкъ върху единъ министъръ, който взема участие въ кабинета. Прочее, азъ свършвамъ.

Г. Василевъ: Искамъ думата, г. прѣдседателю.

А. Механджийски: Г. прѣдседателю! И азъ ще искамъ думата за обяснение. Така е редътъ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: На края, като се свърши гласуването на закона.

И. Кирковъ: Шомъ по адресъ на Стамболийски се говори така, то е обида за цѣлата земледѣлска група и ние искаме да реагираме на това.

Докладчикъ А. Цанковъ: Г. г. народни прѣдставители! По-напредъ като казахъ, че нѣма промѣна въ члена, азъ съмъ попадналъ въ грѣшка. Пунктъ 3 става така: (Четг) „Имотитъ, придобити чрезъ използване затруднението на пазара посредствомъ спекулации, забранени отъ законни разпоредби“.

А. Механджийски: Г. прѣдседателю! Азъ дадохъ обяснение и Вие нѣмате право да давате думата на г. Григоръ Василевъ.

Отъ демократическата група: А-а-а!

А. Механджийски: Инакъ и азъ ще искамъ думата.

Докладчикъ А. Цанковъ: Втората грѣшка, въ която съмъ попадналъ, е тази, че азъ ви заявихъ, какво обяснението е прието отъ болшинството на комисията, когато то било прието единодушно отъ комисията.

С. Дойчиновъ: Вие и по-рано направихте една подобна грѣшка.

П. Чорбаджиевъ: Веднѣжъ прието отъ комисията единодушно, не може да става въпросъ.

Министъръ С. Костурковъ: Той каза, че въ него е грѣшката

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Цанковъ се поправи.

Прѣдседателтъ: Има думата г. Гочо Димовъ.

Г. Димовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Дойдохъ на трибуната само да кажа нѣколко думи и да отхвърля единъ упрѣкъ, който се прави къмъ една организация, която съществува отъ освобождението на България и която нѣколко пъти е управлявала тази държава. Вамъ е извѣстно, че нашиятъ ораторъ г. Христо Поповъ се обяви дѣйствително отъ трибуната противъ закона отъ името на партията, но той ви обясни всичкитъ причини, всичкитъ мотиви и съображения, поради които се обявяваме ние противъ тоя законъ. Обаче нашитъ противници, които сж искали винаги да експлоатиратъ, да дирятъ и тамъ нарушения и прѣстѣпления, кждѣто никакъ не съществуватъ, искатъ да хвърлятъ упрѣкъ

върху тази организация, че тя се състои само от крадци и гешефтери. Азъ отхвърлямъ най-енергически такъвъ единъ упрѣкъ. Ако е, г. г. народни прѣдставители, да се поеме отговорностъ, това е Либералната партия, която никой пътъ не е бѣгала отъ нея и всѣки пътъ е била готова да се изправи, дѣто трѣбва, за да отговаря.

Д. Теневъ: Дѣдо Радославовъ избѣга въ Берлинъ.

Г. Димовъ: Тя не е искала прѣкращаване на процеситѣ, когато сж се явявали, тя е излизала съ гордостъ и българскиятъ народъ е видѣлъ отъ присѣдата, издадена отъ най-високото сѣдебно учрѣждение, какви сж били грѣховетѣ на тая партия.

В. Молловъ: Бѣдащиятъ сждъ ще каже.

Г. Димовъ: Азъ бихъ желалъ шефветѣ на всѣка една политическа организация да минатъ прѣзъ това чистилице и да иматъ такава присѣда, каквато има Либералната партия. (Веселостъ)

А. Величковъ: Голѣма честъ!

Г. Димовъ: Г. г. народни прѣдставители! Тази присѣда, която е издадена, е една атестация за управление най-законно, дотождово, доколкото може да се управлява България при съществуващитѣ нрави.

Нѣкой отъ земледѣлската група: Тръстеникъ, Шабла, Дуранъ-Кулакъ!

Г. Димовъ: Това е едно доказателство, че въ Либералната партия не е имало крадци, че тя не се състои отъ крадци и гешефтери, защото нарушенията, за които я сѣдиха, сж такива, които другитѣ партии сж вършили десетократно и много повече. Това, за което се сѣдиха шефветѣ на либералнитѣ партии, че тѣ ходили да поставятъ официални кандидатури, че тѣ ходили да агитиратъ, вие тържествено го приехте съ закона за съразмѣрната система. Ето защо всички тия упрѣци, г-да, които се правятъ, сж свършено несъстоятелни. Азъ мисля, че не е достойно да се хвърля упрѣкъ върху една цѣла организация. Както въ всѣко едно стадо може да има шуга, нека се намѣри, нека отговаря. Така шото азъ искамъ да подчертая прѣдъ почитаемото народно прѣдставителство, че ако г. Христо Поповъ заяви тукъ и ако Либералната партия изцѣло не е гласувала за този законопроектъ, не е гласувала не заради това, че тя се страхува, защото се състои въобще отъ прѣстѣпници, имотитѣ на които ще бѣдатъ взети, или защото всички подлежатъ на наказание, а заради туй, защото нейнитѣ прѣдставители сж дали клетва да пазятъ свето и ненарушимо основния законъ, конституцията . . . (Веселостъ)

Обаждатъ се отъ групитѣ на блока: О-о-о!

Г. Димовъ: . . . и защото намиратъ, че въ този законопроектъ дѣйствително има едни противоконституционни постановления, които не можеха да отрѣчатъ и двамата г. г. професори, макаръ че тѣ искаха да дадатъ едностранчиво тълкувание на конституцията.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Тѣ й дадоха всестранно тълкувание.

(Прѣседателското мѣсто заема подпрѣседателътъ д-ръ И. Момчиловъ)

Г. Димовъ: Сега, г. г. народни прѣдставители, ще кажа нѣколко думи по чл. 1 и ще напусна трибуната, защото нѣмаме никакво намѣрение да правимъ обстоукиа: законопроектътъ нека си мине. Г. г. народни прѣдставители! Чл. 1 обхваща онова постановление отъ законопроектъ, което опрѣдѣля какви сж случаитѣ, въ които придобититѣ имоти ще се считатъ незаконни и ще се постѣпва съ тѣхъ така, както разпорежда законътъ. Въ точка първа на чл. 1 отъ законопроекта, като се изброяватъ онѣзи случаи, въ които общественитѣ служители, въ числото на които се считатъ и народнитѣ прѣдставители — „включително и народнитѣ прѣдставители“ е казано — освѣнъ чиновницитѣ, дѣжавни, общински и чиновницитѣ въ обществени учрѣждения, казано е и за министритѣ и народнитѣ прѣдставители; и между другото, като се обяснява че въ първия случай ще се считатъ незаконно придобититѣ имотитѣ, ако тѣ сж придобити вслѣдствие на прѣстѣп-

ление или въ връзка съ извършено прѣстѣпление или нарушение на службна длѣжностъ, напоследѣкъ въ този пунктъ се казва: „както и чрѣзъ използване своето служебно или политическо положение“. Г. докладчикътъ даде дѣйствително едно пояснение, но азъ искамъ да се спра върху този пунктъ и да направя едно прѣдложение по него, ако г. министърътъ се съгласи да го приеме. Г. г. народни прѣдставители! За другитѣ лица, които се споменаватъ въ този членъ, нѣма какво да се говори, защото щомъ единъ общественъ служителъ, дѣжавенъ чиновникъ или други въобще чиновници, които разбиратъ законопроекта, като изключимъ само народнитѣ прѣдставители, естествено, ще попаднатъ въ този пунктъ, щомъ тѣ сж извършили прѣстѣпление или нарушение съ своята служебна длѣжностъ и вслѣдствие на това нарушение сж придобили извѣстни имоти, и тия имъ имоти ще се считатъ незаконно придобити. Но когато дойде до народнитѣ прѣдставители, комисията се е спрѣла и е взела едно рѣшение. Това рѣшение трѣбва още единъжъ да се чуе и да се подчертае какъ трѣбва да се разбира използването на политическото положение отъ страна на народни прѣдставители. Народнитѣ прѣдставители не сж както обикновенитѣ чиновници, които да изпълняватъ една служебна функция, и ако съ нарушаването на тая функция извлѣкатъ облаги за себе си, да отговорятъ. Безспорно, ако тѣ извършатъ прѣстѣпление, тогава ще отговорятъ, но когато се касае до използването на политическото положение, което само по себе си не прѣдставлява едно прѣстѣпление, но е най-много, ако щете, нѣщо неморално, едно дѣйствио, което искатъ да го сметатъ сега като за прѣтено отъ закона, важно е да се знае, какво трѣбва да съдържа това поятие „използуване на политическото положение“ отъ единъ народенъ прѣдставителъ?

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Или министъръ.

Г. Димовъ: Или министъръ.

И. Януловъ: Въ комисията се съгласихте и всичко се прие единодушно, защо е сега тая педоария?

Г. Димовъ: Г. г. народни прѣдставители! Понеже народниятъ прѣдставителъ, както ви казахъ, не упражнява една постоянна функция на дѣжавенъ служителъ и чиновникъ, естествено, трѣбва да се справимъ и да видимъ какъ може да използва той политическото си положение, и ако използва това свое политическо положение, въ какъвъ случай ще се счете, че имотътъ, който е придобилъ вслѣдствие тая сдѣлка, трѣбва да се счита за незаконно придобитъ? Комисията, слѣдъ дълги разисквания, се спре и прие, че политическото положение трѣбва да се разбира само за народнитѣ прѣдставители, защото за министритѣ се разбира, понеже тѣ сж единъ видъ чиновници, дѣжавни служители, и тѣ, ако извършатъ нѣщо, нарушаватъ своята служебна длѣжностъ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: И безъ да нарушаватъ своята служебна длѣжностъ.

Г. Димовъ: Но съ народния прѣдставителъ не е така. Кога трѣбва дѣйствително да се счете, че народниятъ прѣдставителъ дѣйствува неправомѣрно, че неговото дѣйствио е неморално и незаконно, и, слѣдователно, което е придобилъ вслѣдствие на това дѣйствио, трѣбва да се счете незаконно придобито? Комисията възприе, че това дѣйствио на народния прѣдставителъ, което е извършено, което се е изразило въ едно въздѣйствио, въ едно, ако щете, морално влияние спрѣмо единъ общественъ служителъ, спрѣмо едно длѣжностно лице, за да иска да използва за себе си, да извлѣче извѣстна облага, тогава ще се счита, че дѣйствително има незаконно или неморално използване на политическото си положение. Но ако единъ народенъ прѣдставителъ въ свършено частни сдѣлки съ частни лица е направилъ нѣкакво прѣстѣпление, естествено, тия сдѣлки не могатъ да попаднатъ подъ ударитѣ на чл. 1 отъ законопроекта, защото ако приемемъ така да се тълкува законопроектътъ, тогава ще излѣзе, че всички сдѣлки, които единъ народенъ прѣдставителъ склучва съ частни лица, безъ въ нищо да е използвалъ властта си, безъ да е въздѣйствувалъ . . .

Г. Василевъ: Никой въ комисията не поддържа това.

Министъръ С. Костурковъ: То е обяснено, нѣма защо да се приказва по това.

Г. Димовъ: ... естествено, тогава не може да се счита, че има нѣщо незаконно. Всичко това, г. г. народни прѣдставители, е възприето отъ комисията, каза се и отъ г. докладчика; азъ искамъ само да го подчертая, че е така и съмъ приготвилъ едно прѣдложение за този изразъ. Ако г. министърътъ на правосъдието се съгласи, да го впишемъ въ чл. 1.

П. Чорбаджиевъ: Нѣма нужда, бе!

Г. Димовъ: То се състои въ слѣдното: къмъ точка първа на чл. 1 да се прибавятъ слѣдъ думата „положение“ слѣднитѣ думи: „слѣдното, т. е. политическото положение, упражнено спрѣмо обществени служители“.

П. Чорбаджиевъ: Слѣдъ даденитѣ обяснения отъ докладчика какво ще се прибавя? Нѣма нужда отъ това.

Г. Димовъ: Но ако г. министърътъ е съгласенъ, още по-добъръ, ако ли не, ще се задоволя съ това, което е обяснено. Г. г. народни прѣдставители! Понеже този законопроектъ е съвършено новъ, трѣбваше да се дадатъ извѣстни указания прѣдъ Народното събрание, за да могатъ сѣднитѣ да се справятъ. Тая е цѣльта, за която главно азъ вземахъ думата, за да изразя още по-добъръ мнѣнието на комисията и да искамъ да се впише това нейно мнѣние въ самия законопроектъ. Но ако г. министърътъ не е съгласенъ, азъ не държа на това. Ще се задоволя само съ това, което казва г. докладчикътъ, ще зачетемъ, че е вписано въ закона.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Не съмъ съгласенъ въ п. 1 да се внесатъ каквито и да е допълнения, защото по него се дебатира доста, намѣриха се изрази точни и които не подлежатъ на криво разбиране. Даде се обяснение отъ г. докладчика, а именно, че служебното положение се отнася до чиновницитѣ, а политическото положение се отнася до окѣзи, които не сѣ чиновници, а обществени служители, именно народнитѣ прѣдставители и министритѣ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще се гласува.

Х. Гендовичъ: Искамъ думата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Не може ли безъ Васъ?

Х. Гендовичъ: Азъ съмъ народенъ прѣдставителъ и не може никой да ми отнеме правото да говоря. (Глъчка)

Нѣкой отъ групитѣ на блока: Откажи се, бе Гендовичъ.

Х. Гендовичъ: (Отъ трибуната) Азъ съмъ народенъ прѣдставителъ и никой не може да ми отнеме правото да говоря. Ние сме равни, било министри, било народни прѣдставители. Само съжалявамъ, че ако азъ бѣхъ тамъ (Сочи министерската маса), нѣмаше да бжде въ България такава тирания. (Смѣхъ)

Г. г. народни прѣдставители! Не мога да разбера, азъ казахъ и завчера, че съмъ за законопроекта напълно и че той трѣбва да се приеме. Обаче има работи необясними. Правителството какво прави съ централата на девизитѣ? (Смѣхъ) Какво мисли правителството да прави съ дирекцията? Най-големото зло на България е дирекцията, защото тамъ е всичкото зло.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Гендовичъ! Това е отъ български парламентаризъмъ. Говорете по законопроекта.

Х. Гендовичъ: Всетаки по-горѣ стоя отъ Васъ. — Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ е толкова намѣсто, че той трѣбва да се приеме напълно, само че има тукъ единъ чл. 1, който дѣйствително много работи прѣдвизжда, за които азъ не мога да се съглася съ министра на правосъдието. Въ този членъ се говори за чиновници и служители, които сѣ отъ 1912 г. насамъ. Трѣбва да се тури рѣка на всички. Азъ зная работитѣ на дирекцията: поддиректорътъ е станалъ ортакъ съ сума хора.

А. Цанковъ: Ами директорътъ?

Х. Гендовичъ: Директорътъ е честенъ човѣкъ, обаче за поддиректора, Петъръ Петровичъ, Крумъ Ганчевъ даде докладъ на Протогеровъ, въ който казва, че той злоупотрѣблява съ положението си на началникъ на отдѣлъ. Но тоя докладъ не се взема подъ внимание, не го изпжждатъ отъ дирекцията. Пращатъ за проверка полковникъ Вълчевъ, който изкара хиляди злоупотрѣбления, но и неговиятъ докладъ остана безъ послѣдствие. Азъ бѣхъ на мнѣние да се направи една а̀жета и който е купувалъ отъ 1912 г. насетнѣ имоти, да ги вземе държавата, обаче тѣзи, които сѣ изгубили, трѣбва да имъ се даде изгубеното. Азъ облѣкохъ войската въ 1912 г., доставихъ 80 хиляди шинели на армията, но не ми се платиха паритѣ. Защо? Защото се каза: „Гендовичъ“. Ако бѣше нѣкой евреинъ, щѣха да му платятъ.

Ж. Бакаловъ: Това не съмъ казвалъ, че ако е евреинъ ще му платимъ.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. Гендовичъ! Какво ще кажете по законопроекта?

Х. Гендовичъ: По законопроекта ще говоря. Минаватъ чужди стоки и заминаватъ. Дохожда на Гендовичъ захаръ за транзитъ, спиратъ я безъ мое знание. Протогеровъ и Петровичъ. Защо? Защото е на Гендовичъ. Трѣбваше да се изнудва Гендовичъ, както никой отъ 45 години насамъ. Но ако имаше министерство, което да пропусне захарята на Гендовичъ транзитъ, когато законътъ му разрѣшаваша и прѣдварително му е било разрѣшенъ транзитътъ,

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Гендовичъ! Ако не говорите по прѣдмета, ще Ви отнема думата.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Ще пропадне законопроектътъ съ Вашето говорене.

Х. Гендовичъ: Законопроекта напълно одобрявамъ. Който е взелъ имотъ незаконно отъ 1912 г. насамъ, мѣкаръ и да ми е братъ, трѣбва да му се конфискува. Азъ съмъ за законопроекта и ще гласувамъ за него.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 1, както се прочете отъ г. докладчика, съ обясненията, които сѣ приложени къмъ доклада на комисията, моля, да си вдигнатъ рѣка. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 2. Незаконно придобититѣ имоти се отнематъ и присжждатъ въ полза на държавата, безъ съ това да се засѣга правото за обезщетение на пострадалитѣ отъ прѣстѣплението лица“.

Тукъ има да се направятъ само тѣзи обяснения, г-да, за улеснение на сѣдилищата, които ще прилагатъ закона. Кждѣто сѣ засегнати частни лица, сждѣтъ, който е сезиранъ за отнемане на незаконно придобити имоти, нѣма да чака, нѣма да отлага дѣлото, нито пъкъ ще го прѣкрати, за да се явятъ тѣзи частни лица и да си потърсятъ това, което смѣтатъ, че имъ се дължи; само ако тѣзи лица сѣ вече явили, то не ще може държавата повторно да вземе, както и обратно: еднѣжъ държавата е взела незаконно придобити имоти, то не ще може обратно да се взематъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Какво е това сега?

Докладчикъ А. Цанковъ: Това е тълкувание на законопроекта. Не се дразнете! Ако не разбирате, нѣма да бждемъ криви.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Ние гласуваме текста, а не какво разбирате Вие. Не може такива работи.

Докладчикъ А. Цанковъ: Други обяснения нѣма.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 2, както се прочете, моля, да си вдигнатъ рѣката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 3. Незаконно придобититѣ имоти се отнематъ и отъ наслѣдницитѣ и завѣтницитѣ на лицето, което ги е

придобило, както и от трети лица — приобретатели по безвъзмезден начин“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 3, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 4. До доказване на противното, считатъ се придобити по безвъзмезден начинъ, съ цѣль за укриване, и като такива се отнематъ въ полза на държавата незаконно придобититѣ имоти, прѣхвърлени върху съпруга, възходящи или низходящи сродници, братя, сестри или низходящи отъ тѣхъ, сватове до трета степенъ включително и близки приятели.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 5. Отъ приобретателитѣ по възмезден начинъ незаконно придобититѣ имоти се отнематъ само ако тѣ сж знаели или по обстоятелствата е трѣбвало да прѣдполагатъ, че сж придобити по незаконенъ начинъ.“

Незаконно придобититѣ имоти могатъ да се отнематъ и отъ добросъвѣстнитѣ приобретатели само срѣщу заплащане на това, което тѣ сж брили за тѣхъ, заедно съ законната лихва.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 5, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 6. Всѣко лице, заподозрѣно отъ сжда въ незаконно забогатяване, е длъжно да прѣдстави смѣтка-декларация за имотното си състояние, щомъ му се поиска такава, като посочи въ нея подробно: всичкитѣ си движими и недвижими имоти, гдѣ се намиратъ тѣ, кога сж придобити, както и основанията и срѣдствата за тѣхното придобиване.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 6, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 7. Смѣтката-декларация трѣбва да се прѣдстави въ едномѣсеченъ срокъ отъ деня, въ който се получи поканата за това, а за лица, живущи въ чужбина, този срокъ е двумѣсеченъ.“

Тѣзи срокове по уважителни причини могатъ да се удвоятъ.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 7, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 8. Имотитѣ на лице, което въ срока, прѣдвиденъ отъ прѣдходния членъ, безъ уважителни причини не прѣдстави поисканата му смѣтка-декларация, се считатъ незаконно придобити и се отнематъ въ полза на държавата.“

По сѣщия начинъ се постѣпва и съ ония имоти, които не бждатъ посочени въ прѣдставената смѣтка-декларация, освѣнъ ако лицето докаже, че сж придобити прѣди 17 септември 1912 г.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 8, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 9. Всѣко длъжностно лице, което въ кръга на своята служба узнае, че общественъ служителъ или частно лице притежава имоти, придобити по незаконенъ начинъ, е длъжно да съобщи за това незабавно въ надлежния апелативенъ сждъ подъ страхъ на отговорностъ по чл. 437 отъ наказателния законъ.“

При туй, доколкото това влиза въ кръга на службата му, то взема мѣрки за запазване и неотчуждаване на незаконно придобититѣ имоти на заподозрѣното лице и съобщава за това на сжда.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 10, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 10. Производството по издирване незаконно придобити имоти и присжждането имъ въ полза на държавата се извършва отъ едно отдѣление на апелативнитѣ сждилища, като първа инстанция, и отъ Върховния касационенъ сждъ, като втора инстанция.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 10, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 11. Апелативнитѣ сждилища дѣйствуватъ служебно или по съобщение на длъжностни или частни лица. Съобщението по възможностъ съдържа:

а) името, прѣзимето и мѣстожителството на съобщителя; б) името, прѣзимето и мѣстожителството на заподозрѣното лице; в) обстоятелствата, както и указание за възможнитѣ доказателства, които подкрѣпватъ съобщението противъ заподозрѣното лице, и г) подписа на съобщителя.“

Щомъ постѣпилото съобщение за незаконно забогатяване на извѣстно лице се намѣри отъ сжда за основателно, прѣдседателтъ на сжда назначава единъ отъ сждитѣ на отдѣлението за докладчикъ на дѣлото, който прави прѣдварително разслѣждане.“

Ако слѣдъ направеното разслѣждане сждтъ признае, че съобщението е било недобросъвѣстно въ смисълъ на чл. 472 отъ углавното сждопроизводство, то съобщителтъ по тѣжба на заподозрѣното лице се наказва по чл. 201, ал. 2, отъ наказателния законъ.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Коста Сидеровъ.

К. Сидеровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Ще позволите да ви отнема петъ минути. Азъ смѣтамъ, че този членъ отъ настоящия законъ е единъ отъ най-важнитѣ членове. Касае се за това какъ сждилищата ще почнатъ работата противъ незаконно обогатилитѣ сж. Както въ текста въ проекта, така и въ това измѣнение на комисията се казва: (Чете) „Апелативнитѣ сждилища дѣйствуватъ служебно или по съобщение на длъжностни или частни лица“. Въ комисията тази алинея се измѣнява така: (Чете) „Апелативнитѣ сждилища дѣйствуватъ служебно или по съобщение на длъжностни или частни лица; съобщението по възможностъ съдържа“. Значи, тоя, който ще донесе въ сжда, че еди-кое лице е незаконно забогатѣло, ще трѣбва да подаде заявление, подписано отъ него.

И. Януловъ: Само „по възможностъ“.

К. Сидеровъ: Моля Ви се, казано е: (Чете) „Съобщението по възможностъ съдържа“.

Първо, името, прѣзимето и мѣстожителството на съобщителя; второ, името прѣзимето и мѣстожителството на заподозрѣното лице; трето, обстоятелствата, както и указание за възможнитѣ доказателства, които подкрѣпватъ съобщението противъ заподозрѣното лице и, четвърто, подписа на съобщителя.

Щомъ постѣпилото съобщение за незаконно забогатяване на извѣстно лице се намѣри отъ сжда за основателно, прѣдседателтъ на сжда назначава единъ отъ сждитѣ на отдѣлението за докладчикъ на дѣлото, който при нужда прави прѣдварително разслѣждане.“

Трета алинея: (Чете) „Ако слѣдъ направеното разслѣждане сждтъ признае, че съобщението е било недобросъвѣстно, въ смисълъ на чл. 472 отъ углавното сждопроизводство, то съобщителтъ, по тѣжба на заподозрѣното лице, се наказва по чл. 201, алинея втора, отъ наказателния законъ“.

Ние съ този законъ възлагаеме, ако мога така да се изкажа, единъ данѣкъ на българския гражданинъ. Такѣвъ данѣкъ той досега не е ималъ, освѣнъ тия, които е плащалъ при бирника съ квитанция. Ние задължаваме българския гражданинъ, който знае, че извѣстни хора сж забогатѣли незаконно прѣзъ врѣме на войната, отъ 1912 г. до днесъ, или доколкото трае законътъ, до 15—20 години, да донесе на властитѣ, на сждилищата. Забѣлжете сжщо и третата алинея, кждѣто пишемъ, че сждтъ, слѣдъ като признае недобросъвѣстенъ съобщителтъ, веднага ще прочете и редъ наказания, които ние тукъ споменаваме съ па-

раграфи, букви и членове. Това ще каже, г. г. народни представители, на едното ми ухо да пришепнете да донесамъ, а на другото да ми кажете, че въ случай че вие излезете недобросъвестенъ, дръжте смѣтка за тия показания, които изнасяте.

Отъ либералнитѣ групи: Не трѣбва само да се говори.

Д-ръ В. Черневъ: Това е прѣстъпление.

К. Сидеровъ: Нѣмамъ нищо противъ — тоя, който клевети, който набѣди, ще бѣде наказанъ по законитѣ, както е било досега.

Д-ръ В. Черневъ и П. Чорбаджиевъ: Казано е „ако съобщението е недобросъвестно“.

К. Сидеровъ: Азъ искамъ да кажа, недѣйте въ такъвъ единъ законъ, въ който има голѣмъ общественъ интересъ, сега още, съ тази алинея, да подплашимъ българскитѣ избиратели, на които ние чакаме да донесатъ прѣдъ сѣдилищата за това.

Отъ либералнитѣ групи: Недобросъвестни да не бждатъ донесенията.

К. Сидеровъ: Вѣрно е, наклеветениятъ, набѣдениятъ има право да търси удовлетворение прѣдъ сѣдилищата — това не мога да отказвамъ — но защо вие сега, въ сѣщия този членъ, веднага слѣдъ подканата на българския гражданинъ да донесе, въ третата алинея да го подплашвате и да му казвате, че подлежи на редъ наказания? И това е специално наказание, доколкото разбрахъ вчера въ комисията.

П. Чорбаджиевъ: Но ако е недобросъвестенъ и сѣдѣтъ констатира недобросъвестностъ? То е много важно. Това е гаранция най-голѣма. И вие сте юристъ!

К. Сидеровъ: Азъ смѣтамъ, че е достатѣчна гаранция за едно наклеветено, набѣдено лице да намѣри удовлетворение по съществуващитѣ днесъ у насъ закони.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Сѣщото е тукъ. Дѣйствиющиятъ законъ казва сѣщото, както и този сега — новиятъ законъ.

К. Сидеровъ: За мене е достатѣчно, че когато единъ доносчикъ донесе на сѣда, този членъ, въ втората си алинея, казва, че сѣдѣтъ въ пълния си съставъ — не прѣдсѣдателитѣ, както бѣше въ проекта — въ цѣлия си съставъ сѣдѣтъ ще се произнесе, може ли да се даде вѣра на това донесение или не. Вѣрно е, че на единъ доносъ анонименъ, напр., че Чорбаджиевъ е открадналъ 9 милиона лева, г. г. сѣдии, обискирайте го — на такъвъ единъ гололовенъ доносъ съ три реда, съ петъ думи, вѣрно е, че никой сѣдия въ България нѣма да обърне внимание. Този, който донесе, ще трѣбва да напише нѣщо повече. Вѣрно е, че трѣбва да покаже името на заподозрѣното лице, вѣрно е, че трѣбва да посочи доказателствата, вѣрно е, че трѣбва да посочи и свидѣлитѣ, за да влѣхне една вѣра въ сѣда, когато той чете неговото донесение. Въ прѣдложението, което азъ ще направя, се съдѣжда това. Нѣма никакви опасения отъ туй, защото послѣдващитѣ членове отъ закона даватъ голѣма гаранция, че нѣма да бждатъ безпокоени нѣкои хора, както вчера нѣкои отъ г. г. членовѣтъ въ комисията се опасяваха. Когато дойде донесение и сѣдѣтъ опрѣдѣли докладчика, който ще воли дѣлото, казва се въ слѣдващитѣ членове, че докладчикътъ веднага се обръща къмъ заподозрѣното лице и му иска да подаде декларация. Това е първата работа, която ще свърши докладчикътъ. Той нѣма да пристѣпи веднага къмъ обискъ или заповѣ на имотитѣ му. По-нататѣкъ втората работа е, казва законътъ, че докладчикътъ ще разпита свидѣлитѣ, посочени отъ доносчика, ще провери доказателствата, които доносчикътъ дава, и най-послѣ слѣдващиятъ членъ казва, че тогава докладчикътъ може да вземе други мѣрки и да възприеме да конфискува имотитѣ на незаконно забогатѣлия. Където е опасността отъ това?

Азъ правя слѣдното прѣдложение: чл. 11 да се измени така: (Чете) „Апелативнитѣ сѣдилища дѣйствуватъ служебно или по съобщение на длѣжностни или частни лица. Съобщението по възможностъ съдържа: а) името, прѣзиме и мѣстожителството на заподозрѣното лице;

б) обстоятелствата, както и указание за възможнитѣ доказателства, които подкрѣпятъ съобщението противъ заподозрѣното лице“. — Такъвъ доносъ като отиде въ сѣда, не може сѣдѣтъ да не му даде вѣра, даже и анонименъ да бѣде.

Отъ либералнитѣ групи: А-а-а! (Възражения)

К. Сидеровъ: Моля ви се, вие знаете много хубаво, че нашитѣ сѣдилища сѣ започвали работа и при други анонимни доноси и сѣ добивали резултати. Това е вѣрно. Нека се съгласимъ, че не всѣки може да рискува да се изложи, макаръ да знае нѣкои вѣрни нѣща, за да може сѣдѣтъ да извърши нѣкои добри работи, но по една или друга причина може да нѣма куража да се подпише, въ зависимостъ отъ едни или други работи.

Втората алинея си остава така: (Чете) „Щомъ постѣпилото съобщение за незаконно забогатѣване“...

П. Чорбаджиевъ: На какво прилича това, ние, депутатитѣ, поради неотговорността си, да кажемъ за едно, че окралъ 1 милионъ, на другъ да кажемъ, че е разбойникъ, безъ да има отговорностъ за това? Трѣбва да има сѣдѣтъ за това.

К. Сидеровъ: Да не губимъ врѣме, г. Чорбаджиевъ.

П. Чорбаджиевъ: Какъ така? Вие чухте днесъ депутатъ да се клейми най-позорно и не може да получи удовлетворение.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля, г. Чорбаджиевъ!

К. Сидеровъ: Втората алинея отъ моето прѣдложение е слѣдната: (Чете) „Щомъ постѣпилото съобщение за незаконно забогатѣване на извѣстно лице се намѣри въ сѣда за основателно, прѣдсѣдателтъ на сѣда назначава единъ отъ сѣднитѣ за докладчикъ на дѣлото, който при нужда прави разслѣждане“. Каква опасностъ има сега отъ това? Казахъ ви, всичката гаранция имате въ досега съществуващитѣ закони, ако бждете наклеветени или набѣдени; имате сѣщо право да търсите врѣди и загуби. Законитѣ не ви заграждатъ пѣтя за туй.

П. Чорбаджиевъ: Има ли загуба, ако се спомене това въ закона?

К. Сидеровъ: Единъ цѣлъ сѣдѣтъ ще се произнесе доносътъ основателенъ ли е или не, и тогава ще се започне слѣдствието.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прѣдложението на г. Сидерова, както самъ го прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Меншество.

Които приематъ чл. 11, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 12. Членътъ-докладчикъ ръководи производството на дѣлото и извършва всички дѣйствия по издирване на имотитѣ, придобити по незаконенъ начинъ.“

За тая цѣль той изисква смѣтка-декларация отъ лицето, заподозрѣно въ незаконно забогатѣване, разпитва подъ кѣтва свидѣтели и вѣщи лица, прави прѣтърсвания и изземвания и извършва проверки въ обществени или частни учрѣждения и лица.

Членътъ-докладчикъ може да възложи извършването на нѣкои отъ тѣзи дѣйствия на сѣднитѣ или сѣдебнитѣ слѣдователи при окръжнитѣ сѣдилища и на мировитѣ сѣдии, ако е възпрѣпятствуванъ да извърши това самъ.

Извършването на прѣтърсвания и изземвания става по реда, прѣдвиденъ въ закона за углавното сѣдопроизводство“.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 12, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 13. При започване на издирването и при откриване на незаконно придобити имоти, членътъ-докладчикъ взема всички мѣрки за запазването и неотчуждаването имъ, като обща или частична възбрана, секвестъръ, изземване и други“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-
матъ чл. 13, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката.
Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 14. Органитѣ на сѣдебнитѣ, администативни и
военни власти, както и частни кредитни и други учрѣ-
ждения, дружества и лица, сѣ длѣжни да даватъ сѣдѣ-
ствие и да изпълняватъ исканията на сѣда и на членовѣтъ-
докладчици, подѣ страхъ на глоба до 20.000 л. или тѣм-
ниченъ затворъ до двѣ години, или и двѣтъ наказания
едновременно, по усмотрѣние на сѣда.

Постановленията на сѣда по този прѣдметъ се взематъ
слѣдъ изслушване обясненията на лицето. Тѣ може да се
обжалватъ предъ Върховния касационенъ сѣдъ въ три-
дневенъ срокъ отъ деня на произнасянето имъ, безъ това
да опира събирането на глобата.

Касационниятъ сѣдъ се произнася въ седмодневенъ
срокъ.

Постановленията се изпращатъ незабавно за изпълнение
на прокурора при надлежния окръженъ сѣдъ“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-
матъ чл. 14, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката.
Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 15. Като събере всички свѣдения за имотното съ-
стояние на заподозрѣното лице и извърши необходимата
провърка за произхода му, членътъ-докладчикъ внася дѣ-
лото въ сѣда съ писменъ докладъ, за което се съобщава
на заподозрѣното лице, ако е посочило точенъ адресъ въ
прѣдѣлитѣ на царството.“

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-
матъ чл. 15, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката.
Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 16. Слѣдъ съобщението на писмени докладъ, запо-
дозрѣното лице може да даде писмени обяснения и да
прѣдстави писмени доказателства въ 15-дневенъ срокъ отъ
деня на съобщението.“

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-
матъ чл. 16, като се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката.
Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 17. Прѣседателътъ на апелативния сѣдъ разпо-
режда незабавно за насрочване на постѣпилитѣ дѣла, които
требва да се разгледатъ най-късно до единъ мѣсецъ отъ
деня на внасянето на доклада.

За насрочване на дѣлата се обявява въ „Държавенъ
вѣстникъ“ най-малко петнадесетъ дни прѣди деня на засѣ-
данието, и се увѣдомява лицето за насрочването на дѣлото
му, съ призовка.

Неполучаването на призовката не спира разглеждането
на дѣлото.“

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-
матъ чл. 17, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката.
Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 18. Въ сѣдебното засѣдание се прочита писменитъ
докладъ и се изслушватъ обясненията на заподозрѣния
или повѣренника му и заключението на прокурора.

Допуща се само единъ повѣренникъ.“

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата
г. Илия Кирковъ.

И. Кирковъ: Г. г. народни прѣдставители! Този законъ
за отнемане въ полза на държавата на незаконно придоби-
титѣ имоти се поиска отъ българския народъ, безъ раз-
лика на партия. Всички ние тукъ знаемъ, че отъ всички
кътове на страната въ общи събрания сѣ вземени резолю-
ции, които сѣ пратени и до г. министъръ-прѣседателя и
до централнитѣ партийни бюра, съ които между другото
българскиятъ народъ иска да бѣде осъщественъ, да бѣде
създаденъ и този законъ, който сега ни занимава.

Въ този моментъ се прочете чл. 18 отъ закона. Чл. 18
въ проекта на г. министра на правосѣдието имаше слѣд-
ната редакция: „Въ сѣдебното засѣдание се прочита пис-
менитъ докладъ и се изслушватъ личнитѣ обяснения на

заподозрѣното лице, ако се е явило“. Тази редакция на
г. министра на правосѣдието е допълнена отъ правосѣди-
ната комисия съ този текстъ, като подирѣ думитѣ: „се е
явило“, е прибавила „или повѣренникътъ му“. По-надолу,
слѣдъ окончателния текстъ на първоначалния проектъ —
разбирайте този на г. министра на правосѣдието — а
именно слѣдъ думитѣ: „и заключението на прокурора“, ко-
мисията въвежда още една прибавка: (Чете) „Допуща се
само единъ повѣренникъ“. Подъ повѣренникъ се разбира за-
щитникъ, адвокатъ, който да защитава страната. Менѣ ми
се струва, че ако ние дѣйствително се движимъ отъ едни —
нека не бѣда упрѣкнатъ да кажа — възвишени побужде-
ния, да се отзовемъ на народното желание да бѣдатъ кон-
фискувани за хазната незаконно придобититѣ богатства, въ
дадения случай не бива да желаемъ да се усложнява про-
цедурата чрезъ участието на адвокати, които сѣ дали
много добри примѣри въ нашия животъ, че сѣ способни,
макаръ да сѣ свършили правото, да защитаватъ въ пове-
чето случаи кривото.

Нѣкой отъ земледѣлската група: (Ржкопѣска)

Отъ либералнитѣ групи: Брей-й-й!

И. Кирковъ: Азъ се позовавамъ на двѣ основания, спо-
редъ мене много състоятелни, да настоя, щото вмѣкнатата
отъ комисията прибавка да бѣде отхвърлена отъ законо-
проекта. Тѣзи мои основания сѣ слѣдующитѣ. Г. мини-
стерътъ на правосѣдието, който е внесълъ законопроекта,
е юристъ и признатъ у насъ, въ Бѣлгария, за добъръ
юристъ, и аслж, ако той не е добъръ, нѣма да заема този
постъ. (Веселостъ) Този добъръ и почтенъ нашъ юристъ
намѣрва за добъръ, слѣдъ като, вѣроятно, съвмѣстно съ
други юристи, обстойно е обсъдилъ въпроса, да внесе една
редакция, която комисията по Министерството на правосѣ-
дието измѣни въ смисълъ да даде възможностъ на заинтере-
сованитѣ лица и да протакатъ дѣлата и да не имъ се даде
бързъ ходъ.

Второто ми съображение, за да смѣтамъ, че тази при-
бавка на комисията е не толковъ намѣсто — споредъ мене
никакъ не е намѣсто — това е, че азъ не мога да допусна,
тъкъ струва ми се и вие нѣма да допуснете, че тия, които
сѣ незаконно забогатѣли, сѣ хора прости; напротивъ, тѣ
сѣ били доста хитри, за да могатъ незаконно да разбо-
гатѣятъ и, слѣдователно, трябва да допуснемъ, че тѣ ще
обладаватъ способности да се защитятъ. Тѣзи двѣ съобра-
жения имайки прѣдъ видъ, азъ ви моля да се съгласите
да приемемъ текста на чл. 18 тѣй, както е внесенъ отъ
г. министра на правосѣдието. Моля, прочее, г. министра,
ако не се отказва отъ текста, който е внесълъ, да подкрѣпи
това мое искане и да гласуваме члена тѣй, както е внесенъ
отъ него, а не както е измѣненъ отъ комисията.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата
г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ виждамъ,
че въ така редактирания членъ се прави едно ограничение
на защитата и се допуща боязливо само единъ защитникъ,
само единъ повѣренникъ на подозрѣното лице. Но всетаки
началото на защита е допуснато. И какъ може наистина
единъ министъръ на правосѣдието, една комисия, съста-
вена отъ юристи, въ която влизатъ и професори, едно
Народно събрание, съставено отъ просвѣтени хора отъ
всички слоеве на обществото, да допуснатъ мисълта едно
лице, което се е било незаконно обогатило, да бѣде лишено
отъ защита? Това е невъзможно и недопустимо и никога
това нѣщо не се е допущало за най-закоравлитѣ прѣстѣп-
ници, за разбойниците въ врѣме на разбойничеството, ко-
гато бѣха създадени изключителни сѣдилища, за прѣда-
телитѣ, за измѣнницитѣ, за онѣзи, които прѣдаватъ оте-
чеството си на фронта. Назначаватъ се за такива случаи
даже, когато набързо се гледа дѣлото, дофисъ защитници.
Той е единъ изповѣдникъ, който се прѣдставя на лицето,
за да може да си изповѣда това, което е извършило и да
получи единъ съвѣтъ, едно упѣтване, да може да даде
наставления на дѣцата си, които ще бѣдатъ лишени отъ
прѣхрана. Какъ може, г. г. народни прѣдставители, да се
иска, колкото и лоши да сѣ тѣзи лица, както ги признаваме
въ закона, да бѣдатъ лишени отъ такава една защита, съ
прѣзвумцията, че адвокатитѣ били недобросѣвѣстни, че тѣ
защитавали и кривото? Не сѣ, г. г. народни прѣдставители,
всички адвокати такива, каквито ги рисува г. Кирковъ.

И. Кирковъ: Признавамъ, че всичкитѣ не сѣ такива.

П. Пешевъ: Макаръ и той да говори така, не дай, Боже,
когато му се прѣдстави случай, . . .

И. Кирковъ: (Възразява)

С. Дойчиновъ: Това е едно съсловие, къмъ което дължите почитъ, както къмъ всички. Вие не знаете какво приказвате.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

И. Кирковъ: Азъ зная какво приказвамъ. Азъ мога да кажа, че г. Пешевъ е добросъвестенъ, но за тебъ не съмъ увѣренъ, че си добросъвестенъ. Г. Пешевъ като политикъ е друго. (Скарване между С. Дойчиновъ и И. Кирковъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

И. Кирковъ: Азъ не обиждамъ такива като г. Фаденхехта, но подобни като тебъ спокойно мога да обидя.

С. Дойчиновъ: Господине! Събирай си езика въ устата, че Ви взематъ дяловитъ!

И. Кирковъ: Всеизвѣстенъ фактъ е, че на 100 единъ е човѣкъ и защитава правото, но болшинството пледиратъ за кривото. Признайте това.

С. Дойчиновъ: Азъ констатирамъ едно, че Вие отъ нѣколко врѣме давате доказателство за умопобъркване.

И. Кирковъ: Г. Молловъ е прѣдъ мене, и за него мога да кажа, че е единъ отъ добросъвестнитъ адвокати.

С. Дойчиновъ: Лично за мене ще трѣбва да дадете доказателства.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Силно звъни)

С. Дойчиновъ: Кажете му да мълчи, да не ме обижда, че ще го взематъ дяловитъ. Какво е туй, дѣ се намира? Той ли е човѣкътъ, който ще дава атестатъ за мене?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Излѣзте на вънъ да се разправяте.

П. Пешевъ: Каквото и мнѣние да иматъ тукъ противъ адвокатското съсловие, трѣбва да признаемъ, че отъ освобождението и досега най-първитъ наши обществени и политически дѣйци излѣзоха отъ това съсловие. Въ всичкитъ най-критически врѣмена, въ всичкитъ най-големъ бурни врѣмена, борби и гонения въ режимитъ, които сме имали, адвокатското съсловие е дало дѣйци, които сѣ отстоявали всички свободи въ тая земя.

И. Кирковъ: Това е свършено вѣрно. както е вѣрно и другото, че и вие опростихте България. Д-ръ Радославовъ и Вие сте адвокати.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Когато нашитъ закони допускатъ защита за най-дребнитъ нарушения, когато ще се налага на едно лице глоба отъ 5 л. или затворъ 24 часа, когато се допуска защита при процеса за единъ капчукъ, за една межда, за една лѣха отъ нива, какъ можете да лишите едно лице отъ защита, когато се касае за отнемане на цѣлия му имотъ и за лишаване и дѣцата му и потомството му отъ прѣхрана? Това нѣщо по никой начинъ не може да се допусне и не трѣбва да се допусне, и никѣдъ това нѣщо не е допуснато, дори и при най-бурнитъ страсти на революцията, когато е било най-големо заслѣпението. Имало е случаи въ Франция, когато сѣ били сѣдени жирондиститъ, въ врѣме на процеса да се рѣшава лишаването имъ отъ защита — толкова сѣ били омазани тия дѣйци за революцията. Но и това е траяло много малко врѣме, само въ течение на тоя процесъ и тоя актъ на тѣхнитъ противници е намѣрилъ най-големо осжждане отъ страна на такива безпристрастни цѣнители на френската революция, какъвто е самъ най-великиятъ революционеръ Louis Blanc, който е намѣрилъ и е казалъ по такива случаи, че защитата, особено въ бурни и размирни врѣмена, е по-необходима и трѣбва още повече да бѣде засилена. Той е казалъ, че именно въ врѣмена на най-бурни граждански разпри и размирици гласътъ на съвѣстта не е тъй спокоенъ, той е заглушаванъ отъ страсти политически и бури, и заради туй въ такава едно врѣме особено необходимо е да се допусне защита. У насъ прокарването на този законъ, както знаете, се продиктува не толкова че той е съгласенъ съ постановленията на нашата

конституция или съ принципитъ, които сѣ легнали въ основата на нашитъ дѣйствующи закони, но отъ социални нужди, поради разгорещенитъ борби и поради страститъ между народа, развълнуванъ, обиденъ, прѣдизвиканъ. Понеже този законъ ще се прилага при дѣйствието още на тия страсти, дайте поче тази възможностъ на тия лица, заподозрѣни, хулени и гонени отъ всички ни, да докажатъ чрѣзъ една защита онова, за което не сѣ виновни поне. Нека бѣдатъ осждени, нека имъ се отнематъ всички имущества, но дайте това да стане въ кръга на законитъ, дайте една послѣдна утѣха, поне да могатъ да бѣдатъ защитени.

Ето защо, безъ да се простирамъ много, моля въ Народното събрание да не се намѣри ни единъ гласъ противъ този великъ принципъ на защитата, колкото и да се намѣрватъ недостойни защитници, както въ други земи, тъй и въ наша България.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Януловъ.

И. Януловъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ за защитата се слага свършено злѣ. Въ сжщностъ, законътъ не запрѣщава защитата, но я допуска да бѣде само въ написана форма, въ едно заявление и т. н. И това се върши само защото ще трѣбва на този законъ да се даде спѣшностъ. Въ такава смисълъ съмъ направилъ едно прѣдложение.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на правосѣдието.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! Поради характера на дебатитъ, които току що чухъ, като правникъ, и адвокатъ, и министъръ на правосѣдието, азъ се считамъ морално задълженъ да кажа нѣколко думи по тоя въпросъ. Не мога да сподѣлямъ възгледа, че адвокатитъ били недобросъвестни и, слѣдователно, като недобросъвестни ще бѣдатъ неоплезни или вредни за каузата на клиентитъ отъ този родъ. Азъ даже мисля, че и у насъ, ако не днесъ, утрѣ, ще се усили принципътъ на защитата, може би дори нашето законодателство ще отиде до една принудителна защита въ редъ процеси. Всичко това сѣ данни или проявления, които се налагатъ отъ дадени условия и отъ съзнанието на хората, които правятъ законитъ. Ще моля, слѣдователно, всички ония, които виждатъ въ моя законопроектъ, че е изключена пледоарията въ сѣдебното засѣдание, да не схващатъ така оскърбително моитъ мотиви. Азъ съмъ за защитата, азъ поддържамъ защитата, всѣкога искамъ да се даде тя. Слѣдователно, азъ не мога тукъ като не съмъ поставилъ пледоарията, да считамъ, че ще имамъ съображенията, които чуваме отъ г. Кирковъ и които да сѣ повлияли да се изпусне защитата. Г. г. народни прѣдставители! Въ текста, който прѣдложихме на васъ и въ текста, който ви се прѣдлага отъ г. Янулова, възстановяването на стария текстъ, който приемамъ, азъ ви заявявамъ, че защитата не е изпусната. Всички прѣдшествующи членове, които вие приехте, даватъ пълна гаранция на лицето, което се заподозира, отъ момента, когато ще се получи било подписанъ доносъ съ данни, било анонименъ, за да послужи на сѣда служебно да дѣйствува, отъ този моментъ, казвамъ, лицето е при условия да получи най-добра защита отъ своя най-добъръ адвокатъ. Какво собствено вие приемате? Вие приемате една първо качество писмена защита на заподозрѣното лице. Вика го сѣдѣтъ. Той си дава свѣдѣния и му се дава възможностъ не само да докладва, но и слѣдъ съобщението на доклада въ 15-дневенъ срокъ да направи едно писмено изложение на своята кауза, да прѣдстави всички доказателства, които той може да прѣдстави, за да обори всички теории или всички доноси, които евентуално сѣ дошли до него. Той има на разположение цѣлия процесъ, всичко, адвокатъ може да отиде да изучи процеса и му подготви цѣлата защита. Това е, г. г. народни прѣдставители, особена форма за защита, така наречена писмена защита. Касае се тукъ, значи, по единъ въпросъ, не дали се допуска защита — тя е допусната — а за това, нужно ли е, необходимо ли е, при единъ такъвъ особенъ процесъ, който не е формаленъ, както гражданския и углавния, при единъ процесъ, кѣдѣто се изслѣдва, кѣдѣто се събиратъ данни, кѣдѣто лицето многократно може да се явява и да подава заявления за защита на своята кауза, нужно ли е, необходимо ли е и полезна ли е пледоарията прѣдъ сѣда?

С. Дойчиновъ: Щомъ има заключение на прокурора, необходимо е да има пледоария.

Министъръ д-ръ П. Джидровъ: Прокурорътъ има да се произнесе за прилагането на закона. Недейте противопоставя

ставя прокурора на обвиняемия; тукъ нѣма обвиняемъ, има едно лице, което се призовава да даде смѣтка или едно лице, което евентуално ще бѣде осѣдено да отстъпи една сума или единъ имотъ. Това е положението. Въ моята мисль, слѣдователно, не е било да лиша хората отъ защитата, а да дамъ най-добрата защита, каквато азъ признавамъ въ случая, въ една писмена форма. Какво се изпуска? Нѣма да има талантътъ на адвоката, нѣма да има онова влияние, което хората подозиратъ. И въ конкретния случай, г. г. народни прѣдставители, ако азъ съмъ дошълъ до това заключение слѣдъ дълго обмислюване, то е защото искамъ да не намѣри този законъ упрѣкъ отъ никого въ обществото. Понѣкога се говори, както знаете, злѣ за защитата, а азъ искамъ да дамъ едно пълно задоволяване, да не се казва, че това е единъ видъ законъ, като законътъ за горитѣ, единъ нещастенъ законъ, кждѣто — нека си го признаемъ — чрѣзъ тази защита и чрѣзъ постояннитѣ измѣнения ние, адвокатитѣ, станаме смѣшни прѣдъ обществото и прѣдъ народа. Напишете и дайте всичко, г. г., каквото можете да кажете — сждѣтъ се задължава да има прѣдъ видъ всичко това, ние го задължаваме да мотивира своето рѣшение, той не може да изпусне нищо, а освѣтъ това ние даваме за обжалване още една инстанция, пакъ по същество. И като имаме въра въ тѣзи сждии при така водения процесъ, струва ми се, даваме пълна гаранция, че нѣма да бѣде осѣденъ човѣкъ, който не попада подъ онѣзи положения, които ние установяваме, за да квалифицираме незаконно придобититѣ имоти.

Азъ апелирамъ къмъ васъ, г. г. народни прѣдставители — нѣма защо да ви убѣждавамъ и упрѣди по адвокатурата не приемамъ — апелирамъ да приемете първия текстъ на законопроекта и вие ще имате единъ добъръ законъ, който дѣйствително ще отговаря на изискванията на времето.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ се касае за изслушване на защитата. Ще бѣде непрости-телно отъ страна на юриститѣ, ако тѣ тогава, когато се дебатира тукъ, въ Народното събрание, единъ законъ, въ който се зачеква въпросътъ за защитата, мълчатъ и не искатъ да се произнесатъ. Азъ считамъ за недостойлно за мене по този въпросъ да не си кажа мнѣнието. Нека то бѣде записано въ протоколитъ на Народното събрание, нека вие го чуete, нека се чуе отъ всички, а вие приемете закона, както обичате.

Въ всички модерни цивилизовани държави има извѣстни принципи, върху които сж основани процеситѣ. Нашиятъ процесъ е заетъ отъ единъ отъ най-модернитѣ процеси, именно отъ рускитѣ устави отъ 1866 г. Тѣзи устави сж изучени отъ една комисиия отъ вѣщи юристи, които сж взели въ внимание всички сждебни закони въ Англия, Франция, Германия, Италия — въ всички цивилизовани народи, и сж възприели извѣстни принципи, които сж считали за не-избѣими основи на единъ модеренъ процесъ. Когато вие вземете коментаритѣ на съставителитѣ на рускитѣ устави, вие ще видите, че на първо мѣсто говорятъ за принци-питъ на модерния процесъ, и тамъ ще видите между дру-гитѣ принципи и принципа на устността. Всѣки единъ про-цесъ, билъ той граждански, билъ той уголовенъ, билъ той смѣсенъ, нѣщо като гражданско-уголовенъ процесъ, трѣбва да почива на принципа на устността. А принципътъ на устността значи, че цѣлото производство въ процеса трѣбва да стане устно; трѣбва да разпитате устно обви-няемия или ищеца, трѣбва да разпитате устно свидѣте-литѣ, вѣщитѣ лица, поемнитѣ лица, околнитѣ лица и т. н. и т. н. Всѣко доказателство трѣбва да бѣде изслушано устно, ако то се заключава въ словото на единъ живъ човѣкъ. Само ако свидѣтелътъ е умрѣлъ, само ако той живѣе на такова разстояние, че законътъ дава право, да не го призоваваме, само тогава ще му прочетете показанията, дадени прѣдъ сждебния слѣдователъ или нѣкждѣ другадѣ. Ако той съществува, ако той е живъ и не живѣе въ тол-кова далечно мѣсто, че споредъ закона може да не бѣде призованъ, той трѣбва да бѣде призованъ и изслушанъ устно, макаръ и неговитѣ показания да сж били записани. Когато всичкитѣ модерни законодателства говорятъ за за-щитата — азъ ще моля да чуе г. министрътъ на право-сѣдието това, което ще кажа сега — . . .

Министръ д-ръ П. Джидровъ: Азъ слушамъ, г. Па-найодовъ.

К. Панайодовъ: . . . когато законодателствата говорятъ за защита въ процеса, граждански или уголовенъ, тѣ разби-

ратъ устна защита, не писмена защита. Защото законода-телството счита защитницитѣ не като страна въ процеса, ами като помощници за правилното разрѣшаване на дѣ-лото. Това е принципъ въ всичкитѣ модерни законода-телства. Ако законодателитѣ считатъ, че защитникътъ е помощникъ на правосѣдието, ако той не е страна, тѣ до-пускатъ като защитници прѣдъ сждилицата не всѣкого, а само лицата, които сж добили това право съгласно из-вѣстенъ цензъ, който има въ законитѣ. Защитникъ може да бѣде само единъ адвокатъ, който отговаря на извѣстни условия; за да бѣде такъвъ, или, най-много, може да бѣде допуснатъ като защитникъ извѣстенъ близкъ роднина на обвиняемия, на страната въ гражданския процесъ. Като защитникъ не може да бѣде допуснатъ всѣки, не може да бѣде допуснатъ единъ просбописецъ, единъ ходатай. Той като защитникъ въ сждилицата не може да бѣде допус-натъ. Но ако вие оставите само писмената защита, тази писмена защита може да бѣде написана отъ единъ ходатай, отъ единъ невѣжа, който, обаче, може да излѣже хората. чрѣзъ свои агенти да си докара клиенти да имъ напише писмена защита. Когато законодателътъ говори за защита, той излиза отъ принципа на устността, той разбира защитата устна. И адвокатътъ, защитникътъ, който се явява да го-вори устно, може, въпрѣки писмената защита, направена отъ единъ ходатай или просбописецъ, да се яви като юристъ прѣдъ сждиитѣ да измѣни начина на защитата и да прѣдстави онази защита, която ще докара до правил-ното разрѣшение на дѣлото. Слѣдователно, г. г. народни прѣдставители, азъ не мога . . .

Отъ групитѣ на блока: Стига толкова бе, не се ли на-говорил! Разбрахме.

К. Панайодовъ: Моля ви се, азъ ви казахъ и по-на-прѣдъ: азъ желая моитѣ думи да бѣдатъ записани въ протокола, а вие можете да рѣшите, както обичате. Но съ приемане на мнѣнието, което възприема само писмена за-щита, вие нарушавате основния принципъ на всички мо-дерни законодателства, именно принципа на устността.

Министръ д-ръ П. Джидровъ: Производството не става публично, затова е изключена устната защита.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ бла-годаря на г. министръ Джидрова, дѣто той признава, че адвокатското съсловие у насъ стои на висотата на положе-нието си. Съ туй той опровергава думитѣ, които се казаха отъ г. Киркова, който, както се вижда, не разбира добръ миналото на нашата сждебна практика. И заради това азъ мисля, че прѣдложението на г. Янулова не може да бѣде прието, а трѣбва да остане законопроекътъ тѣй, както е приетъ отъ комисията, толкова повече, че комисията е на-правила най-възможното, което е могло да се направи: пуснала е да има само единъ защитникъ, когато по всички други дѣла може да има и много защитници.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще туря на гласуване прѣдложението на г. Янулова. (Чете) „Чл. 18 да стане: Въ сждебното засѣдание се прочита писмениятъ докладъ и се изслушватъ обясненията на заподозрѣния и заключението на прокурора.“

Министръ д-ръ П. Джидровъ: Това е стариятъ текстъ на закона.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които сж съ-гласни да се приеме чл. 18, съгласно това прѣдложение на г. Янулова, моля, да си вдигнатъ ржката. Меншинство.

И. Кирковъ: Добръ е българскиятъ народъ да е горѣ да види, че когато се касае да се нахърни интересътъ на адвокатитѣ, има сѣ меншинство!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-матъ чл. 18, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 19. Само въ изключителни случаи, когато сждѣтъ намира за необходимо да събере нови данни отъ съще-ственно за дѣлого значение, той може да отложи разглеж-дането му за не повече отъ 20 дни, ако събирането имъ не може да стане въ сждото засѣдание.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-матъ чл. 19 гѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 20. Рѣшението се написва въ протокола, подписва се отъ състава на съда и секретаря и се произнася въ публично заседание не по-късно отъ седемъ дни слѣдъ разглеждането на дѣлото.

Рѣшението трѣбва да бѣде мотивирано. Писмениятъ докладъ замѣства обстоятелствата на дѣлото въ него“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 20, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 21. Рѣшенията на апелативнитѣ съдилища могатъ да бѣдатъ обтѣжени прѣдъ Върховния касационенъ съдъ отъ заподозрѣното лице и отъ прокурора въ петнадесет-дневенъ срокъ, считанъ отъ деня на произнасянето имъ. Въ въззивната жалба трѣбва да се посочатъ всички нови доказателства“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 21, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 22. Върховниятъ касационенъ съдъ разглежда дѣлата по същество и по реда, прѣдвиденъ въ чл. чл. 15, 16, 17, 18, 19 и 20 отъ настоящия законъ.

Рѣшенията на Върховния касационенъ съдъ сѣ окончателни и не подлежатъ на никакво обтѣжаване“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 22, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 23. Окончателнитѣ рѣшения се изпращатъ отъ прокуроритѣ при апелативнитѣ съдилища на финансовитѣ власти за изпълнение“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 23, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 24. Правото на държавата за отнемане на незаконно придобити имоти се погасява съ изтичане на петнадесетгодишна давностъ“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 24, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 25. Правото на държавата по този законъ обхваща случаитѣ слѣдъ 17 септемврий 1912 г.“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 25, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Докладчикъ А. Цанковъ: (Чете)

„Чл. 26. Производството по издирване незаконно придобити имоти и присъждането имъ въ полза на държавата се извършва независимо отъ углавното прѣслѣждане на заподозрѣното лице“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 26 тъй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Г-да! Часътъ е 8 и би трѣбвало да вдигнемъ заседанието.

Има думата г. министъръ-прѣседателтъ.

Министъръ-прѣседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Сега часътъ е 8, но по вчерашното врѣме е 7. Моля ви се само единъ часъ да продължимъ още и врѣмето ще бѣде, както бѣше по-рано въ 8 ч.

Министъръ С. Костурковъ: Само съ единъ часъ ще продължимъ.

Министъръ-прѣседателъ Т. Теодоровъ: На дневенъ редъ ще дойдатъ подиръ това прѣдложенията на Министерския съвѣтъ за подпомагане пострадалиятъ занаятчий и за опрѣдѣляне на народни пенсии, а също така — най-

много това — и за даване право на Министерския съвѣтъ да отмѣни закона за външнитѣ платежни срѣдства.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: които сѣ съгласни съ прѣдложението на г. министъръ-прѣседателя, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Има думата г. Григоръ Василевъ за лично обяснение.

Министъръ-прѣседателъ Т. Теодоровъ: Моля, въ края на заседанието.

А. Механджийски: Г. прѣседателю! И азъ искамъ думата, защото азъ му отговорихъ и щомъ сега той отново ще говори, запишете и мене.

Г. Василевъ: (Отъ трибуната) Г-да! Ще ви задържа само три минути. Азъ нѣмамъ никаква особена нужда да отговарямъ на г. Механджийски. Камарата знае кой е той, кой съмъ азъ, и всѣки може да си прави заключение, какъвото му подобава, обаче азъ съмъ длъженъ да съобща само два-три фактически нѣща. Първо, азъ не съмъ заблудилъ Камарата съ четене на откъслечи, азъ четохъ цѣлитѣ негови заявления, за което прѣгледахъ въ стенограмитѣ.

А. Механджийски: Понеже си ортакъ на директора и ти дойде при мене да ми прѣдложишъ да ти дамъ комисиона. Тфу! Не те е срамъ, ортакъ на директора! (Ржкоплѣскане отъ либералнитѣ групи) Директорътъ ти е далъ монитѣ прѣдложения да ги четешъ. Мръсникъ, не те е срамъ! Комисонеръ, ортакъ на директора! Да, да, така е. Фактътъ, г-да, че писмото е въ него — азъ лично на директора го дадохъ — потвърждава моята мисълъ, че той е ортакъ на директора.

И. Симеоновъ: Сега го каза! Ти сега го изсмука, защото си на тѣсно.

Г. Василевъ: Г-да! Когато тукъ вземъ думата Омарчевски да говори по законопроекта, при първата негова рѣчь, когато въ послѣдствие напуснаха това заседание, въ сѣщия денъ азъ отидохъ на телефонъ № 47 и поискахъ отъ търговското отдѣление при дирекцията да ми изпрати прѣписъ отъ тѣзи книжа. Пратиха ми го съ единъ пликъ чрѣзъ разсиленъ и азъ ги получихъ тукъ.

А. Механджийски: Да, да, заповѣдитѣ на Григоръ Василевъ, който е ортакъ на директора, се изпълняватъ веднага. Туй е право!

Г. Василевъ: Макаръ че Стефанъ Стефановъ ми е извънредно близкъ личенъ приятель, обаче свѣдѣнията, които получихъ отъ дирекцията, ги получихъ съ молба по телефона. Молихъ Коста Николовъ, но той не можа да ми ги даде. Намѣрихъ Чакаловъ и той ги изпрати, но понеже закъснѣхъ съ моята рѣчь, азъ ги четохъ подиръ нѣколко дена.

Г-да! Азъ подчертахъ, че Александъръ Механджийски нѣма нужда отъ пари, нѣма нужда отъ валута, за да направи доставка точно на 163 милиона лева. Това азъ казахъ, съобщихъ и обяснихъ, а не го прикрихъ, както той твърди.

По въпроса, че азъ съмъ ортакъ на дирекцията, азъ нѣма какво да отговоря.

А. Механджийски: Да, да, така е.

Г. Василевъ: Въ дирекцията директорътъ Стефановъ ми е приятель, началникъ-щаба Коста Николовъ ми е приятель, въ блоковия комитетъ всички сѣ ми приятели, сѣ изключение на Райко Даскаловъ, който, като не можа да прокара заявлението на Механджийски, даде си оставката чрѣзъ „Земледѣлско знаме“, понеже нѣмало каква работа да върши. Това е цѣлата история.

Сега два думи за радомирскитѣ революционери.

А. Механджийски: Лъжете, г. Григоръ Василевъ. Райко Даскаловъ не е мой ортакъ въ никакви мои прѣдложения. Вие имате смѣлостта въ в. „Прѣпорецъ“ често да споменувате името на Алтимирски. Заявявамъ Ви: нито Даскаловъ, нито Алтимирски сѣ мои ортаци и съдружници. Заявявамъ тукъ, че въ никакви прѣдложения не съмъ съ тѣхъ. Г. Григоръ Василевъ пишеше обвинителни актове въ в. „Прѣпорецъ“, когато Райко Даскаловъ бѣше изгнанникъ, а Механджийски гниеше въ затвора по каприза на Григоръ Василевъ, на Рашко Маджаровъ и на Такевъ, които, като ме видѣха по улицата, вдигнаха цѣлата полиция на

кракъ, че Механджийски свободно се разхожда. Не Ви е срамъ да приказвате така!

И. Симеоновъ: Затворътъ не ти е поврѣдилъ много. Гледамъ, вратътъ ти е много дебелъ.

Г. Василевъ: Двѣ думи по въпроса за испанския подданикъ Кори. Той въ 1916 и 1917 г., слѣдъ като бѣхъ въ Виена и тамъ се запознахъ съ него, прѣдложи ми да му бѣда защитникъ. Върнахъ се въ София, той ме намѣри. На властъ тогава бѣше, както ви е известно, д-ръ Василъ Радославовъ. Направихъ на Кори едно изложение до дирекцията, не на пишуща машина, а собственорѣчно, рѣкописно. Азъ правя адвокатство, имамъ работа съ швейцарски подданици, съ англичани, французи, съ германци; имамъ боллукъ и много пжти даже съмъ се отказвалъ. Въ 1915 г., което е по-интересно, и Стамболийски ми изпрати специална делегация да го защитавамъ, и може би щѣхъ да го защита, ако не бѣхъ заминалъ за Македония. На 21 юний 1918 г., когато г. Малиновъ дойде на властъ, заявихъ на Кори, понеже тая работа е до Министерския съветъ, азъ отъ днесъ нататкъ не мога да Ви бѣда защитникъ, защото съмъ твърдѣ близъкъ на Малиновъ. И той днесъ си има защитникъ извънъ Парламента, който не е народенъ прѣдставителъ, даже не знамъ отъ коя партия е.

Отъ либералната група: Кой е той?

Г. Василевъ: Защо трѣбва да ви го съобщавамъ? Обърнете се къмъ него. Той нито е мой приятелъ, нито ми е съдружникъ, нито е отъ моята партия.

И. Симеоновъ: Тѣснякъ е.

Г. Василевъ: По отношение на обѣщания милионъ заявявамъ: милионъ не съмъ получилъ. Ако Механджийски може да осигури този милионъ, давамъ половината за революционния фондъ на земеделската партия, а другата половина за паметникъ на падналитѣ войници при Княжево.

По въпроса за хвърленитѣ трупове въ Драма, това е, да ви кажа, една идиотска приказка, на която нѣма да отговарямъ.

А. Механджийски: Не е идиотска. Инженеръ Станишевъ, който е бабалъкъ на Григоръ Василевъ, отиде съ едно писмо тамъ, при нѣкой си Иванъ Яневъ, който бѣше боленъ и не знамъ сега дали е живъ и ще съжалявамъ, ако той е умрѣлъ. Азъ имамъ прѣписъ отъ тѣзи писма. Дойде Станишевъ и купи тютюна на Вангелъ Юрдановъ. Вие тамъ, съ Иванъ Яневъ и твоя бабалъкъ и Семерджиевъ и нѣкой си Азмановъ ходихте при болния да го натискате на легло да купи тютюна по 15 л. стара ока, когато той бѣше 30 л. килограмъ. Вие го купихте и го продадохте на самото мѣсто. Не Ви е срамъ да лъжете!

Г. Василевъ: Това е една стражарска логика.

А. Механджийски: Не стражарска логика, а фактътъ е такъвъ.

Г. Василевъ: Търговия съ тютюнъ не права. Ако е въпросъ да печеля пари, имамъ достатъчно адвокатска работа, която не мога да гледамъ и отъ която съмъ принуденъ фактически да се отказвамъ. Иванъ Яневъ не познавамъ, никакъвъ грѣкъ въ Драма Вангелъ Юрдановъ сжщо не познавамъ и никаква връзка съ тая работа сжщо нѣмамъ.

А. Механджийски: Сигурно и бабалъкъ си не познавашъ.

Г. Василевъ: По въпроса за 30-тѣ хиляди лева, взети отъ работнически стачки или отъ не знамъ какви стачки, достатъчно е заявлението на широкитѣ социалисти. Стачката бѣше въ 1906 г., а азъ съмъ напусналъ партията въ 1913 г. — седемъ години слѣдъ това — и никога никога не се е спиралъ върху това. Г. Фаденхехтъ знае много добръ, защото той бѣше онова солидно лице, на което бѣха поръчали да получава паритѣ за тая стачка отъ странство, които пари той прѣдаваше най-добросъвестно. Това е една празна, глупава приказка, единъ фактъ, измисленъ отъ единъ бившъ стражаръ, който, обаче, не обясни билъ ли е прѣзъ врѣме на войната народенъ прѣдставителъ, защо не е билъ тукъ, защо не е вземалъ думата, а е забравилъ народа, обаче е натрупалъ милиони съ единъ

ортакъ отъ правителството и за това той нѣма куража да говори.

А. Механджийски: Моитѣ милиони сѣ на разположение на българския народъ и на българската държава и азъ съ най-голѣмо спокойствие ще ги дамъ. Питамъ Ви: Вие какво ще правите съ Вашитѣ милиони?

Г. Василевъ: Българското общество е достатъчно зрѣло, за да разпрѣсне тия легенди, за да знае кой му говори и какво му приказва.

А. Механджийски: Какво, ще правите Вие съ Вашитѣ милиони?

И. Симеоновъ: Вие отказате да сте милионеръ, а сега признавате. Кажѣ милионеръ ли си?

А. Механджийски: На тебъ не съмъ длъженъ да давамъ отговоръ.

И. Симеоновъ: Отъ името на седемъ хиляди избиратели те питамъ. Страхъ те е да кажешъ, защото ще те запомнятъ.

А. Механджийски: Питайте Чапрашикова.

И. Симеоновъ: Азъ съмъ го питалъ и той ми е казалъ.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

По дневния редъ слѣдва прѣдложение за увеличение народнитѣ пенсии на Иванъ Вазовъ и Стоянъ Михайловски. Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за увеличение народнитѣ пенсии на Иванъ Вазовъ и Стоянъ Михайловски“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдъ видъ на голѣмата скжпотия, Министерскиятъ съветъ намѣри за умѣстно да ви прѣдложи да приемете едно уголѣмяване на народнитѣ пенсии, дадени на нашитѣ прѣдни книжовници г. Вазовъ и г. Михайловски.

В. Молловъ: Прието.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Какви сѣ тѣхнитѣ заслуги, не е нужно тукъ да се подчертава — тѣ сѣ достойни на цѣлия български народъ — но трѣбва да кажа, че понастоящемъ тѣзи двама книжовници прѣкарватъ едва ли не мизеренъ животъ. Затуй счетовъ за нашъ дългъ да ви замолимъ да се съгласите да бѣде увеличена пенсията на г. Вазова отъ 400 на 600 л. мѣсечно, а оная на г. Михайловски отъ 300 на 500 л.

Обаждатъ се: Равни да бѣдатъ.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Сжщеврѣменно Министерскиятъ съветъ прави още едно прѣдложение. Той ви моли да се съгласите, въ знакъ на почитание и признателностъ, да гласувате една народна пенсия и на стария д-ръ Стамболски, който се е подвизавалъ още въ турско врѣме като радѣтелъ между онѣзи борци, които сж стояли начело на движението за българското възраждане и който слѣдъ освобождението сжщо така е допринесълъ своята лепта за устройството на освободена България. Понастоящемъ д-ръ Стамболски има пенсия за изслужено врѣме отъ 340 л.; Министерскиятъ съветъ прѣдлага да се гласува и нему една пенсия отъ 500 л.

А. Механджийски: Малко е.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Не ще да се намѣри нито единъ човѣкъ тукъ между насъ, който ще оспори заслугитѣ на двамата наши първостепенни и първокласни писатели, наши учители, учители на цѣло наше поколение — г. Вазовъ и г. Михайловски. И азъ прѣдлагамъ на двамата да се отпусне еднаква пенсия отъ 600 л. мѣсечно, защото и двамата сж въ еднакви мизерни условия, и двамата еднакви нужди иматъ, защото и двамата

еднакво голѣми заслуги иматъ въ миналото и въ сегашно врѣме, и, дай, Боже, и въ бѣдаще врѣме. Прочее, прѣдлагамъ пенсиятъ на двамината отъ 1 януарий т. г. да бѣждатъ 600 л. мѣсечно.

Съгласенъ съмъ сѣщо тъй на заслужилия дѣецъ по народното наше свѣстяване, по нашето духовно и политическо освобождение, д-ръ Стамболски, да се отпусне прѣдложената отъ правителството пенсия.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Първитѣ поети и писатели въ великитѣ народи сѣ обикновено богати хора, защото тѣхнитѣ произведения се продаватъ въ много екземпляри и се закупуватъ на високи цѣни. У насъ, въ България, нашитѣ поети не сѣ въ това положение, защото нашиятъ народъ е малъкъ, бѣденъ, той не може да дава онѣзи сръдства за произведенията на своитѣ първи мислители и поети, както това е въ голѣмитѣ народи. Да даде Господъ и нашиятъ народъ да се уголѣми и да постигне националното си обединение; тогава азъ съмъ увѣренъ, че нашитѣ писатели, нашитѣ литератори и учени ще могатъ да живѣятъ отъ сръдствата на своя собственъ трудъ. Но сега-засага нашитѣ първи писатели и поети се нуждаятъ отъ държавна помощъ. Тази нужда, по отношение нашитѣ поети Вазовъ и Михайловски, е била прѣдѣнена отъ XIII-то обикновено Народно събрание, което, по личното прѣдложение на покойния Димитъръ Петковъ, гласува тѣзи пенсии, които сега тѣ получаватъ. Нѣма съмнѣние, че Народнолибералната партия, която оцѣни на чръмето тѣхнитѣ заслуги и имъ гласува пенсиятъ, ще се присъедини къмъ общото желание на сегашното Народно събрание да се гласува увеличение на пенсиятъ имъ, обаче и азъ се присъединявамъ къмъ мнѣнието на г. Пешевъ, щото пенсиятъ да бѣждатъ еднакви — по 600 л. мѣсечно.

Сѣщо така на дѣеца отъ нашето възраждане, д-ръ Стамболски, ние сме напълно съгласни да се гласува и нему една народна пенсия, тоже отъ 600 л. И затова ние, като поддържаме прѣдложението на г. министра на финанситѣ, искаме пенсиятъ да бѣждатъ гласувани еднакво — по 600 л. мѣсечно.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Илия Кирковъ.

И. Кирковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не се самооболщавамъ, че ще мога да кажа по-цѣнни мисли отъ прѣждеговорившитѣ върху въпроса, който е спрѣлъ вниманието ни. Но ние намираме за нужно, отъ нашата сръдта тукъ, да бѣде взета думата и да се присъединимъ къмъ изказанитѣ мисли. Вие знаете, че ние сме отъ сръдата на българския народъ. Ние, прѣдставителитѣ на земеделския трудъ, сме отъ оная сръда на народа, която наравно съ другитѣ народни сръди, обитаващи градоветѣ, се ползуваме отъ умотворенията на нашитѣ писатели. Слѣдователно нашъ дългъ, както и вашъ, е да бѣдемъ еднакво внимателни къмъ тѣхната участъ, и азъ въ дадения случай се присъединявамъ къмъ изказанитѣ мисли отъ прѣждеговорившитѣ. Но, г. г. народни прѣдставители, само една минутка. Защо азъ още права това? Азъ го права още и заради туй, защото само прѣди нѣколко минути се хвърли по мой адресъ, а заедно съ туй разбирамъ и по общъ адресъ — върху прѣдставителитѣ на земеделска България — че ние сме имали нѣкаква прѣкадена неприязнь спрѣмо адвокатското съсловие. Не, такова нѣщо нѣма; нашето почитание къмъ всички добросъвъстни, но нашето прѣзрѣние къмъ всички недобросъвъстни, пабили тѣ даже и адвокати.

По въпроса, повтарямъ да кажа, ние, макаръ и да не съмъ сезиралъ другаритѣ — тѣ нѣма да иматъ нищо противъ — се присъединяваме къмъ изказанитѣ мнѣния и заявявамъ, че ние ще гласуваме исканитѣ пенсии за тѣзи наши заслужили дѣйци въ обществото: г. Михайловски, г. Вазовъ и г. д-ръ Стамболски.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Правителството констатира съ голѣмо задоволство общността на чувствата на признателностъ къмъ заслугитѣ на тѣзи хора, имената на които се произнесоха съ почитъ отъ всички народни прѣдставители. Правителството ви е много признателно за подкрѣпата, съ която приемате неговото прѣдложение и за тримата господа.

Прѣдлагатъ се различни суми, обаче ние ще ви молимъ да приемете, както е приелъ Министерскиятъ съвѣтъ, който е взелъ въ внимание всички обстоятелства и съображения, т. е. на народния поетъ Иванъ Вазовъ да се даде 600 л. мѣсечно или 7.200 л. годишно, на Стоянъ Михайловски 500 л. мѣсечно и на г. д-ръ Стамболски 500 л. мѣсечно.

С. Дойчиновъ: Нека бѣде по 600 л., еднакво за всички.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Добрѣ тогава, нека се приеме пенсията и на двамата поети да бѣде по 600 л., а на д-ръ Стамболски 500 л., като на послѣдния пенсията за изслужено врѣме ще прѣстане прѣзъ това врѣме, докато той получава народна пенсия. Моля да се гласува това единодушно. (Ржкоплѣскане отъ всички страни)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще се гласува.

П. Пешевъ: Нѣма нужда, съ акламации се приема.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Констатирамъ, че Народното събрание единодушно и съ акламации приема прѣдложението, щото българскиятъ народъ единъ пътъ поне да се отплати на своитѣ заслужили синове. (Ржкоплѣскане отъ всички страни)

Слѣдъ това слѣдва на първо четене законопроектъ за даване право на Министерския съвѣтъ да отмѣни закона за търговията съ външни платежни сръдства, вземания и кредити.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за даване право на Министерския съвѣтъ да отмѣни закона за търговията съ външни платежни сръдства, вземания и кредити.

Г. г. народни прѣдставители! Както ви е извѣстно, законътъ за търговията съ външни платежни сръдства, вземания и кредити се създаде съ цѣлъ да се учрѣди при Българската народна банка една колективна банкова организация, която да има изключителното право да търгува съ чужди валути и да контролира добиването и изразходването на всичкитѣ парични сръдства за платежи въ странство. Но понеже развитието на икономическитѣ условия на страната може да направи съ врѣме тоя законъ излишенъ, моля г. г. народнитѣ прѣдставители да гласуватъ приложението законопроекта, съ който се упълномощава Министерскиятъ съвѣтъ да отмѣни сѣщия законъ, когато той намѣри това за нужно.

Гр. София, априлъ 1919 г.

Министъръ на финанситѣ: Д-ръ С. Даневъ

„ЗАКОНЪ

за даване право на Министерския съветъ да отмѣни закона за търговията съ външни платежни сръдства, вземания и кредити.

Членъ единственъ. Прѣдоставя се на Министерския съвѣтъ да отмѣни закона за търговията съ външни платежни сръдства, вземания и кредити, когато той намѣри това за нужно.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ съгласенъ напълно съ това прѣдложение, обаче то трѣбва да се формулира съвършено другоояче. Народното събрание създава законитѣ, то ги отмѣнява, обаче изпълнението на тѣзи закони се прѣдоставя на правителството. Тѣй щото формата да спазимъ; не е Министерскиятъ съвѣтъ законодатель, та той да отмѣни закона, ние го отмѣняваме, обаче изпълнението на нашето рѣшение се прѣдоставя нему.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: И така може.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ на финанситѣ.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Има една разлика между нашето становище и становището на г. Пешева. Ако се

приеме неговата формулировка, то ще бъде равносилно, че ние още в тази минута отменяваме този закон, а това не е нашата мисъл; ние искаме само да обърнем внимание на новите условия, какъ се слагатъ тѣ, които ще наложатъ евентуално отменяването на закона, за да има правителството право да направи това. Следователно, азъ ви моля да се гласува, тъй, както е предложено.

П. Пешевъ: И азъ разбирамъ, че ще се обнародва законътъ за отмението тогазъ, когато правителството намѣри за добръ, за да бждемъ по формитѣ на нашата конституция.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министър-прѣдседателъ.

Министър-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Редакцията, която е предложена отъ Министерския съвѣтъ, дѣйствително търпи известна поправка; редакцията, която се прѣдлага отъ г. Пешева, също така изисква една известна поправка, и затова азъ мисля, че най-добъръ ще бжде да се приеме следующото измѣнение: „Членъ единственъ. Прѣдоставя се на Министерския съвѣтъ да спре дѣйствието на закона за търговията съ външни платежни срѣдства, вземания и кредити, когато той намѣри за нужно“. Значи, Министерскиятъ съвѣтъ ще има право само да спре дѣйствието на този законъ, а той ще си остане като законъ, докато Народното събрание го отмени, защото само то може да отменя законитѣ, а пъкъ Министерскиятъ съвѣтъ ще има право да спре дѣйствието му, когато намѣри за добръ — не да го отмени, защото ние не можемъ да спираме дѣйствието на единъ законъ, безъ да искаме одобрение отъ Народното събрание.

Д. Тончевъ: Министерскиятъ съвѣтъ ще спре дѣйствието му, когато намѣри за добръ.

Министър-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Да, когато намѣри за добръ. Въ сжщностъ, отсега да ви кажа, то ще бжде въ твърдъ скоро врѣме, но може да има нужда отъ още нѣколко дена. Моля да се приеме, прочее, законопроектътъ въ този видъ, че се упълномощава Министерскиятъ съвѣтъ да спре дѣйствието на закона, вмѣсто „да го отмени“, защото, както казахъ, Министерскиятъ съвѣтъ не може да отменява закони даже по пълномощие, но може да спре дѣйствието на единъ законъ, когато Народното събрание го упълномощи за това.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. д-ръ Никола Сакаровъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ разбирамъ отъ какво се ръководи г. Пешевъ въ своето предложение. И той е правъ, както е права и поправката, която г. министър-прѣдседателъ прави. Азъ, обаче, съмъ противъ законопроекта изобщо. Създаването на този законъ, станало при сжщия министър на финанситѣ, дойде много късно — това го констатирахме прѣди около мѣсецъ и половина. Въ този законъ имаше единъ основенъ недостатъкъ, дѣто не се грижеше никакъ за валутитѣ, които сж въ частни ръцѣ, и се занимаваше само съ тия, които сж въ банковъ ръцѣ, и по този начинъ законътъ въ своето приложение стана илюзоренъ, и второ, дѣто тия, на които се възложи изпълнението му, се оказаха абсолютно неподготвени и некомпетентни да го приложатъ и, по този начинъ, ставаше, което въ сжщностъ не е право, но си е по-редовно и по-правилно даже отъ началото на войната да се създадѣше централа на девизитѣ, което нѣщо е възприето навсѣкждѣ. Тази регулация на паричнитѣ отношения е много правилна, обаче е свързана съ единъ законъ за вносъ и износъ, какъто у насъ нѣмаше; има законъ за прѣхраната, който, обаче, не доведе до нищо. Азъ мисля, че тукъ има една голѣма опасностъ; въ този моментъ изглежда, че Министерскиятъ съвѣтъ се е подалъ само на факта, че вслѣдствие на много малкото деклариране валута отъ банцитѣ, която стои най-малко 20 пъти по-ниско по размѣри, отколкото сж истинскитѣ размѣри на притежаваната валута отъ българскитѣ търговци и банкери, и иска да потърси срѣдства чрѣзъ това да извади единъ видъ валутата налице. Азъ смѣтамъ, че Министерскиятъ съвѣтъ е изпадналъ въ другата крайностъ. Сегашнитѣ курсове, които се поставятъ отъ неопитни хора, несъобразно съ възможноститѣ, стопански и финансови, наистина не даватъ възможностъ да се яви валутата на пияцата. Това отруднява правителството както до отношение прѣводитѣ за хоани, прѣди всичко, така и

за други прѣводи. Това разбирамъ. Но положението, което се очаква, ще разкрие абсолютно необузданитѣ страсти на спекулацията съ курсовѣтъ и ще имаме единъ резултатъ, че французкиятъ франкъ, който при туй положение е 425 наши, не е чудно да прѣживѣемъ въ много малко дни да стане 500 и 600, защото не забравяйте, че прѣдставителътъ на чуждитѣ банки, който сега е въ България — Шарло — който се върна слѣдъ войната, вече ни души, както е случаятъ съ бандерола и съ гербовитѣ марки. Хората се изтрѣпахъ на пияцата, не могатъ да намѣрятъ гербови марки отъ 50 ст. или 1 л. и плащатъ по 10—15 л. гербова марка, която струва единъ левъ, понеже човѣкътъ има интересъ по-скоро да отиде въ сжда и поднесе молбата си. Така сжщо е и съ бандерола — ще има контрабанда съ тютюнъ. И азъ имамъ основание да подозирамъ, че на края на тази мѣрка ще бжде спекулата съ валутата, вършена отъ сжщия прѣдставителъ, която ще стигне неочаквани размѣри. И понеже не мога да прѣдвидя въ сегашно врѣме такова стопанско промѣнение въ България на вносъ и износъ, съ което да се улесни паричниятъ пазаръ, считамъ, че правителството твърдѣ лекомислено внася туй предложение, съ надежда да постигне добри резултати. То нѣма да ги постигне, тъй като законътъ се явява твърдѣ късно, слѣдъ всички онѣзи спекули прѣзъ врѣме на войната и скжпотията въ днешно врѣме. Азъ смѣтамъ, че законопроектътъ трѣбва да бжде редактиранъ само въ единъ членъ, въ който да бждатъ задължени всички частни търговци да изявятъ своитѣ валути, за да нѣма тази конкуренция, която има между банцитѣ. Но прѣдвсичко трѣбва да се измѣни и съставътъ за прилагането на закона, а не да бжде върху банкеритѣ отъ официалнитѣ държавни банки, отъ които се ръководи движението на курса на пияцата и го качватъ или спадатъ, въпрѣки това, което става на пияцата, и които изучаватъ условията на валутата, за да се занимаватъ съ валутната спекула, когато утрѣ бждатъ изгонени отъ банцитѣ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ законопроекта, както се прочете, съ поправката на г. министър-прѣдседателя, моля, да си вдигнатъ ръката. Болшинство.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Прѣдлагамъ спѣшностъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които желаятъ сега да стане второто четене на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ръката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за даване право на Министерския съвѣтъ да отмени закона за търговията съ външни платежни срѣдства, вземания и кредити“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ръката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Прѣдоставя се на Министерския съвѣтъ да спре дѣйствието на закона за търговията съ външни платежни срѣдства, вземания и кредити, когато той намѣри това за нужно“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ членъ единственъ, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ръката. Болшинство.

Слѣдва послѣдната точка отъ тѣзи, които рѣшихме да прокараме, именно първо четене законопроекта за подпомагане на пострадалитѣ прѣзъ войната занаятчий.

А. Радоловъ: Г. прѣдседателю! Законопроектътъ за обезщетяване земледѣлскитѣ стопанства кога ще мине?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще мине, ще мине.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за подпомагане на пострадалитѣ прѣзъ войната занаятчий.

Чл. 1. Отъ срѣдствата на държавното съкровище се отпуща на Българската централна кооперативна банка безъ

лихвен заемъ отъ 10.000.000 л., погасяването на който да стане съ анюитети по 2.000.000 л., платими наведнажъ или на части прѣзъ всѣко второ шестмѣсечие.

Чл. 2. Изплащането на първия анюитетъ ще стане прѣзъ 1924 г.

Чл. 3. Отъ послѣдния анюитетъ ще се спаднатъ евентуалнитѣ загуби отъ несъбираеми вземания.

Чл. 4. Заемътъ се предназначава изключително за подпомагане на пострадалитѣ прѣзъ войната занаятчи.

Чл. 5. Кредитиранитѣ занаятчи ще плащатъ антисипационна годишна лихва съ 3% по-долу отъ сkontoвия процентъ на Българската народна банка, безъ, обаче, размъртъ на лихвения процентъ да надминава четири на сто (4%).

Чл. 6. Отъ плащанитѣ лихви се образува специаленъ фондъ при Българската централна кооперативна банка за покриване евентуалнитѣ загуби отъ заема.

Чл. 7. Българската централна кооперативна банка открива на популярнитѣ банки и на кооперативнитѣ занаятчийски сдружения особенъ кредитъ, при лихвенъ процентъ, опредѣленъ въ чл. 5, за раздаване на кооператоритѣ-занаятчи, които сж признати за пострадали прѣзъ войната.

Чл. 8. Популярнитѣ банки отпускатъ отъ разрѣшения имъ особенъ кредитъ и на ония пострадали прѣзъ войната занаятчи, които не сж тѣхни членове и мѣстожителството имъ се намира въ района или вънъ отъ района на сжититѣ банки.

Чл. 9. Въ центровете, където нѣма популярни банки, до като се основатъ такива, кредитирането на занаятчиитѣ, които не сж членове на кооперативни сдружения, ще става чрѣзъ клоноветѣ на Народната и Земледѣлската банки, като кореспонденти на Българската централна кооперативна банка.

Чл. 10. За приложението на настоящия законъ дирекцията на Българската централна кооперативна банка изработва правилникъ, който влиза въ сила слѣдъ одобренieto му отъ министъра на финанситѣ.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Коста Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Г. г. народни прѣдставители! Не вѣрвамъ да има нѣкой противъ законопроекта. Азъ имамъ една молба да отпразна къмъ г. министъра на финанситѣ и къмъ васъ само по единъ въпросъ. Сумата 10.000.000 л. ми се вижда малка. Да я направимъ най-малко поне 20.000.000 л. Ето защо: въ България по статистиката има около 80 хиляди еснафи, занаятчи, отъ които горѣ-долу една четвъртъ — 20 хиляди занаятчи — ще трѣбва да бждатъ подпомогнати; ако дадете по 1.000 л. на всѣки занаятчи, това прави 20.000.000 л. Така че да се съгласи г. министърътъ да направимъ сумата 20.000.000 л. Само 10.000.000 л. е малко, защото иначе ще имъ се падне по 200—300 л. Моля да се съгласи г. министърътъ.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Правите ли нѣкое прѣдложение?

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Азъ приемамъ увеличението на сумата.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ на първо четене прочетения законопроектъ, заедно съ прѣдложението на г. Сидерова, съ което е съгласенъ и г. министърътъ на финанситѣ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Министъръ д-ръ С. Даневъ: Моля спѣшностъ.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които сж съгласни сега да стане и второто четене на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за подпомагане на пострадалитѣ прѣзъ войната занаятчи“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ заглавието, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 1. Отъ срѣдствата на държавното съкровище се отпуска на Българската централна кооперативна банка безлихвенъ заемъ отъ 20.000.000 л., погасяването на който

да стане съ анюитети по 4.000.000 л., платими наведнажъ или на части прѣзъ всѣко второ шестмѣсечие“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 1, както се прочете, съ поправката, вмѣсто 10.000.000 л. — 20.000.000 л., моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 2. Изплащането на първия анюитетъ ще стане прѣзъ 1924 г.“

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 2, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 3. Отъ послѣдния анюитетъ ще се спаднатъ евентуалнитѣ загуби отъ несъбираеми вземания“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 3, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 4. Заемътъ се прѣдзначава изключително за подпомагане на пострадалитѣ прѣзъ войната занаятчи“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 5. Кредитиранитѣ занаятчи ще плащатъ антисипационна годишна лихва съ 3% по-долу отъ сkontoвия процентъ на Българската народна банка, безъ обаче размъртъ на лихвения процентъ да надминава четири на сто (4%)“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 5, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 6. Отъ плащанитѣ лихви се образува специаленъ фондъ при Българската централна кооперативна банка за покриване евентуалнитѣ загуби отъ заема“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 6, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 7. Българската централна кооперативна банка открива на популярнитѣ банки и на кооперативнитѣ занаятчийски сдружения особенъ кредитъ, при лихвенъ процентъ, опредѣленъ въ чл. 5, за раздаване на кооператоритѣ-занаятчи, които сж признати за пострадали прѣзъ войната“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 7, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 8. Популярнитѣ банки отпускатъ отъ разрѣшения имъ особенъ кредитъ и на ония пострадали прѣзъ войната занаятчи, които не сж тѣхни членове и мѣстожителството имъ се намира въ района или вънъ отъ района на сжититѣ банки“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 8, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 9. Въ центровете, където нѣма популярни банки, до като се основатъ такива, кредитирането на занаятчиитѣ, които не сж членове на кооперативни сдружения, ще става чрѣзъ клоноветѣ на Народната и Земледѣлската банки, като кореспонденти на Българската централна кооперативна банка“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 9, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 10. За приложение на настоящия законъ дирекцията на Българската централна кооперативна банка изработва правилникъ, който влиза въ сила слѣдъ одобрението му отъ министра на финанситѣ“.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които прие-
матъ чл. 10, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката.
Болшинство.

Слѣдующето засѣдание моля да се съгласите да стане
утрѣ, въ 10 ч. прѣди обѣдъ, съ дневенъ редъ: трето че-
тене законопроектитѣ, приети на второ четене.

Д. Теневъ: Вие вдигате засѣданието, но ние правимъ
прѣдложение да се продължи.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Добрѣ, има
прѣдложение да се продължи засѣданието.

Д. Теневъ: Ние искаме още сега да се разгледа прѣд-
ложението, направено отъ нашата група, за обезщетяване
уврѣденитѣ земеделски стопанства, на които е реквизи-
ранъ работниятъ имъ добитѣкъ, кола и каруци прѣзъ
врѣме на войната.

Прѣседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има прѣдло-
жение отъ г. Дечо Теневъ да се продължи засѣданието,
за да се разгледа точка 8 отъ дневния редъ. Които сж
съгласни да се продължи засѣданието, моля, да си вдиг-
натъ ржката. Меншинство.

Слѣдующето засѣдание ще бѣде утрѣ, въ 2 ч. слѣдъ
обѣдъ, съ дневенъ редъ: първо, трето четене на законо-
проектитѣ, които сж приети днесъ на второ четене и,
второ, пунктъ 7 отъ днешния дневенъ редъ.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 8 ч. 45 м. вечерята)

Прѣседателъ: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ

Подпрѣседателъ: Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ

Секретаръ: М. ЗЕЛКОВЪ

Началникъ на Стенографското бюро: ТР. ДИМИТРОВЪ